

A photograph of a baptism. A man in a white robe is being baptized by another man in a white robe. The man being baptized is wearing a green shirt and has his eyes closed. The man baptizing him is pouring water over his head. The background is a bright, hazy sky.

U KHRIST

BAD KA

HOK JONG U

E. J. Waggoner

KI JINGKDEW

Ka Jinglamphrang	1
Kumno Ba Ngin Pyrkhat Shaphang U Khrist?	4
Hato U Khrist U Long U Blei?	5
U Khrist Kum U Nongthaw	10
Hato U Khrist U Long U Jingthaw?	13
Ka Jingpaw Jong U Blei Ha Ka Doh	17
Ki Jinghikai Ba Shongnia	22
U Khrist, U Nongthawaiñ	28
Ka Hok U Blei	33
U Trai Ka Hok Jong Ngi	41
Ka Jingpdianhun Ha U Blei	50
Ka Jingjop Jong Ka Jingngeit	56
Ki Mraw Bad Ki Riew Laitluit	61
Ki Nuksa Bashongnia Halor Ka Jingshah Pyllait Na Ka Jingshahteh Mraw	64

KA JINGLAMPHRANG

Ha ka dkhot banyngkong jong ka lynnong balai jong Ki Hibru ngi shem ia ki jingkyntu-kynpham ba bniah bad ba suk ban sngewthuh halor ki kam ba U Khristan u dei ban leh. Kadei kane: “Naba kumta, ko para bangeit bakhuid, ki nongioh bynta na ka jingkhoh bakynja bneng, to phin pyrkhath ia U Apostol bad U Rangbah Lyngdoh ka jingphla jong ngi, U Jisu keiñ.” Ban leh ia kane kumba ka Baibl ka kyntu ia ngi ban leh, ban pyrkhath ia U Khrist khlem pud bad da ka jingshemphang ruh de, kumba U long, kan pynkylla ia uno uno sha ka jinglong U Khristan bajanai, naba “da kaba khmih ngi kylla.”

Ki nongtrei jong ka gospel ki don ia ka bor ba la pyrsad mynsiem ban bat skhem ia ka mat, U Khrist, barabor ha khmat ki briew bad ban pynphai ia ki jingmut jingpyrkhat jong ki briew tang sha U. U Paul u ong ha ki nong Korinth, “Namar nga la kut jingmut ban ym tip ei ei ruh hapdeng jong phi, hynrei tang U Jisu Khrist, bad ia U ruh la sahnarphna.” (1 Korinth 2:2), bad ym don kano kano ruh ka daw ban mutdur ba kane ka jingialap jong u ha ki nong Korinth ka iapher ha kano kano ka liang ruh na ki jingialap jong u sha kiwei. Da shisha, u ong ba haba U Blei U pynpaw ia U Khun jong U ha u, ka la long ba un ialap ia U hapdeng ki nong mane bleithaw (Galatia 1:15,16), bad ka jingshad kmen jong u ka long ba ha u la ai ka jingaiei ia kaban “ialap ha ki Jentil ia ki jingkyntu spah bymlah tip shuh ka jong U Khrist.” (Ephesus 3:8)

Hynrei ia ka jingshisha ba ki apostol ki pynlong ia U Khrist ka matpdeng ha baroh ki jingialap ki jong ki kam dei satai tang kane ka daw ba ngi don ka bor ban kyntiew ia U. Ym don kawei pat ka kyrteng hapoh ka bneng, ia kaba la ai hapdeng ki briew, da kaba ka dei ba yn pynim ia ngi (Ki Kam 4:12). U Khrist hi da lade U ong ba uno uno ruh um lah ban wan sha U Kpa lait noh tang lyngba jong U (Ioannis 14:6). Ha U Nikodemus U ong, “Kumba U Moses ruh u la kyntiew ia uta u bsein ha ka ri khlaw, kumta ruh ka dei ba yn kyntiew ia U Khun U Briew: ba uei uei ruh uba ngeit ha U, un ym jot shuh, hynrei un ioh ia ka jingim bymjukut.” Ioannis 3:14,15. Kane ka “jingkyntiew” ia U Jisu, watla ka kdew nyngkong eh sha ka jingshah shanarphna jong U, ka kynthup ruh ia kiwei kiei kiei ki bym ia don bynta bad ka jingjia kiba iadei bad ka histori; ka mut ba baroh kiba ngeit ha U Khrist ki die ban “kyntiew” ia U, kum u Nongpynim ba la shah sah narphna, ka jingaiei bad ka burom jong U ka long kaba dap biang eh

ban pyndap ia ki jingdonkam bakongsan tam eh jong ka pyrthei; ka mut ba ia U dei ban “kyntiew” ha baroh ka jingbha ba dap kyrhai bad ka bor ka jong u kum “U Blei lem bad ngi,” khang ba ka jingitynnad bakynja Blei ka jong U ka lah ban khring baroh sha U. Peit Ioannis 12:32

Ka jingkyntu ban pyrkhath shaphang U Khrist bad ka daw jong ka ruh, la ai ha Ki Hibri 12:1-3: “Naba kumta ma ngi ruh, haba ka ker tawiar ia ngi da u lyoh ki sakhi katne katne, to ngin bret noh ia ki jingpynwit baroh, bad ia kata ka pop ba shait snoh ha ngi, bad to ngin ia phet da ka jingiaishah ia ka jingiaphet thong ia kaba la buh ha khmat jong ngi: da kaba khmih sha U Jisu U Nongpynlong bad U Nongpynjanai ia ka jingngeit jong ngi, Uba namar kata ka jingkmen ia kaba la buh ha khmat jong U, U la shah ia ka diengphna, U la ibein ia ka jinglehraiñ, bad U la shong ha ka kti kamon ka khet U Blei. Namar to phin pyrkhath ia Uta Uba la shah ia kaba katne ka jingkren pyrshah ia lade da kiba pop, ba phin ym man thait da kaba sngewtlot ngai lyngai ha ki mynsiem jong phi.” Dei tang da kaba ngi pyrkhath barabor bad da ka jingdwai shaphang U Jisu kumba la pynpaw ha ka Baibl ba ngi lah ban kiar na kaba thait ban leh ia kaba bha bad na kaba kyllon ha ka jingiaid lynti jong ngi.

Bad ruh, ngi dei ban pyrkhath shaphang U Jisu namar dei ha U ba “la burieh ia ki jingkynshew baroh jong ka jingstad bad ka jingtip.” Kolossai 2:3. Uno uno ruh uba duna ha ka jingstad la iaathuh ba u lah ban pan na U Blei, Uba kloi ban ai da ka jingkylluid mynsiem bad Ubym kynnoh beiñ, bad ka jingkular ka long ba baroh un ioh pdiang, hynrei ka jingstad kaba u u thrang lah ban ioh tang ha U Khrist. Ka jingstad ka bym mih na U Khrist bad ka bym lah, kum ka jingmih, ban ialam sha U ka long ka jingbieit, naba U Blei, Uba long ka tyllong jong kiei kiei baroh, U long U Nongpynlong jong ka jingstad; ka jingbymtip ia U Blei ka long ka jingbieit kaba shyrkhei tam (peit Rom 1:22,23) bad baroh ki jingkynshew jong ka jingstad bad ka jingtip la burieh ha U Khrist, khnang ba uta uba don tang ka jingstad pyrthei un ym tip, kum ka jingshisha, ei ei ruh em. Bad haba ka bor baroh kaba ha bneng bad ha khyndew la ai ha U Khrist, u apostol Paul u la pynbna ba U Khrist U long “ka bor U Blei bad ka jingstad U Blei.” 1Korinth 1:24.

Hynrei, don pat kawei ka dkot kaba kren kyllum lut shaphang kumno ba U Khrist U long ha khmat u briew bad kaba ai ia ka daw ba pynsngewthuh shai bha ban pyrkhath shaphang jong U. Ka long kane: “Te da U hi phi long ha U Khrist Jisu, ia uba da U Blei la pynlong ha ngi ka jingstad, bad ka

hok, bad ka jingpynkhuid, bad ka jingsiewspah.” 1 Korinth 1:30. Ngi long kiba khlem ka jingstad, ki riawnsniew bajah. U Khrist U long ha ngi ka jingstad, ka hok, jingsiewspah. Ki jingkwah bad ki jingdonkam ba kysai tam jong u briew kim lah ban kot shabar ka pud jong ka jinglong jong U Khrist ha ngi bad kaei kaba ma U hi U long ia ngi. Kane ka long ka daw ba Dap Biang ba ki khmat jong baroh kin khmih beit sah U Khrist.

KUMNO BA NGIN PYRKHAT SHAPHANG U KHRIST?

Hynrei kumno ba ngi dei ban pyrkhath shaphang U Khrist? Kumba U la pynpaw ia lade sha ka pyrthei, katkum ka jingphla ba U la phla shaphang ia lade. Kat kum kato ka jingiakren baphylla ba la buh jingthoh ha ka kitab U Ioannis ka lynnong basan, U Jisu U ong, “Namar kumba uta U Kpa U pynmih ia kiba iap bad U pynim ia ki, kumta ruh U Khun U pynim ia kiba U mon. Namar U Kpa Um bishar iano iano ruh, hynrei U la ai ia ka jingbishar baroh ha U Khun: ba baroh kin burom ia U Khun kumjuh kumba kin burom ia U Kpa Uba la phah ia U.” Dkhot 21-23.

Ha U Khrist la ai ia ka bor ba ha khlieh tam eh, kaba long ka jingbishar. U dei ban ioh ia kajuh ka burom ba dei ka hok jong U Blei bad ka daw ba U long U Blei. U synran baieit u don kane ka jingphla, “Ha kaba mynnyngkong U la don U Ktien, bad Uta U Ktien U la don bad U Blei, bad Uta U ktien U la long U Blei.” Ioannis 1:1. Ba Une U Ktien bakynja Blei U long U Khrist, la pynshai ha ka dkhot ba 14: “Uta U Ktien U la kynja doh, bad U la shong sah hapdeng jong ngi; (bad ngi la ioh khmih shaiñ ia ka burom ka jong U, ka burom kaba da kat ka jong Uba la kha marwei na U Kpa), ba la dap da ka jingaei bad da ka jingshisha.”

U Ktien U don naduh na “mynnyngkong.” Ka jingmut kam lah ban bat bad sngewthuh ia ka jingilan jong ka por ba la kren hangne. Ym shym la ai ha ki briew ban tip bad sngewthuh myno bad kumno ia U Khun la kha; hynrei ngi tip ba U long U Ktien bakynja Blei, ym tang shuwa ba Un wan sha kane ka pyrthei ban iap, hynrei ha shuwa ba yn thaw bad pynlong ia ka pyrthei. Khyndiat por ha shuwa ka jingshahsahnarphna jong U, U duwai, “Te mynta, ko Kpa, to pyndonburom ma Me ia Nga lem bad ma lade da kata ka burom kaba Nga la don bad Me mynshuwa ba la long ka pyrthei.” Ioannis 17:5. Bad palat hynñiew spah snem shuwa ka jingwan banyngkong ka jong U, ka jingwan jong U la iathuhlypa kumne da ka ktien ba la pyrsad mynsiem: “Hynrei ma pha, ka Bethkehem Ephrathah, la pha long kaba rit hapdeng ki hajar Judah, na pha keiñ Un mih ha Nga Uwei U ban sa long U Nongshynshar ha Israel; Uba ka jingmih jong U ka long na mynhyndai, naduh bymjukut.” U Mikah 5:2. Ngi tip ruh ba U Khrist “na U Blei U la mih noh” (Ioannis 8:42), hynrei kane ka la jia naduh mynhyndai ha ki por ba jlan bha jong ka bymjukut bad ka long kaba eh ia ka jingmut jong ki briew ban sngewthuh lut ia ka.

HATO U KHRIST U LONG U BLEI?

Bun ki jaka ha ka Baibl ia U Khrist la khot U Blei. U Nongthoh Salm u ong, “U Blei, U Blei keiñ, U Trai [Jehobah] U la kren, bad U la khot ia ka khyndew naduh naba mih ka sngi haduh ka jingsep jong ka. Na ka Seion, ka jingjanai ka jingitynnad, U Blei U la tyngshaiñ noh. U Blei jong ngi Un wan, bad Un ym sngap jar: ka ding kan bam duh ha shuwa jong U, bad ka eriong kaba jur kan long baroh sawdong ia U. Un khot ia ki bneng shajrong, bad ia ka khyndew, ba Un ioh bishar ia la ki briew: To lum lang ha Nga ia ki riewkhuid jong Nga; kita kiba la teh jutang bad Nga da ka jingkñaia. Te ki bneng kin pynbna ia ka hok jong U; naba U Blei hi U long nongbishar.” Salm 50:1-6.

Ba kane ka dkhot ka kren shaphang U Khrist lah ban tip 1) da ka jingshisha ba lah tip lypa, ba baroh ka kam jingbishar la khamti ha U Khun, bad 2) da ka jingshisha ba dei ha ka jingwan arsien jong U Khrist ba U phah ia ki angel ban lum ia kita kiba la jied jong U na ki saw ki lyer. Mathaios 24:31. “U Blei jong ngi Un wan, bad Un ym sngap jar.” Em. Haba U Trai da lade hi Un hiar na bneng, kan long da ka “jingrisa, da ka ktien sawa U Angel Rangbah, bad da ka turoi U Blei.” 1Thessaloni 4:16. Kane ka jingsawa kan dei ka sur jong U Khun U Blei, ban sa iohsngew lut da kita kiba thiah iap ha ki jingtep jong ki bad ban pynlong ia ki ba kin mihpat. Ioannis 5:28,29. Yn rong lang ia ki bad kita kiba hok ki bym shym la iap ban iashem bad U Trai ha suiñ, ban don barabor bad U, bad kane kan kynthup lang ia ka “jingialang jong ngi ha U.” 2Thessaloni 2:1. Ia nujor Ki Salm 50:5; Mathaios 24:31, bad 1Thessaloni 4:16.

“Ka ding kan bam duh ha shuwa jong U, bad ka eriong kaba jur kan long baroh sawdong jong ia U” namar ynda haba ia U Trai Jisu yn sa mihpaw na bneng lem bad ki angel bakhraw jong U, kan long “ha ka ding bameh, U da pynhiar kput, ia kita kibym ithuh ia U Blei, bad ha kita kibym kohnguh ia ka Gospel ka jong U Trai Jisu jong ngi.” 2Thessaloni 1:8. Namar kata ngi tip ba ha Ki Salm 50:1-6 ka dei ka jingbatai bashai bha halor ka jingwan arsien U Khrist na ka bynta ka jingpynim jong ki briew jong U. Ynda U wan kan long kum “U Blei bakhrawbor.” Ia nujor Habbakuk 3.

Kane ka long kawei na ki kyrteng ba dei hok ka jong U. Bun bun snem shuwa ka jingwan banyngkong ka jong U Khrist, u nongiathuhlypa Isaiah u ong ia kine ki kyntien jong ka jingpyntngen ha ki khun Israel, “Namar

ha ngi la kha ia U Khun, la ai ia U Khun ha ngi; te ka jingsynshar kan long halor ka tyrpeng jong U; bad yn khot ia ka kyrteng jong U U Baphylla, U Nongsylla, U Blei Bakhrawbor, U Kpa Bymjukut, U Syiem ka Jingsuk.” Isaiah 9:6.

Kine kim long tang ki kyntien jong U Isaiah hi marwei; ki long ki kyntien jong U Mynsiem U Blei. U Blei, ha ka jingkren markhmat bad U Khun, U khot ia U da kajuh ka kyrteng. Ha Ki Salm 45:6 ngi pule ia kine ki kyntien, “Ka khet jong Me, Ah Blei, ka long sha ka bymjukut ki bymjukut; u dieng synshar ka jingleh hok u long u dieng synshar ka hima jong Me.” U nongpule bamata madei u lah ban shim ia kane ka jingthoh kum ka jingrwai iaroh jong u nongthoh Salm ia U Blei, hynrei haba ngi phai sha ka Testament Bathymmai, ngi shem ba kam long tang kumta. Ngii shem ba dei U Blei U Kpa Uba long u nongkren bad ba U kren ia U Khun, haba U khot ia U U Blei. Peit Hebru 1:1-8.

İa kane ka kyrteng ym shym la ai ia U Khrist na ka daw jong ka jingleh ia kaei kaei kaba khraw, hynrei ka long ka hok ka jong U kum ka jingioh pateng. Haba kren shaphang ka bor bad ka jingkhraw ka jong U Khrist, u nongthoh sha ki Hebru u ong ba ia U la pynlong kham khraw ban ia ki angel, naba “U la io h pateng ka kyrteng kaba kham don burom ban ia ki.” Hebru 1:4. Barabor u khun u don hok ban shim ia ka kyrteng ka jong u kpa jong u; bad U Khrist, kum “U Khun U Blei ba la kha marwei,” u don ia kajuh ka kyrteng katkum ka hok ka jong U. U khun ruh u long, la malu mala ne shibun, kajuh ka dur bad la u kpa; u don hi katto katne ki jingiasyriem ka jong u kpa ha ka longrynieng bad ka jinglong, ym ha ka jingiasyriem bajanai, naba ym don ka jingka bajanai hapdeng u briew. Hynrei ym shym la don kano kano ka jingbymjanai ha U Blei, ne ha kino kino ki kam ki jong U, namar kata U Khrist U long ha “ka dur hi ka jinglong tynrai” jong U Kpa. Hebru 1:3. Kum U Khun jong U Blei ba khlem shah thaw, U don ha U, kum ka jinglong tynrai, ia baroh ki jinglong jong ka jinglong Blei.

Ka long kaba shisha ba don bun ki khun U Blei, hynrei tang U Khrist U long “U Khun U Blei ba la kha marwei,” bad namar kata U long U Khun U Blei ha ka rukom ba uno uno ruh um lah ban long u khun U Blei lano lano ruh. Ki angel ki long ki khun U Blei kumba long U Adam (Job 38:7; Lukas 3:38) da ka kam ka jingthaw jingpynlong; ki Khristan ki long ki khun U Blei da ka jingshah tingkhun (Rom 8:14,15), hynrei U Khrist U long U Khun U Blei da ka jingka. U nongthoh sha ki Hebru u nang iai pynshai

shuh shuh ba kata ka kyrdan U Khun U Blei kam dei kata kaba U Khrist U la shah kyntiew hynrei ka dei kata kaba u don kum ka hok. U ong ba U Moses u long uba iaineh ha baroh ka iing U Blei, kum u shakri, “hynrei U Khrist kum U Khun halor ka iing ka jong U hi.” Hebru 3:6.

Bad ruh u ong ba U Khrist U long U Nongthaw jong kata ka iing. Dkhot 3. Dei ma U Uba thaw ia ka templ ka jong U Trai bad ma U hi Un bah ia ka burom. Sekharaiah 6:12,13.

U Khrist hi U hikai ha ka rukom bashai kdar ba U long U Blei. Haba u samla riewspah u la wan ban kylli, “Ko Nonghikai babha, kaei ngan leh ban ioh ia ka jingim bymjukut?” U Jisu, shuwa ba Un ai ia ka jingjubab ia ka jingkylli ka jong u, U ong, “Balei ba me khot babha ia Nga? Ym don uba bha hynrei tang Uwei uba U Blei.” Markos 10:17,18. Kaei kaba U Jisu U mut da kine ki kyntien? Hato U pyrshang ban ong ba Um long Uba bha shisha? Hato ka long ka jingpynpoh ia lade ha ka rukom kaba donburom? Ym dei kumta, naba U Khrist U ju long Uba bha shisha. Ha ki Jiw, kiba ju ia ap beit ban lap kano kano ka jingduna ha ka jinglong ka jong U khnang ban ioh ban mudui pyrshah ia U, U ong da ka jingshlur, “Uei na phi uba pynrem ia Nga shaphang ka pop?” Ioannis 8:46. Ha ka jaitbynriew Jiw baroh kawei ym shym la shem uwei ruh u briew uba la iohi ba Un leh ia kaei kaei ne iohsngew ba U kren ia ka kyntien ba don ka jingiasyriem bad ka jingnsniew, bad kito kiba kut jingmut ban rai pynrem ia U ki lah ban leh ia kata tang da kaba siew pisa ia ki briew ban sakhi lamler pyrshah ia U. U Petros u ong ba U long “Ubym shym la leh pop, lymne ym shym la shem ia kaba arsap ha ka shyntur jong U.” 1Petros 2:22. U Paul u ong ba “Ubym shym la tip ia ka pop.” 2Korinth 5:21. U nongthoh Salm u ong, “U long U Mawsiang jong nga, bad ha U ym don ka jingbymhok.” Salm 92:15. Bad U Ioannis u ong, “Bad phi tip ba la pynpaw ia U khnang ba Un da ioh kit noh ia ki pop jong ngi; bad ka pop kam don ha U.” 1Ioannis 3:5.

U Khrist Um lah satia ban len ia lade da lade, namar kata Um lah ban ong ba Um long Uba bha. U long bad U ju long hi ruh Uba bha shisha, ka jingjanai jong ka jingbha. Bad namar ba ym don uno uno ruh uba bha lait noh tang U Blei, bad U Khrist U long Uba bha, ka pyni ba U Khrist U dei U Blei bad dei kane kaba U pyrshang ban hikai ia u samla riewspah.

Dei kane kaba U hikai ia ki syran ki jong U. Haba U Phillip u ong ha U Jisu, “To pyni ia Uta U Kpa ha ngi, te ka biang ia ngi,” U Jisu U ong ha U, “Nga la long slem katta katta bad phi, bad mem pat la ithuh ia Nga, ko

Phillip? Jar uba la iöhi ia Nga, u la iöhi ia Uta U Kpa; kumno ba me ong ma me te, To pyni ia Uta U Kpa ha ngi?” İoannis 14:8,9. Ka jingshai ha ka jingkren jong U ka long kumjuh hangne bad haba U ong ruh ba, “Ma Nga bad Uta U Kpa Ngı ia long shitylli.” İoannis 10:30. Ka jingshisha ba U Khrist U dei U Blei ka long haduh katta katta ba, watla U don hapdeng ki briew, bad haba lah don ba phah ia U ban pyni ia U Kpa U lah ban ong, Khmih ia Nga. Bad kane ka wanrah ha ka jingkyrmaw ia ka jingong ba haba U Kpa U wanrah ia Uta Uba la kha nyngkong eh sha kane ka pyrthei, U ong, “Bad to ai ba ki angel U Blei baroh kin iamane ia U.” Hebru 1:6. Ym dei tang ha ka por ba U Jisu U la don ia ka burom ka jong U Kpa ha shuwa ban thaw ia ka pyrthei ba U long Uba bitdor ban iöh ia ka jingmane, hynrei haba u wan long U Khunlung ha Bethlehem ruh, ka hukum ka don ba ki angel U Blei ha kato ka por ba kin iamane dem ia U.

Ki Jiw ki khlem shym la sngewthuhbakla ia ka jinghikai ka jong U Khrist shaphang jong U. Mynba U pynbna ba U long kawei bad U Kpa, ki Jiw ki tam maw ban lynthem maw ia U, bad haba U kylli ia ki na ki kam ba bha aü ba ki rai ban lynthem maw ia U, ki jubab, “Namar ki jingleh babha ngim lymthem ia Me, hynrei namar ka jingkren bein Blei; bad naba Me, Uba long u briew, Me pynlong U Blei ia lade.” İoannis 10:33. Lada U la long shisha uta uba ki la khein ia U ba U long, tang u briew, ki kyntien jong U shisha kin jin da la long ka jingkren bein Blei, hynrei U long U Blei.

Ka jingthmu jong U Khrist haba U wan sha ka pyrthei ka long ban pynpaw ia U Blei sha ki briew khnang ba ki lah ban wan sha U. Namar kata u apostol Paul u ong ba “U Blei U dang pyniasuk ia ka pyrthei ha lade hi ha U Khrist” (2Korinth 5:19), bad ha U İoannis ngı pule ba U Ktien, Uba long U Blei, U la “long bakynja doh”. İoannis 1:1,14. Ha kajuh ka jingmut la iathuh, “Ym don mano mano ruh ba la iöhi ia U Blei mynno mynno ruh; Uta U Khun ba la kha marwei, Uba long ha ka shadem U Kpa, U hi U la pynpaw ia U” (ne la pynithuh ia U). İoannis 1:18.

Peit bha ia ka jingong, “U Khun ba la kha marwei, Uba long ha ka shadem U Kpa.” U don ka jaka shongneh jong U hangta, bad U don hangta kum shibynta bad ka Jinglong Blei, ha kajuh ka rukom haba U don ha ka pyrthei bad mynba U don ha bneng. Ka jingpyndonkam ia ka kyntien ban thew ia ‘kaba mynta’ [present tense] ka kdew ia ka jingdon jong U khlem pud. Ka wanrah ia kajuh ka jingmut kaba don ha ka jingkren ka jong U Jisu ha ki Jiw (İoannis 8:58), “Mynba ym pat kha ia U Abraham, Nga Nga long.” Bad kane ka pyni ia ka jingithuh bad Uta Uba paw ha U Moses ha

ka lawlynnong bameh ding, Uba pynbna ba ka kyrteng jong U ka long
“NGA LONG BA NGA LONG.”

Bad khadduh khadwai ngi don ki kyntien ba la pyrsad mynsiem jong u
apostol Paul shaphang U Jisu Khrist, ba “U Kpa U la sngewbha eh ba ka
jingdap baroh kan shong tylli ha U.” Kolossai 1:19. Shaphang kane ka
jingdap kaba shong ha U Khrist, ngi ioh jingtip na ka lynnong babud, ha
kaba la iathuh ha ngi ba “ha U kata ka jingdap jong ka Jinglong Blei ka
shong tylli.” Kolossai 2:9. Kane ka long ka jingphla bajanai tam bad ba
khlem kano kano ka jingartatien ba ha ka jinglong batynrai, U Khrist U
don ki jinglong jong ka Jinglong Blei. Ka jingshisha shaphang ka Jinglong
Blei U Khrist kan sa kham paw biang ha kaba shai katba ngi jam
shakhmat ban bteng ia ka jingpuson:

U KHRIST KUM U NONGTHAW

Hadien kato ka dkhot ba ju pule barabor kaba ong ba U Khrist, U Ktien, U long U Blei, ngi pule ba “da U la long kiei kiei baroh: bad khlem ma U ym shym la long kaei kaei ruh kaba la long.” İoannis 1:3. Ka jingbatai kam lah ban batai kham shai ia ka jingmut jong kane ka dkhot kham palat ban ia ka jingbatai kaba la ai ha ka dkhot hi, namar kata ngin ia jam noh sha ki kyntien jong Ki Hebru 1:1-4, “U Blei,... ha kine ki sngi kiba khadduh U la kren ha ngi ha U Khun; ia Uba la thung ban long U nongioh pateng ia kiei kiei baroh; da U ruh la thaw ia ki pyrthei; Uba haba U long ka jingtyngshaiñ ka burom jong U, bad ka dur hi ka jinglong tynrai jong U, bad Uba kyrshan ia kiei kiei baroh da ka ktien ka bor jong U, haba U la lah pynlong ia ka jingpynkhuid ia ki pop, U la shong ha ka kti kamon jong Uba khraw tam sha jrong; haba U la jia long Uba kham bha katta katta ban ia ki angel, naba U la ioh pateng ka kyrteng kaba kham don burom ban ia ki.”

Kaba kham shai kdar shuh shuh ban ia kane ka long ki kyntien jong u apostol Paul sha ki nong Kolossai. Haba kren shaphang U Khrist kum Uta Uba lyngba jong U ngi ioh ia ka jingsiewspah, U batai shaphang jong U kum Uta “Uba long ha ka dur U Blei ubym lah iohi, Uba la kha nyngkong na ki jingthaw baroh; naba la thaw ia kiei kiei baroh, ha ki bneng bad ha ka khyndew, kiei kiei kiba lah ban iohi bad kiei kiei kibym lah ban iohi, la ki khet lane ki hima lane ki jingshynshar lane ki bor; ia kiei kiei keiñ la thaw da U, bad ia U; bad U long mynshuwa ia kiei kiei baroh, bad ha U kiei kiei baroh ki ianeh lang.” Kolossai 1:15-17.

İa kane ka dkhot dei ban pule kham bunsien bad puson halor jong ka. Kam ieh ia kaei kaei ruh hapoh ka sahit bneng ba U Khrist Um shym la thaw. U la thaw baroh kiei kiei ha bneng, bad kiei kiei baroh ha khyndew; U la thaw ia kiei kiei baroh kiba ngi lah ban iohi, bad baroh kiei kiei ba ngim lah ban iohi; ki khet, ki hima, bad ki jingshynshar bad ki bor ha bneng, baroh ki shong ha U ia ka jingneh jingsah jong ki. Bad naba U la long ha shuwa ia kiei kiei baroh bad kum U Nongthaw, te da U kiei kiei baroh ki ianeh lang ne iabat lang. Kane ka ia ryngkat bad kaei kaba la kren ha Hebru 1:3, ba U kyrshan ia kiei kiei baroh da ka ktien ka bor jong U. Ka dei da ka kyntien ba la thaw ia ki bneng, bad kata kajuh ka kyntien ka bat skhem ia ki ha ki jaka jong ki, bad la ri na ka jingpynjot.

Haba iadei bad kane ngim lah ban klet ia U Isaiah 40:25,26: “Badno te phin pynsyriem ia Nga, ba Ngan long Uba iamarryngkat? ong Uta U Bakhuid. To khmied ia la ki khmat shajrong, bad to khmih Uei Uba la thaw ia kine, Uba pynmih noh ia u paidbah jong ki da kaba ñiew: U khot ia ki baroh da ka kyrting; da ka jingkhraw ka bor jong U, bad ba U khlaiñbor, uwei ruh um jah noh.” Ne kum ka jingpynkylla ktien ha ka Hebru ba ai ka jingbatai ba kham tynggeh ka ong, “na U, Uba khraw ha ka jingkhrawbor, bad khaiñ ha ka bor, ym don uwei ruh ba ioh phet noh.” Ba U Khrist U long Uta U Bakhuid tam Uba khot ia ki kynhun bneng baroh da ka kyrting bad ban bat ia ki ha ki jaka jong ki ka shai na ki sabut ba don ha kiwei kiwei ki jaka jong kajuh ka lynnong. Dei shaphang jong U ia kaba la ong ha shuwa, “To pynkhreh phi ha ka ri khlaw ia ka lynti U Trai, to pynbeit ha ka ri kynjah ia ka lynti bah ia U Blei jong ngi.” Dei ma U Uba wan da ka kti ba khlaiñ, Uba don bad U ia ka khusnam; Uta Uba, kum u nongaplambrot, U ai bam ia ki langbrot jong U, da kaba rah ruh ia ki ha ka shadem ka jong U.

Sa kawei ka jingong shaphang U Khrist kum U Nongthaw ka dei ban biang. Ka long ka jingphla ka jong U Kpa hi da lade. Ha ka lynnong banyngkong jong Ki Hebru, ngi pule ba U Blei U la kren ha ngi lyngba U Khun jong U; ba U la ong shaphang jong U, “Bad to ai ba ki angel U Blei baroh kin iamane ia U” ba shaphang ki angel U ong, “Uba pynlong ia ki angel jong U ki lyer, bad ia ki shakri jong U, u thylliej ka ding,” hynrei ha U Khun jong U pat U ong, “Ka khet jong Me, Ah Blei, ka long sha ki bymjukut ki bymjukut; bad u dieng synshar ka hima jong Me u long u dieng synshar ka jinglehhok.” Bad U Blei U nang iai ong, “Me ha kaba mynnyngkong, Ah Trai, Me la pynshong nongrim ia ka khyndew; bad ki bneng ki long ki kam ki kti jong Me.” Hebru 1:8-10. Hangne ngi shem ba U Kpa U khot ia U Khun kum U Blei, bad da kaba ong ha U, Me la pynshong nongrim ia ka khyndew; bad ki bneng ki long ki kam ki kti jong Me. Haba U Kpa hi U ai ia kane ka burom ha U Khun, uei u briew, ba un ym ai ia ka? Da kane ngi lah ban ieh noh ia ka jingphla ba kren shaphang ka Jinglong Blei ka jong U bad ka jingshisha ba U long U Nongthaw ia kiei kiei baroh.

Tang kawei ka kyntien kum ka jingmaham ka donkam hangne. Wat ai ba uno uno ruh un tharai ba ngi kyntiew tang ia U Khrist ha ka jingduh ia U Kpa ne da kaba klet noh ia U Kpa. Kata kam lah ban long, naba ka jingthrang jong ki ka long kawei. Ng burom ia U Kpa haba ngi burom ia U Khun. Ngim klet ia ki kyntien jong U Paul ba “ia ngi don tang uwei U

Blei, U Kpa, na Uba long kiei kiei baroh, bad ma ngi ha U” (1Korinth 8:6); kum ba ngi la dep ban sot, ba ka dei lyngba jong U ba U Blei U la thaw ia ki pyrthei. Baroh kiei kiei ki mih lut na U Blei, Uba U Kpa; bad U Khrist hi ruh u la mih na U Kpa, hynrei ka la pynsngewbah eh ia U Kpa ba baroh ka jingdap kan shong ha U, ba dei ma U ban long U Nongmihkhamat banyngkong Uban shim bynta ha man la ka kam ka jingthaw. Ka thong jong ngi ha kane ka jingjawad ka long ban buh ia U Khrist ha ka kyrdan kaba dei hok ka jong U kum Uta Uba mariaryngkat bad U Kpa, khnang ba ka bor ka jong U ban siewspah kan long kaba kham kordor.

HATO U KHRIST U LONG U JINGTHAW?

Ha shuwa ba ngin jam sha ki jinghikai ba iadei bad ka jingim ba man la ka sngi ba ngin ioh tip na kine ki jingshisha, to ngin ia shim katto katne ka por ban puson halor ka jingngeit ba la bat hok da ki babun kiba khlem jied, da ka mon sngewbha, ban ym ai burom ia U Khrist khlem kano kano ka jingpyrkhat, hynrei kiba, lyngba kata kajuh ka jingngeit ki len ia ka Jinglong Blei ka jong U. Ka dei ka jingngeit ba U Khrist U long U jingthaw, Uba, da ka jingsngwebha jong U Blei, la kyntiew ia U ha ka kyrdan kaba kyrpang ba U don mynta. Ym don uwei ruh uba bat ia kane ka jingsngewthuh uba lah ban don ia ka jingsngewthuh bapaka halor ka kyrdan ba U Khrist U bat.

Kane ka jingngeit kaba ngi iakren hangne la pynshong nongrim halor ka jingsngewthuh babakla jong kawei ka dkhoh, Jingpynpaw 3:14: “Bad ha uta u angel jong ka balang ka Laodikaia to thoh: Ia kine kiei kiei ruh U ong U Amen, U Nongphla Uba iaineh bad Uba shisha, ka jingsdang ka jingpynlong jong U Blei.” Ka jingbatai ia kane ka long kaba bakla ban mut ba U Khrist U long U briew banyngkong eh ba U Blei U la thaw – ba U long ka jingsdang jong ka kam ban thaw bad pynlong jong U Blei. Hynrei kane ka jingngeit ka iaid pyrshah ia ka Jingthoh ba pynbna ba U Khrist hi U la thaw ia kiei kiei baroh. Ban ong ba U Blei U sdang ia ka kam ka jingthaw da kaba thaw ia U Khrist ka long ban ieh noh shishyndon ia U Khrist na ka kam jong ka jingthaw jingpynlong.

Ka ktien “jingsdang” ka dei arche, kaba mut, “u khlieh” lane “u rangbah.” Ka mih ha ka kyrteing jong uwei u syiem Grik, U Archon, ha archbishop (bishop rangbah) bad ka kyntien archangel (angel rangbah). Shim ia kane kyntien bakhadduh. U Khrist U long U angel rangbah (archangel). Peit Judah 9:1; 1Thessaloni 4:16; Ioannis 5:28,29; Daniel 10:21. Kane kam mut ba U long Uba nyngkong na ki angel, naba Um long u angel hynrei Uba kham halor ban ia ki. Hebru 1:4. Ka mut ba U long U ranbah ne U syiem jong ki angel, kum ba u bishop rangbah u long u khlieh jong ki bishop. U Khrist U long U nongialam jong ki angel. Peit Jingpynpaw 19:11-14. U la thaw ia ki angel. Colossai 1:16. Bad namar kata, ka jingong ba U long ka jingsdang ne u khlieh jong ka jingthaw jong U Blei ka mut ba ha U ka jingthaw baroh ka don ka jingsdang; ba, kumba U hi U ong, U long U Alpha bad U Omega, Uba sdang bad Uba kut, banyngkong bad bakhadduh. Jingpynpaw 21:6; 22:13. U long ka tynrai ba mih kiei kiei baroh.

Ngim dei ruh ban mutdur ba U Khrist U long u jingthaw, naba U Paul u khot ia U (Kolossai 1:15) “Uba la kha nyngkong na ka jingthaw baroh” namar ki dkoht babud pat ki pyni ba U long U Nongthaw bad ym u jingthaw. “Naba ha U la thaw ia kiei kiei baroh, ha ki bneng bad ha ka khyndew, kiei kiei kiba lah ban iohi bad kiei kiei kibym lah ban iohi, la ki khet lane ki hima lane ki jingsynshar lane ki bor; ia kiei kiei baroh keiñ la thaw da U, bad ia U; bad U la long mynshuwa ia kiei kiei baroh, bad ha U kiei kiei baroh ki ianeh lang.” Lada U la thaw ia kiei kiei baroh ba la thaw bad U la don naduh shuwa ia kiei kiei ba la thaw, ka paw shai ba Um long satia shibynta bad kita ki jingthaw. U long halor ki jait jingthaw baroh bad ym shibynta bad ki.

Ki Jingthoh Bakhuid ki ong ba U long “U Khun ba la kha marwei jong U Blei.” Ia U la kha, ym shym la thaw. Myno la kha ia U, ym dei ia ngi ban kylli, bad ki jingmut jingpyrkhat jong ngi kim lah ban kot ia ka jingsngewthuh lada ha ngi la iathuh. U nongiathuhlypa Mikah u la iathuh ha ngi baroh kaba ngi lah ban tip ha kine ki kyntien, “Hynrei ma pha, ka Bethlehem Ephrathah, la pha long kaba rit hapdeng ki hajar ki Judah, na pha keiñ un mih ha Nga Uwei Uban sa long U nongsynshar ha Israel; Uba ka jingmih jong U ka long na mynhyndai, naduh bymjukut.” Mikah 5:2. La don ka por ba U Khrist U la mih na U Blei na ka shadem ka jong U (Ioannis 8:42; 1:18), hynrei kata ka por ka long naduh ki por mynhyndai ha ka ia jong ka bymjukut ba ia ka jingsngewthuh ba lyngkot ka long kum bym don jingsdang.

Hynrei ka mat ka long ba U Khrist U dei Uba la shu kha bad ym Uba la shu thaw. U don ha U kum ka jingiohpateng ia ka kyrteng ba kham don burom ban ia ki angel; U long “U Khun halor ka iing jong U.” Hebru 1:4; 3:6. Bad namar ba U dei tang ma U Uba la kha marwei jong U Blei, tang ma U ba don kajuh ka met bad jinglong kumba jong U Blei, bad U don baroh ki jinglong jong U Blei namar ka jingkha, naba U Kpa U la sngewbha eh ba U Khun jong U Un long ha ka dur ka jinglong tynrai ka jong U, ka jingthaba ka burom ka jong U, bad la pyndap da baroh ka jingdap ka Jinglong Blei. Namar kata U don “ka jingim ha lade.” U don ia ka jingimbymjukut kum ka hok jong U bad U don ka bor ban ai ka jingimbymjukut ha kiwie pat. Ka jingim ka snoh ha U, ba ym don ba lah ban knieh noh kata na U, hynrei namar ba U la aiti noh ia ka da ka mon sngewbha, U lah ruh ban shim biang ia ka. Ki kyntien jong U ki long kine, “Namar kane keiñ Uta U Kpa U ieit ia Nga, naba Nga aiti noh ia la ka jingim, ba Ngan ioh shim pat ia ka. Ym don uba shim ia ka na Nga, hynrei

Nga aiti noh ia ka na lade hi: Nga don bor ban aiti noh ia ka, bad Nga don bor ban shim pat ia ka. Ia kane ka hukum Nga la pdiang na U Kpa jong Nga.” Ioannis 10:17,18.

Lada uno uno u pynmih ia ka jingkynnoh bym shong nia, ba kumno U Khrist Ubym lah ban iap pynban U iap, ngi don tang kawei ban ong bad kata ka long ba ngim tip. Ngim leh mynleh kumba lah eh ban sngewthuh ia ka bymjukut. Ngim lah ban sngewthuh kumno ba U Khrist U long U Blei naduh kaba nyngkong, ban don kajuh ka burom ka jong U Kpa naduh shuwa ban don ka pyrthei bad ban kha kum U khunlung ha Bethlehem. Ka jingmaian jong ka jingshahsahnarphna bad ka jingmiapat ka dei ka jingmaian jong ka jinglong briew jong U. Ngim lah ban sngewthuh ba kumno U Khrist U dang lah ban long U Blei watla U la wan ban long u briew na ka bynta jong ngi. Ngim lah ban sngewthuh kumno ba U lah ban thaw ia ka pyrthei na ka jingsuda, bad kumno ba U lah ban pynkhie ia ki baiap bad ba kumno U trei lyngba U Mynsiem jong U ha ki dohnud ki jong ngi; hynrei ngi ngeit bad ngi tip ia kine kiei kiei. Ka dei ban biang eh na ka bynta ka jong ngi ban pdiang kum ka jignshisha ia kita kiei kiei kiba U Blei U la pynpaw khlem da tih ia kiei kiei kiba ka jingmut jong u angel kam lah ban shemphang. Namar kata ngi hun ha ka bor bad ka burom bymjukut ba ki Jingthoh Bakhuid ki pynbna ba ki long ki jong U Khrist, khlem da pynkhuslai ia ki jingmut jingpyrkhat balyngkot jong ngi ban pyshang lehnohei ban batai ia kiei kiei kiba khlem ka jingkut.

Bad khadduh khadwai, ngi tip ia ka jinglong shitylli bakynja Blei jong U Kpa bad U Khun na ka jingshisha ba kine ar ki don Ujuh U Mynsiem. U Paul, hadien ba u ong ba kita kiba don ha ka doh kim lah ban pynsngewbha ia U Blei, u bteng: “Hynrei ma phi phim long ha ka doh hynrei ha U Mynsiem, lada U Mynsiem U Blei U shong sah hapoh jong phi. Hynrei lada uno uno ruh um don U Mynsiem U Khrist, uta keiñ um long u jong U.” Rom 8:9. Hangne ngi shem ba U Mynsiem Bakhuid U long U Mynsiem jong U Blei bad ruh jong U Khrist. U Khrist U “don ha ka shadem jong U Kpa” Uba ha ka jinglong tynrai U don kajuh ka met kum jong U Blei bad ba U don ka jingim ha lade. Ia U la khot U Jehobah, Uta Uba long hi bad la kren kumne ha U Jeremiah 23:6, ha kaba la iathuh ba Uta U Tnat Uba hok, Uban sa ai ia ka jingbishar bad ka hok ha ka pyrthei, yn sa tip ia U da ka kyrteng jong U Jehobah-tsidekenu – U TRAI U LONG KA HOK JONG NGI.

Namar kata, wat leit ai ba uno uno ruh uba ai burom ia U Khrist, ba un ai ia ka burom kaba kham hapoh ban ia kaba U ai ia U Kpa, ba kane ka long ban pynjah burom ia U Kpa mar katjuh hi, hynrei to ai ba baroh, lem bad ki angel ha bneng, kin iamane dem ia U Khun, khlem da don ka jingtieng ba ioh ki mane ia u jingthaw ha ka jaka jong U Nongthaw.

Bad mynta, haba ka mat jong ka Jinglong Blei ka jong U Khrist ka dang shong ha ka jingmut jingpyrkhat ka jong ngi, to ia ngin ia sangeh shiphang ban puson halor ka jingiathuhkhana shaphang ka jingshah jingsngewrit ka jong U.

KA JINGPAW JONG U BLEI HA KA DOH

“Uta U Ktien U la kynja doh, bad U la shong sah hapdeng jong ngi.” İoannis 1:14

Ym don da kiwei pat ki kyntien ba lah ban kren kham shai ba U Khrist U long U Blei bad U briew ha kajuh ka por. Uba Kynja Blei ha ka jinglong tynrai, U shim ha lade ia ka jinglong briew bad U la im hapdeng ki briew kum uwei na kita kiba lah ban iap, lait noh tang ha kito ki khep ba ka Jinglong Blei ka phalang lyngba ka doh, kum ha ka por jong ka jingpynkhuid ia ka templ ne mynba ki kynktien ba thang kum ka ding jong ka jingshisha basngur ka pynlong wat ia ki nongshun jong U ban phla ba “ym ju don u briew uba la kren kat Une u briew.”

Ka jingpyndemrit kaba U Khrist U shim ha lade da ka mon jong U hi la batai shai eh ha ki kyntien jong U Paul sha ki nong Philipi. “To don ia kane ka jingmut ha phi, kaba la long ruh ha U Khrist Jisu: Uba haba U long ha ka dur ka jinglong tynrai U Blei, Um shym la ñiew eh ia kaban bat [kata kalong, ban shah snoh] ban long marryngkat bad U Blei, hynrei U la pynsuda ia lade, U da shim ia ka dur mraw, haba U la jia long ha ka jingsyriem ki briew; te haba la shem ia U ha ka rukom kum u briew, U la lehit ia lade, haba U la jia long Uba kohnguh wat haduh ka jingiap, hoodid, ka jingiap ka diengphna keiñ.” Philipi 2:5-8, Revised Version.

Kane ka jingpynwan ia ki kyntien jong kane ka dkhot haneng ka iarap ban kham pynshai ia ka jingmut jong kane ka dkhot ban ia kaei kaba ngi shem ha ka jingpynkylla ktien ba ngi pyndonkam mynta. Ka jingmut ka long ba, watla U Khrist U long ha ka dur U Blei, Uba long “ka jingtyngshaiñ ka burom jong U, bad ka dur hi ka jinglong tynrai jong U” (Hebru 1:3), Uba don baroh ki jinglong jong U Blei, Uba long U Nongshynshar ka sahit bneng baroh kawei, bad Uta Uba ka Bneng baroh ka sngewbha ban ai burom, U khlem shym la sngew ba kine kiei kiei baroh kin long kiba U dei ban thrang, katba ki briew ki la jah bad khlem ka bor. Um shym la lah ban sngewbha ha ka burom ka jong U katba u briew u dang long uba shah kyntait, khlem ka jingkyrmen. Te U la pynthylli ia lade, pyniakhlad ia lade na baroh ka spah bad ka burom jong U, bad U shim ha lade ia ka jinglong jong u briew, khnang ba U lah ban siewspah ia U. Te kumta ngi lah ban pyniadei bad ka jinglong tylli ka jong U Khrist lem bad U Kpa da ka jingong, “U Kpa jong Nga U kham khraw ban ia Nga.”

Ka long kabym lah satai ia ngi ban sngewthuh kumno ba U Khrist, ha ka Jinglong Blei, U lah ban pynrit ia lade haduh ka jingiap ha ka diengphna, bad kaba kham sinew ban ia ka jinglehnohei ia ngi ka long haba ngi pyrkhath antad shaphang jong ka. Kaei kaba ngi lah ban leh ka long ba ngin pdiang ia ki jingshisha kumba la thoh ha ka Baibl. Lada uba pule um lah ban mynjur bad katto katne ki jingthoh ha ka Baibl shaphang ka jinglong jong U Khrist, to ai ba uta un kynmaw ba kam long kaba lah ban pynshai ha ka rukom ba ki jingmut jingpyrkhat balyngkot kin lah ban sngewthuh lut ia kine kiei kiei. Kumba ka jingkrapp jong ki Jentil hapoh ka kynhun Israel ka long mar pyrshah ia ka jinglong batynrai, kumta ruh ka jingpyniaid jong ka Jinglong Blei ka long markhongpong ia ka jingsngewthuh briew.

Ki Jingthoh Bakhuid kiba ngin sa ia sot kin wallam ia ngi kham jan shuh shuh sha ka jingshisha jong ka jinglong briew jong U Khrist bad kumno ba kane ka don jingiaidei bad ngi. Ngila ia dep pule ba “U Ktien U la kynja doh,” bad mynta ngin ia pule kaei kaba U Paul u ong shaphang ka jinglong bakynja doh: “Namar ia kata kaba ka hukum kam shym lah ban leh, naba ka la tlot na kata ka doh, U Blei, da kaba U la phah ia U Khun jong U hi ha ka dur ka doh pop, bad ban long ka jingknia namar ka pop, U la pynrem ia ka pop ha kata ka doh: ba kumta yn ioh pyndep ia ka jingdawa jong kata ka hukum ha ngi, kiba ia id ym katba kum ka doh, hynrei katba kum U Mynsiem.” Rom 8:3,4.

Khyndiat i jingpyrkhat in long iba la biang bha ban pyni iano iano ruh ba haba U Khrist U shim ha lade ia ka jingsyriem jong u briew khnang ba Un lah ban siewspah ia u briew, la dei ban long ha ka dur jong u briew bapop hi ba la pynlong ia U, naba U la wan ban siewspah ia u briew bapop. Ka jingiap kam don bor ei ei ruh halor u briew bym shym la leh pop, kumba U Adam mynba u dang don ha kper Eden, bad kan ym jin da lah ban don bor ei ei ruh halor U Khrist, lada U Trai Um shym la pynshong ha U ia ki jinglehpalat jong ngi baroh. Bad sa kawei ruh, ka jingshisha ba U Khrist U shim ha lade ia ka doh, ym ka jong u briew bahok, hynrei jong u briew bapop, kaba mut, ba ka doh ba U phong ka don baroh ki jingtlot bad ki jingdem jong ka mon bymhok kiba ka jinglong jong u briew bahap u pyndem, la pyni da ka jingong ba ia U “la pynmih na u symbai U Dabid katba kum ka doh.” U Dabid u don baroh ki jingsngew jong ka jinglong briew. U hi u ong, “Ha khmih la thaw dur ia nga ha ka jingbymhok; bad ha ka pop ka kmie jong nga ka la pun ia nga.” Salm 51:5

Ka jingong ha Hebru ka kren shai bha halor kane ka mat: Namar shisha Um shim ia ki jong ki angel, hynrei U shim ia u symbai U Abraham keiñ. [“Naba shisha ym jong ki angel ba U la shim, hynrei pynban U shim ia u symbai U Abraham keiñ.” Revised Version.] Namar kata ka la dei ban pynlong ia U Uba syriem ia la ki para ha kiei kiei baroh, ba un ioh long U Rangbah lyngdoh baisynei bad Uba lah ban shaniah ha kiei kiei kiba dei sha U Blei, ba Un pynlong ka kuna namar ki pop u paitlang. Namar ha kaba ma U hi U la shah haba la pynshoi ia U, U lah keiñ ban iarap ia kita kiba la pynshoi. Hebru 2:16-18.

Lada ia U la pynlong ha baroh ki liang kum ki para jong U, te ma U ruh U hap ban shahshitom ia baroh ki jingtlot bad ki jingshahpynshoi jong ki para jong U. Sa artylli ki dkhot kiban buh ia kane ka mat ha ka rukom ba tynggeh kin long ki sabut badapbiang ban ban halor kane ka mat. Nyngkong eh ngin sot ia 2Korinth 5:21: “Namar ia Uta [U Khrist] Ubym shym la tip ia ka pop, U [U Blei] la pynlong ka pop na ka bynta jong ngi, khnang ba yn pynlong ia ngi ka hok U Blei ha U.”

Kane ka long kaba kham shai ban ia ka jingong ba ia U la pynlong “ha ka dur ka doh pop.” La pynman ia U ban long ka pop. Hangne ruh don kajuh ka jingmaian ba U Khun U Blei U dei ban iarap. U Khun Lanbrot U Blei Uba khlem kano kano ka jingthohbria, Ubym shym a tip ia ka pop, la pynlong ka pop. Uba khlem pop, hynrei ym tang ba ia U la ñiew kum uba pop hynrei U da shim ha lade ia ka jinglong jong ka pop. Ia U la pynlong ka pop khnang ba yn pynlong ia ngi ka hok. Te U Paul u ong ha ki nong Galatia ba “U Blei U la phah ia la U Khun, ia Uba la kha na ka briew, ia Uba la kha hapoh ka hukum, khnang ba un ioh siewspah noh ia kita kiba hapoh ka hukum, ba ngin ioh pdiang ia ka jingtingkhun.” Galatia 4:4,5.

“Ha kaba ma U hi U la shah haba la pynshoi ia U, U lah keiñ ban iarap ia kita kiba la pynshoi.” “Namar ngim don U Rangbah lyngdoh Ubym lah ban iasngewlem bad ki jingtlot jong ngi; hynrei Uba la pynshoi ha kiei kiei baroh syriem ia ngi, hynrei khlem pop. Namar kata te to ngin iawan hajan da ka jingshlur ha ka khet ka jingaiei, ba ngin ioh pdiang ka jingisynei, bad ba ngin ioh shem ka jingaiei ia kaban iarap ia ngi ha ka por badonkam.” Hebru 2:18; 4:15,16.

Sa tang kawei ka mat bad hadien nangta ngin lah ban ioh jinghikai ia baroh ka jinghikai ba ngi dei ban ioh na ka jingshisha ba “U Ktien U la kynja doh, bad U la shong sah hapdeng jong ngi.” Kumno keiñ ba U Khrist

U la shah “ker sawdong da ka jingtlot” (Hebru 5:2) hynrei pynban Um shym la tip ia ka pop? Lehse ki don kiba la ia pyrkhath, katba ki dang ia pule haduh hangne, ba ngi la ia pynpoh ia ka jinglong ka jong U Khrist da kaba pynhiar ia U sha ka kyrdan jong u briew bapop. Da kaba pyrshah ia kane, ngi nang iai kyntiew pynban ia ka “bor bakynja Blei” jong U Nongpynim ba la kyrkhu U jong ngi, Uba da lade hi U la jied ban hiar sha ka kyrdan jong u briew bapop khnang ba ma U hi U lah ban kyntiew ia u briew sha ka jinglong basngur ka jong U ba khlem thoh bria, ba U la lah ban bat skhem wat hapoh ka jingiashem bashyrkhei. Ka jinglong ha ka doh ka kah ia ka Jinglong Blei ka jong U, bad da kane U don ka jingiatsong ka bym lah ban pyndkut lem bad U Blei Uba ngim lah ban iohi bad da ka ruh U la lah ban jop ia ki jingtlot jong ka doh. Ka don ka jingialeh ha man la ka khyllipmat ka jingim jong U. Ka doh, hapoh ka jingpynshoi jong u nongiatsongpyrshah ka hok, ka don ka jingnoh ban leh pop, hynrei ym don kawei ka khyllipmat ruh ba ka Jinglong Blei ka jong U ka bat ia kano kano ka jingthrang ban leh ia kaba sniew lane ba ka bor bakynja Blei ka man tlot. Hadian ba U la shah ia baroh ki jingeh ha ka doh ba ki briew ki lah ruh ban shah, U la leit phai sha ka khet U Kpa ha kajuh ka jinglong, ba khlem jingthoh bria, kaba U la don mynba U la ieh noh ia ka burom bneng. Mynba U la thiah ha ka jingtep, hapoh ka bor jong ka jingiap, “kam lah long ban bat ma ka ia U,” naba Um “shym la tip ia ka pop.”

Hynrei don kiba lah ban ong, “Ngam iohi kano kano ka jingshngaiñ ia nga hangne. Ban pynthikna, nga don ka nuksa, hynrei ngam lah ban bud ia ka, naba ngam don ka bor kaba U Khrist U don. U long U Blei mynba U dang don ha ka pyrthei; nga pat nga long tang u briew.” Hood, hynrei phi ruh phi lah ban don kajuh ka bor kaba U la don lada phi kwah ia ka. U la shah “ker sawdong da ka jingtlot,” hynrei U “khlem leh pop,” namar ba ka bor bakynja Blei kaba iaineh ha U. Mynta to sngap ia ki kyntien ba la pynsad mynsiem u apostol Paul bad tip ka kabu ksiar aïu ba ap ia ngi:- “Namar kane te nga pyndem ia la ki khohsiew ha U Kpa, na Uba la jer kyrteng ia ki kur baroh ha bneng bad ha ka khyndew, ba un ai ha phi, katba kum kata ka jingkyntien spah ka burom ka jong U, ba yn pynkhlaiñ ia phi bad ka bor da U Mynsiem jong U ha u briew ba shapoh: ba U Khrist un shong da ka jingngait ha ki dohnud jong phi; khnang ba, haba la pynsuh thied bad ba la pynshong nongrim ha ka jingieit, phin long kiba khlaiñ bad shemphang lem bad ki riwkhuid baroh kaei ka jingjlan, bad ka lynter, bad ka jingjylliew, bad ka jingjrang: bad ban tip ia ka jingieit U Khrist kaba palat

eh ia ki jingtip, ba kumta yn ioh pyndap ia phi shaduh ka jingdap U Blei baroh.” Ephesos 3:14-19.

Mano ba lah ban pan shuh ban ia kane? U Khrist, ha Uba shong tylli lut ka jingdap jong ka Jinglong Blei, U lah ban shong ha ki dohnud ki jong ngi khnang ba ia ngi lah ban pyndap da baroh ka jingdap jong U Blei. Ah katno ka jingkular basngewtynnad! U “la sngewlem bad ki jingtlot jong ngi.” Kaba mut ba, haba U la lah iaaid lyngba ki jingsaja ba ka doh bapop ka ioh pateng, U tip baroh shaphang jong ka bad U pyiadei ia lade haduh katta katta bad ki khun ki jong U haduh ba kaei kaei kaba wan ban ban ia ki ka ban kumjuh ruh ia U bad U tip ka bor Blei kaba katno yn donkam ban ia leh pyrshah ia ka, bad lada ngi kloï ban len ia ka “jingriewblei bad ia ka jingkwah brai ka pyrthei,” U lah bad U thrang ban ai bor “kham tam eh nalor ba ngi pan lane ngi pyrkhath.” Baroh ka bor kaba don ha U Khrist ha ka jinglong tynrai ka jong U, ka lah ruh ban shong hapoh jong ngi da ka jingaiei, naba U ai ei ia kata ha ngi.

Te ai ba kita ki mynsiem kiba thait, kiba tlot, kiba shah ban ha ka pop kin ioh ia ka jingshlur. To ai ba kin “iawan hajan da ka jingshlur ha ka khet ka jingaiei,” ha kaba ki thikna ba kin ioh shem ia ka jingaiei kaban iarap ia ki ha ka por ka jingkyrduh, naba U Nongpynim U jong ngi ruh U la ju don ia kajuh ka jingangnud ia ka jingaiei ha kapor ka jingkyrduh. U “la sngewlem bad ki jingtlot jong ngi.” Lada ka long ba U shu iaaid lyngba ka jingsaja shihajar khadphra snem mynshuwa, ngi lah ban sheptieng ba lehse U la kelt noh katto katne na kita ki jingtlot, hynrei em, ki jingshah pynshoi ki ban khia ia phi ki ban khia ia U ruh. Ki jingmong jong U ki iaï long kiba lung, bad U iaï im ban ia said na ka bynta ka jong phi.

Ah katno ka lad ka kabu ksiar ka long ia U Khristan! Ah katno ka kyrdan ka jinglong hok ba u lah ban kot! Kam pher haduh katno U Soitan u leh thma pyrshah ia u, da kaba leh jubor ha kano kano ka bynta ba ka met ka tlot eh, u lah ban rieh hapoh ka syrngiew U Bahakhliehtameh bad yn pyndap ia u da ka jingdap ka bor U Blei. Uta Uba kham khlaïñ ban ia U Soitan U lah ban shong sah ha ka dohnud jong u, bad haba u khmih ia ki jingleh donbor U Soitan kum na ka kut bakhlaiñ, u lah ban ong, “Nga lah ban leh ia kiei kiei baroh ha Uta Uba pynshait bor ia nga.”

KI JINGHIKAI BA SHONGNIA

Ym tang ha ka jingbatai basngewtynnad, ne ka jinghikai tynrai, ba ngi dei ban shim ia U Khrist kum U Blei bad U Nongbuh-Nongthaw. Kawei pa kawei ka jinghikai ha ka Baibl ka long na ka bynta ka jingmyntoi ia ka jingim ka jong ngi bad kane ka dei ban long ka daw ban ngin pule ia ka. To ngin ia peit shuwa ia ka jingidei aïu ba kane ka jinghikai ka don ban kyrshan ia ka aiñ ba ha pdeng eh jong ka hukum U Blei. Ha Jenesis 2:1-3 ngi shem ia kine ki kyntien kiba pynkut ia ka jingthoh shaphang ka jingthaw ia ka pyrthei, “Kumta la pyndep noh ia ki bneng bad ia ka pyrthei, bad ia ki kynhun bah baroh jong ki. Te ha kaba hynñiew ka sngi, U Blei U la pyndep noh ia la ka kam ia kaba U la lah pynlong; bad ha kaba hynñiew ka sngi U la shong sngi na ka kam jong U baroh ia kaba U la lah pynlong. Bad U Blei U la kyrkhu ia kata kaba hynñiew ka sngi, bad U la kyntang khuid ia ka: naba ha kane ka sngi U la shong sngi na ka kam jong U baroh ia kaba U Blei U la lah pynlong bad thaw.” Ka jingpynkylla ktien jong ki Jiw ia kane ka dkhoh ka kham long thik kat kum ki ktien tynrai kaba long ha kane ka dur, “Kumta la pyndep ia ki bneng bad ia ka pyrthei bad ia ki kynhun bah baroh jong ki. Bad U Blei U la pyndep noh ia la ka kam ia kaba U la lah pynlong ha ka sngi kaba hynñiew” bad kunta ter ter. Kane ka long kajuh kaba ngi shem ha ka hukum kaba saw, Eksodus 20:8-11.

Hangne ngi shem, ia kaei kaba shong nia ba Uta Uba thaw, U shongsngi. Uta Uba thaw ia kiei kiei baroh ha ki hyriew sngi, U shong thait ha ka sngi bahynñiew bad U kyrkhu bad pynkyntang ia ka. Hynrei ngi la shem ruh ba U Blei U Kpa U la thaw ia kiei kiei baroh da U Khun jong U, U Jisu Khrist, bad U Khrist U la thaw bad pynlong ia kiei kiei baroh ba la don. Namarkata, ka long kaba beit ban ong ba U Khrist ruh U la shongsngi ha ka sngi bahynñiew banyngkong eh, hadien ki hynriew sngi jong ka jingthaw bad jingpynlong, bad U la kyrkhu bad pynkytang ruh ia ka. Namarkata, ka sngi kaba hynñiew – Ka Sabbaton – ka long da shisha ka sngi U Trai. Mynba U Khrist U iathuh ha ki Pharisi, ba sngewtynnad ban wohnia, “Naba U Khun u briew u long U Trai ka sabbaton” (Mathaios 12:8), U phla ba U long U trai jong kata kajuh ka sngi kaba ma ki ki ia rakhe da ka jingpyrkhing ba paw tang shabar, bad U leh ia kane da kita ki kyntien ba kdew ba U kheiñ ba ka long ka dak ka bor ka jong U, kumba U pyni ia ka jingshisha ba U kham khraw ma U ia ka templ. Namarkata, ka sngi kaba hynñiew ka long ka sngi kaba la buh kyrpang da U Blei kum ka jingkyntang ia ka kam ka jingthaw. Ka long ka sngi kaba kyrpang tam na

baroh ki sngi, namar ba ka jingthmu bakongsan ka jong ka ka long ban wanrah ia ka jingkyrmaw ia ka bor thaw, kaba long ka sabut sakaiñ ia u briew ia ka jinglong-Blei jong U. Te haba U Khrist U phla ba U Khun u briew U long U Trai Ka Sabbaton, U kam ba U bat ia ka kyrdan bakhrav bha – bym don ka jingduna ha ka jinglong kum U Nongbuh Nongthaw, ba kane ka sngi ka ieng kum ka jingkyrmaw ia ka jinglong-Blei jong U.

Kumno ngin ong pat shaphang kata ka jingkyrthoh ba mih man la ka por, ba U Khrist U la pynkylla ia ka sngi jong ka Sabbaton na kata ka sngi kaba pynkyrmaw ia ka jinpyndep ia ka kam ka jingthaw sha kata ka sngi ka bym don kum kata ka jinglong? Ngi lah ban ong tang kumne, ba ia U Khrist ba Un pynkylla ne pynduh noh shisyndon ia ka Sabbaton kan long ba Un pynduh noh ia kata kaba khring ia ka jingmut jong ngi sha kata ka jinglong-Blei ka jong U hi. Jin ba U Khrist U la pynduh noh ia ka Sabbaton, Un jin da la pynduh pyndam noh ia ka kam ba ki kit jong U ki la leh bad kumta Un hap ban ialeh pyrshah da lade ia lade, bad ka hima kaba leh markynti pryshah ia lade kam lah ban ieng. Hynrei U Khrist “Um lah ban len ia lade,” bad namar kumta U khlem shym la pynkylla wat tang ia iwei i dak jong kata kaba U la buh bad kaba, haba ka phla ia ka jinglong-Blei ka jong U, ka pynpaw ba U long Uba bitdor ban ioh ia ka burom kaba kham halor ban ia baroh ki blei jong ki nongmane bleithaw. Kumba kam long kaba lah ia U Khrist ban pynkylla ia ka jingshisha batynrai ba U la thaw ia kiei kiei baroh ha ki hynriew sngi bad U la shongsngi ha ka sngi ba hynñiew, Um lah ruh ban pynkylla ia ka Sabbaton.

Bad ruh, ki jingphla ba barobor ba U Trai U long U Nongthaw ki long ka jingthmu ban long ka tyllong jong ka bor. Peit kumno ba ka jingthaw bad ka jingsiewspah ki don ka jingiadei ha ka lynnong banyngkong jong ka shitihi sha ki Nong Kolossai. Ban iohi shai kdar ia ka mat, ngin ia pule ia ki dkhot 9-19:- “Na ka bynta kata ma ngi ruh, naduh kata ka sngi ba ngi la iohsngew, ngim man thait shuh ban duwai bad ban pan na ka bynta jong phi, ban yn pyndap ia phi da kata ka jingtip shaphang ka mon jong U ha ka jingstad bad ka jingshemphang ba kynja mynsiem baroh, ba phin iaid kum badei biang ia U Trai ia kaban pynsngewbha baroh, da kaba seisoh ha ka jingleh babha baroh, bad da kaba nangroi ha ka jingtip ia U Blei; ba la pynkhlañ da ka bor baroh, katba kum kata ka bor ka burom ka jong U, sha ka jingiaishah bad ka jingshahslem baroh lem bad ka jingkmen; da kaba ainguh ha U Kpa, uba la pynbit ia ngi ban long ki nongioh bynta na ka bynta jong ki riwkhuid ha ka jingshai: Uba la pyllait ia ngi na ka bor

jong ka jingdum, bad Uba la pynkynriah noh ia ngi sha ka hima U Khun ka jingieit jong U; ha Uba ngi ioh ia ka jingsiewspah jong ngi, ka jingmap keiñ ia ki pop jong ngi; Uba long ka dur U Blei Ubym lah iohi, Uba la kha nyngkong na ki jingthaw baroh; naba ha U la thaw ia kiei kiei baroh, ha ki bneng bad ha ki khyndew, kiei kiei kiba lah ban iohi bad kiei kiei kibym lah ban iohi, la ki khet lane ki hima lane ki jingshynshar lane ki bor; ia kiei kiei baroh keiñ la thaw da U, bad ia U; bad U long mynshuwa kiei kiei baroh, bad ha U kiei kiei baroh ki ianeh lang. Bad U long U Khlieh jong ka met, kaba long ka balang: Uba long ka jingsdang, Uba la kha nyngkong na kiba iap; ba Un ioh long Uba halor ha kiei kiei baroh. Naba U Kpa U la sngewbha eh ba ka jingdap baroh kan shong tylli ha U.”

Kam shym dei ka jingjia ryngkhat ba ka jingphla baphylla ba U Khrist kum U Nongbuh Nongthaw ka don ka jingidei bad ka jingong ba ha U ngi don ka jingsiewspah. Em. Haba u apostol u pyntip ia ka jingthrang ka jong u ba ngi dei ban shah “pynkhlain da ka bor baroh, katba kum kata ka bor ka burom ka jong u,” u khlem pep ban pynbna kata ka burom ka bor ka dei kaei. Haba u kren shaphang ka jingshah pyllait na ka bor ka jingdum, u pyntip katto katne shaphang kata ka bor jong U Nongpyllait. Ka long na ka bynta ka jingtngen ka jong ngi ba la iathuh ha ngi ba U Nongthaw U long U Khlieh jong ka balang. La iathuh ha ngi ba U kyrshan ia kiei kiei baroh da ki ktien ka bor jong U (Hebru 1:3), khnang ba ngi lah ban shañiah ha ka jingskhem ba

*“Ka Kti kaba bah ia ka pyrthei baroh
Kan da ia ki khun jong U.”*

Peit ia ka jingidei jong Isaiah 40:26. Kane ka lynnong ka pyni ia ka jingshemphang bad ka bor baphylla jong U Khrist, ha kaba U khot kyrteng ia ki kynhun ka bneng baroh bad ka jingbuh ia ki baroh ha ki jaka ki jong ki, da ka jingkhraw bad ka jingkhain ka bor jong U, bad ka kylli ia ka jingkylli, “Balei me ong, ko Jakob, bad me kren, ko Israel, La burieh ia ka lynti jong nga na U Trai, bad ka jingbishar jong nga ka la jah noh na U Blei jong nga? Mem shym la tip? Mem shym la iohsngew? U Blei bymjukut, U Trai, U Nongthaw ia kiba kut ka pyrthei Um sngewlywait lymne ju thait; ym don jingiit ia ka jingshemphang jong U.” Kaba pyrshah ia kane, “U ai ka bor ha kiba sngewlywait, bad ha ubym don bor u pynroi ka bor.” Ha ka jingshisha, ka bor ka jong U ka long kata kaba lah ban thaw lut ia kiei kiei baroh na ka ka jingsuda; namar kata, U lah ban leh ki kam phylla lyngba kita kibym don bor. U lah ban pynmih ia ka bor na ka

jingtlot. Khlem pep, kaei kaei kaba wnarah ha ki jingmUt jingpyrkhat jong ngi ia ka bor U Khrist ban thaw bad pynlong ka dei ban noh sha ka ban pynthymmai ia ka bor bakynja mynsiem bad ka jingshlur.

Bad kane ka long ka jingsaiñ dur jong Ka Sabbaton. Pule Salm 92:4; kaba la jer kyrteng kum ka jingrwai slam jong ka sngi Sabbaton. Ki dkhot banyngkong haduh basaw ki long kumne: Ka long kaba bha ban ainguh ia U Trai, bad ban rwai ia ki jingiarih ia ka kyrteng jong Me, Ah U Bahakhlieh tam eh: ban pynbna ia ka jingleh isynei jong Me mynstep, bad ia ka jingshisha jong Me man ka miet, ha ka jingtem kaba shiphew ksai, bad ha ka nebel; ha ka duitara da kaba pyrkhat. Naba me Ah Trai, me la pynkmen ia nga da ka kam jong me: ngan leh risa ha ki kam ka kti jong Me.

Ka bynta aïu ba kane ka don bad Ka Sabbaton? Tang kane: Ka Sabbaton ka long ka jingkyrmaw ia ka kam jong ka jingthaw. Ong U Trai: “Nalorkata Nga la ai ruh ha ki ia ki sabbaton jong Nga, ia kaban long ka dak hapdeng jong Nga bad ki, ba kin ioh tip ba Nga long ma Nga U Trai Uba pynkyntang ia ki.” Esekiel 20:12. U nongthoh Salm u rakhe ia ka Sabbaton thik kumba U Blei U la buh jingmut ba dei ban rakhe ia ka – ha kaban puson halor ka kam ka jingthaw bad ka bor phylla bad ka jingbha jong U Blei kaba la pynpaw ha ka. Bad, haba u dang puson halor kane, u sngewthuh ba U Blei Uba pynkup ia ki ‘tiew lili da ka burom ba kham khraw ban ia ka jong U Solomon U peit bad u sngew kham bun shah ia ki jingthaw bastad jong U, bad katba u dang peit ia ki bneng, kiba pynpaw ia ka bor bad ka burom U Blei, bad u sngewthuh ba ki la long na ka bym long eiei, ka jingmut ba ai jingkyrmen ka wan ha u ba kane kajuh ka bor kan trei ha u ban pyllait ia u na ka jingtlot jong ka jinglong briew. Namarkata, u la kmen, bad u la risa ha ki kam jong ki kti U Blei. Ka jingtip shaphang ka bor jong U Blei kaba wan ha u lyngba ka jingpuson halor ka jingthaw, ka la pyndap ia u da ka jingshlur, haba u sngewthuh ba kajuh ka bor ka don ruh ha ka kti ka jong u, bad, haba u bat skhem ia kane ka bor da ka jingngeit, u ioh ia ki jingjop lynba jong ka. Bad kane ka long ka jingthmu jong ka Sabbaton; ka dei ban wallam ia u briew sha ka jingtip ia U Blei kaban pynim ia U.

Ban shu kren lyngkot, ka jingiatainia ka long kumne:

1. Ka jingngeit ha U Blei ka mih na ka jingshemphang ia ka bor ka jong U; ka jingbymshaniah ha U ka kdew ia ka jingbym lah jong U ban pyndep ia

ki jingkular ki jong U; ka jingngreit jong ngi ka dei ban ia iaaid ryngkat ryngkat bad ka jingtip bashisha jong ngi shaphang ka bor jong U.

2. Ka jingpuson bajanai halor ka jingthaw jong U Blei ka ai ha ngi ia ka jingsngewthuh bashisha shaphang ka bor jong U, naba ka bor bad ka jinglong-Blei bymjukut jong U lah ban sngewthuh da kiei kiei ba U la thaw. (Rom 1:20)

3. Ka jingngreit ka wanrah ia ka jingjop (1 Ioannis 5:4); namarkata, naba ka jingngreit ka wan na ka jingioh tip ia ka bor jong U Blei na ka ktin ka jong U bad na kiei kiei kiba U la lah thaw, ngi ioth ia ka jingjop ne ka jingrisa na ki kam ki kti jong U. Ka Sabbaton, namarkata, kaba long ka jingkyntang ia ka kam ka jingthaw, ka long, lada rakhe ha ka rukom kaba dei, ka tyllong jong ka bor ia U Khristan ha ka jingialeh thma.

Kane ka long ka jingmut jong ka dkhot ha Esekiel 20:12. “Nalorkata Nga la ai ruh ha ki ia ki sabbaton jong Nga, ia kaban long ka dak hapdeng jong Nga bad ki, ba kin ioth tip ba nga long ma Nga U Trai Uba pynkyntang ia ki.” Kaba mut, haba ngi tip ba ka jingpynkyntang ia ngi ka long ka mon jong U Blei (1 Thessaloni 4:3, 5:23, 24), ngi ioth tip, lyngba ka Sabbaton, haba pyndonkam hok ia ka, kaei kata ka bor U Blei kaba la pynmih na ka bynta ka jingpynkyntang jong ngi. Kajuh ka bor kaba la pyndonkam ban thaw ia ki pyrthei la pyndonkam ruh ha kaban pynkyntang ia ka kito kiba aiti ia lade sha ka mon U Blei. Da shisha kane ka jingsngewthuh, ynda haba ngi bat ia ka jingsngewthuh bapura jong ka, ka dei ban wanrah ia ka jingkmn bad ka jingtingen ha U Blei ia ka mynsiem ba thrang hir hir. Ha ka jingsngewthuh ia kane, ngi lah ruh ban kem ia ka bor jong Isaiah 58:13,14:

“Lada men phai noh la ka slajat na ka sabbaton, na kaba leh ia ka jingsngewbha ha ka sngi bakyntang jong Nga; bad men khot ruh ia ka sabbaton ka jingsngewbha, bad ia kaba kyntang ka jong U Trai kaba donburom: bad men burom ia ka, khlem da leh ia la ki jong ki lynti, lymne shem ia la kajong ka jingsngewbha, lymne kren ia la ki jong ki ktien: ynda kumta men pynsngewbha ia lade ha U Trai; te Ngan pynshong kulai ia me ha ki jaka bajrong jong ka pyrthei; Ngan bsa ruh ia me da ka bynta U Jakob u kpa jong me: namar ka shyntur U Trai ka la kren ia kane.”

Kata ka mut, ba lada ia ka Sabbaton la rakhe katkum ka jingthmu U Blei, kum ka jingkyntang ia ka bor thaw bad pynlong jong U, kaba wanrah ha ka jingmut jingpyrkhat ia ka bor bakynja Blei kaba la pyndonkam na ka bynta ka jingpynim ia ki biew jong U, ka mynsiem, haba ka risa ha ki

kam ka jingthaw jong U, ka lah ban pynsngewbha ia lade ha U Trai. Namarkata ka Sabbaton ka long u maw jingkyrshan bakhraw ia u diengduh ka jingngeit, kaba kyntiew ia ka mynsiem sha ka khet bneng jong U Blei, ban don ka jingsyllok lem bad U.

Ban shu kren lyngkot halor kane ka mat, lah ban ong kumne: Ka bor bymjukut bad ka jinglong Blei jong U Trai la iohi shynna ha kiei kiei ba thaw. Rom 1:20. Ka long ka bor ban thaw kaba kdew ia ka bor U Blei. Hynrei ka Gospel ka long ka bor jong U Blei ia kaban pynim. Rom 1:16. Namarkata ka Gospel ka shu pynpaw ha ngi ia kata ka bor kaba la pyndonkam ban thaw ia ki pyrthei, bad la pyndonkam pat ia ka mynta na ka bynta ka jingpynim ia ki briew. Ka long kajuh ka bor ha baroh ar ki khep.

Ha ka jingshai jong kane ka jingshisha bakhraw, kam don kano kano ka jingiapher jingmut ba ka jingsiewspah ka kham khraw ban ia ka jingthaw, namar ka jingsiewspah ka long ka jingthaw. Pule 2 Korinth 5:17; Ephesos 4:24. Ka bor jong ka jingsiewspah ka long ka bor jong ka jingthaw; ka bor jong U Blei ia kaban pynim ka long ka bor kaba lah ban shim ia ka jinglong bymmyntoi jong u briew bad ban pynkylla ia ka sha kata kaban rwai iaroh ia ka burom ka jingaiei jong U Blei sha ki bymjukut ki bymjukut. “Namar kata te kita kiba shah shitom katba kum ka mon U Blei, to kin aiti noh ia la ki mynsiem ha kaba iaileh babha, ha U Nongthaw baiaineh.” 1 Petros 4:19.

U KHRIST, U NONGTHAWAIÑ

“Namar U Trai U long U Nongbishar jong ngi, U Trai U long U Nongthawaiñ jong ngi, U Trai U long U Syiem jong ngi; U Un pynim ia ngi.” Isaiah 33:23

Mynta pat ngi hap ban iohi ia U Khrist na kawei pat ka jinglong, hynrei ym Uwei pat. Kane ka mih na ka jinglong ka jong U kum U Nongthaw bad Nongpynlong, naba Uta Uba thaw U dei ruh ban don ka bor ban ialam bad ban pyniaid. Ngì pule ha İoannis 5:22, 23 ia ki kyntien U Khrist, ba, “U Kpa Um bishar iano iano ruh, hynrei U la ai ia ka jingbishar baroh ha U Khun: ba baroh kin burom ia U Khun kumba ki burom ia U Kpa. Uta ubym burom ia U Khun, um burom ia U Kpa Uba la phah ia U.” Kumba U Khrist U long ka jingpaw jong U Kpa ha ka jingthaw, kumjuh ruh U long ka jingpaw jong U Kpa ha ka jingai bad jingpyntreikam ia ka aiñ. Tang katto katne ki dkhot na ka jingthoh bakhuid ka la biang ban pynshisha ia kane.

Ha Ki Jingkheĩn 21:4-6 ngi iohi ia ka jingbuh jingthoh bakhyndiat shaphang ka jingjia kaba la jia katba ki khun Israel ki dang ia don ha ka ri khlaw. To ngin ia pule ia ka. “Bad ki la iaid na u lum Hor da ka lynti ka Duriaw Basaw, ia kaban leit sawdong ia ka ri Edom: te ka la pisa eh ka mynsiem jong uta u paidbah namar kata ka lynti. Te uta u paidbah u la kren pyrshah ia U Blei, bad ia U Moses, Balei phi la ialam ia ngi na ka ri Ijipt ba ngin iap ha ka ri khlaw? namar u kpu ym don, lymne ka um ruh ym don; bad ki mynsiem jong ngi ki la sngewjli ia une u kpu ba-sniew. Te U Trai u la phah ia ki seiñ ding hapdeng uta u paidbah, bad ki la puh ia ki briew; te ki la iap shibun eh ki briew na ki Israel.” Ki briew ki la ia kren pyrshah ia U Blei bad pyrshah ia U Moses, ki da ong, Balei phi la wallam ia ngi sha ka ri khlaw? Ki la ia wad daw ia U Nongialam U jong ki. Dei na kane ka daw ba ki la shah pyniap ha ki bseiñ. Mynta pat, pule ia ki kyntien u apostol Paul ha kaba iadei bad kane kajuh ka jingjia:- “Lymne wat ai ba ngin iatynjuh ia U Khrist, kumba kiba na kita ruh ki la iatynjuh ia U, bad la pynjot noh khoit ia ki da kita ki bseiñ.” 1 Korinth 10:9. Kane ka pynshisha ia kaei? Ba U Nongialam Uba ki ia khñium U long U Khrist. İa kane ngi lah shuh shuh ban kyrshan da ka jingshisha ba mynba U Moses U jied ban iasnoh lem bad ki paid Israel, da kaba kyntait ban shah khot u khun jong ka khun U Pharaoh, u ñiew ia ka jingkrenbeĩn ia U Khrist ka spah bakham khraw ban ia ki jingkyndhew ka Ijipt. Hebru 11:26. Pule ruh 1 Korinth 10:4, ha kaba U Paul u ong ba ki kpa ki la ia dih ia kajuh ka

jingdih bakynja mynsiem; namar ki la ia dih na uta U Mawsiang bakynja mynsiem ba la bud ia ki: te uta U Mawsiang u la long U Khrist.” Te, namar kata, U Khrist U la long U Nongialam jong ka Israel naduh Ijpt.

Ka lynnong balai, ka shithi sha ki Hebru ka kren pynshai bha halor kane ka jingshisha. Hangne la ong ba ngi dei ban khmih ia U Apostol bad U Rangbah Lyngdoh jong ka jingphla jong ngi, U Khrist Jisu, Uba long Uba ia ineh ha ka iing ka jong U, ym kum u shakri, hynrei kum U Khun halor ka iing ka jong U. Ki dkhot 1-6. Te la ia thuh ba ngi long ka iing ka jong U lada ngi bat skhem ia ka jingshaniah ka jong ngi haduh kaba kut. Namar kane ka daw, ia ngi la kyntu da U Mynsiem Bakhuid ban sngew ia ka sur kren ka jong U bad ym ban pyneh ki dohnud jong ngi, kumba ki kpa ki leh ha ka ri khlaw. “Namar ngi ia jia long ki nongioh bynta na U Khrist, lada ngin iaibat skhem ia kata kaba sdang ka jingshaniah jong ngi haduh kaba kut; katba dang ong, Mynta ka sngi, lada phin iohsngew ia ka ktien jong u, to wat pyneh ia ki dohnud jong phi, kumba ha kata ka jingpynkhih bitar. Namar kino kita kiba, haba ki la iohsngew, ki la pynkhih bitar ia u? Hato kita baroh kiba la mih noh na Ijpt da U Moses kim shym teh? Badno te u [U Khrist] la sngewsih sat sawphew snem? Ym bad kita kiba la leh pop, kiba ki metiap jong ki ki la ia kyllon ha kata ka ri khlaw?” Dkhot 14-17. Sa shishien ngi shem hangne ba la buh ia U Khrist kum U Nongialam bad U Nongpyniaid jong ka Israel ha ki sawphew snem ka jingiaiaid lynti ka jong ki ha ka ri khlaw.

Ia kajuhi hi kaei kaei la pynpaw ha Joshua 5:13-15, ha kaba la ia thuh ha ngi ba uta u briew uba U Joshua u iohi hajan Jerikho, uba bat ia ka waitlam ha ka kti jong u, haba u ai ia ka jubab ia ka jingkylli jong U Joshua, “Me ha ka liang jong ngi ne ha ka liang ki nongialeh ia ngi?” u la ong, “Em; hynrei kum u kaptan jong u paidiapom jong U Trai nga la wan mynta.” Da shisha keiñ, yn ym don mano mano ban kyntait ba U Khrist U long U Nongialam bashisha jong ka Israel, watla ym don ba lah ban iohi ia U. U Moses, u nongialam jong ka Israel, ba lah ban iohi da ki khmat briew, “u la ia ineh kum uba iohi ia ubym lah iohi.” U dei U Khrist Uba hukum ia U Moses ban leit bad ban pyllait ia ki briew jong U. Mynta pule Eksodos 20:1-3:- “Bad U Blei U la kren ia kine ki ktien baroh, U da ong, Ma Nga U Trai Uba U Blei jong me, Uba la wallam noh ia Me na ka ri Ijpt, na ka iing ka jinglong mraw. Men ym iohi kiwei kiwei ki blei nalar jong Nga.” Mano ba kren ia kine ki kyntien? Uta Uba la wallam ia ki na ka ri Ijpt. Bad mano ba la long U Nongialam jong U Israel naduh na Ijpt? U long U Khrist. Te mano ba la kren ia ka hukum nalar U Lum Sinai? U long

U Khrist, ka jingtyñshaiñ ka burom ka jong U Kpa bad ka dur hi ka jinglong tynrai jong U, Uba long ka jingpynpaw bashisha jong U Blei ha U briew. U long U Nongthaw U Nongpynlong jong kiei kiei baroh ba la pynlong bad Uta ha Uba baroh ka jingbishar la aiti noh.

Kane ka mat lah ban pynshisha ha kawei pat ka rukom. Ynda haba U Trai U wan, ka long da ka sur pyrta kaba jam (1 Thessaloni 4:16) kaban sam lyngba ia ki lum jingtep bad kyrsiew ia ki baiap. (Ioannis 5:28,29) “U Trai Un kyrhuh na jrong, bad Un pynmih ia la ka ktien na la ka jaka shong kaba khuid; Un kyrhuh jam pyrshah ia la ka jingker; Un pyrta, kum kita kiba iuh ia ki sohwaiñ, pyrshah ia kiba shong ha ka khyndew baroh. Ka jingsawa kan poi jin haduh kaba kut ka khyndew; naba U Trai U don ka jingialeh bad ki jaidbynriew, Un iasaid bad ka doh baroh; te ia ki bymman Un ai noh ha ka waitlam, ong U Trai.” Jeremiah 25:30,3. Da ngi nujor kane bad Jingpynpaw 19:11-21, ha kaba U Khrist kum U Nongialam jong ki shipai ka bneng, U Ktien jong U Blei, U Syiem ki syiem, U leit ban iuh roit ia ka jingtylliat umsoh ka jingshla bad ka jingbitar U Blei Uba donbor baroh, bad U pynjot ia ki bapop baroh, ngi shem ba U dei U Khrist Uba kyrkhuh na ka jaka shong ka jong U pyrshah ia kita kiba shong ba sah ha ka pyrthei, ynda haba U wan ban ialeh pyrshah ia ki jaitbynriew baroh. U Joel u ban sa kawei ka mat, haba u ong, “Bad U Trai Un kyrhuh na Seion, bad Un pynmih ia la ka ktien na Jerusalem; bad ki bneng bad ki khyndew kin khih.” Joel 3:16.

Na kine ki dkhot, nalor kita kiba ngi lah ban ai shuh, ngi iohi ba ha kaba iadei bad ka jingwan jong U Trai ban pyllait ia ki briew ki jong U, U kren da ka sur kaba pynkhih ia ka pyrthei bad ki bneng – “ka khyndew kan khih shen shem kum u nongbuaid, bad yn pynkhih shane bad shatai kum ia ka iingtrep” (Isaiah 24:20), bad “kita ki bneng kin leit noh da ka jingsawa bakhrav” (2 Petros 3:10). Mynta pule Hebru 12:25,26:- “To sumar ba phin ym kyntait noh ia Uta Uba kren. Namar lada kita kim shym lait, haba ki la kyntait ia Uta Uba la maham ia ki ha ka khyndew, sa katno tam te ma ngi kiba phai noh na Uta Uba maham na bneng: Uba kata ka ktien jong U mynkata ka la pynkhih ia ka khyndew; hynrei mynta U la kular, U da ong: Sa shiwat shuh ngan pynkhyñiuh ym tang ia ka khyndew, hynrei ia ka bneng ruh.”

Ha ka por ba Une U Sur U kren ha ka khyndew ba ka khyndew ka khynñuih ka dei haba ba ia ka hukum la kren na u lum Sinai (Eksodos 19:18-20; Hebru 12:18-20), ka jingjia baishyrkhei kabym don ka

jingiasyriem myno myno ruh bad lano lano ruh tad ynda haba U Trai Un wan bad ki angel jong ka bneng ban pyllait ia ki briew ki jong U. Hynrei peit bha: Kane kajuh ka sur kaba pynkhynñiuh ia ka khyndew, ha ka jingwan baar sien, kan pynkhynñiuh ym tang ka khyndew, hynrei ka bneng ruh, bad ngi la iohi ba kane ka dei ka sur jong U Khrist kaban sawa da ka jingsawa kaba jam haduh katta katta ba kan pynkhynñiuh ia ka bneng bad ka khyndew ynda haba Un wan ban leh pyrshah ia ki jaitbynriew. Namarkata, la dep pyni ba ka dei ka sur ka jong U Khrist ba la iohsngew na lum Sinai, ba kren ia ki shiphew hukum. Kane ka pynshisha ia kaei kaba ngi la tip shaphang U Khrist ba U long U Nongthaw Nongpynlong bad U Nongseng jong ka Sabbaton.

Da shisha, ka jingshisha ba U Khrist U long shibynta bad ka jinglong-Blei, Uba don baroh ki jinglong jong ka jinglong-Blei, Uba long marryngkat bad U Blei ha baroh ki liang, kum U Nongthaw Nongpynlong bad U Nongthawaiñ, U long tang ma U kata ka bor ha ka jingsiewspah. Ka dei tang kane kaba lah ban pyntreikam ia ka jingsiewspah. U Khrist U iap “khnang ba Un ioh ialam ia ngi sha U Blei” (1 Petros 3:18), hynrei lada U duna tang khyndiat ruh ha ka jinglong marryngkat bad U Blei, Um lah ban ialam ia ngi sha U. Ka jinglong-Blei ka kdew ia ka jingdon jong ki jonglong jong U Blei. Lada U Khrist Um shym la don ka jinglong-Blei, te ngin jin da la ioh tang ka jingknia jong u briew. Kan ym don jingmyntoi ei ei ruh em lada la ai ha U Khrist ban long u kynja jingthaw bakhraw eh ha ka sahit bneng; da ka long kumta, Un jin da la long tang kum uta uba im hapoh ka bor jong uwei pat, uba hap pyndem ia lade hapoh ka hukum, u bym don ka bor ban leh palat ban ia ka kamram ka jong U hi. Un ym don ka jinglong hok ban ai sha kiwei pat. Ka don ka jingjngai kaba bymjukut hapdeng u angel bakhraw tam ba la ju thaw bad U Blei; namar kata, u angel bakhraw tam um lah ban tan ia u briew ba la hap bad ban pynlong ia u u nongpdiang ia ka jinglong jong U Blei. Ki angel ki lah ban shakri; U Blei pat U lah ban siewspah. Long ka jinganguh ia U Blei ba ia ngi la pynim “lyngba ka jingsiewspah kaba ha U Khrist Jisu,” ha Uba shong ka jingdap jong ka jinglong-Blei bad, namarkata, U lah ruh ban pynim janai ia kita kiba wan sha U Blei da U.

Kane ka jingshisha ka ialam sha ka jingsngewthuh ba kham janai shaphang ka daw balei ba la khot ia U Khrist U Ktien U Blei. Dei lyngba jong U ba ka mon bad ka bor bakynja Blei la pynpaw ha ki briew. Kum ban shu ong, U long ka tynghung jong ka jinglong bakynja Blei, ka jingpynpaw ia ka jinglong-Blei. U phla ne U pynithuh ia U Blei sha u

briew. U Kpa U la sngewbha eh ba ka jingdap baroh kan shong tylli ha U; bad namarkata U Kpa U khlem shah pynhiar kyrdan, kumba kiwei ki mutdur, mynba U Khrist U shah kyntiew kum U Nongthaw Nongpylong bad U Nongthawaiñ, naba ka burom jong U Kpa ka phalang lyngba U Khun. Namar ba U Blei la ithuh tang lyngba U Khrist, ka long kaba shai bha ba kita kibym kyntiew ia U Khrist kim lah ban burom ia U Kpa kum ba U dei ban shah burom. Kumba U Khrist hi U ong, “Uta Ubym burom ia U Khun, um burom ia U Kpa Uba la phah ia U.” İoannis 5:23.

La ju kylli ba kumno ba U Khrist U lah ban long U Ksiang hapdeng U Blei bad u briew bad U Nongthawaiñ haka juh ka por ruh? Ngim don ban batai kumno kata ka lah ban long hynrei tang ban shu pdiang kaei ba ka Jingthoh ka la buh jingthoh ba ka long kumta. Bad ka dei ka jingshisha ba ka long kumta ba ka ai bor ia ka jinghikai jong ka jingsiewspah. Ka jingthikna ba u nongpop u ioh ia ka jingmap bapura bad ba aiei ka shong ha ka jingshisha ba U Nongthawaiñ hi, Uba ma u hi u la leh pyrshah bad Uba u la bein, U long Uta Uba ai ia lade na ka bynta jong ngi. Kumno ka lah ban long ba uno uno ruh u lah ban artatien ia ka jingthmu basngur jong U Blei ne ka mon babha bajanai jong U ia ki briew, haba U ai ia lade na ka bynta ka jingsiewspah ka jong ki? naba wat ai ba phin mutdur ba U Kpa bad U Khun ki la shah pyniakhlad ha kane ka jingpyniaid kam. Kumba ka long ha kiwei kiwei ruh kiei kiei, ki la long kawei hangne ruh. Ka jingpyrkhat ka jingsuk kan long hapdeng jong Ki baroh ar (Sekharaiah 6:12,13), bad mynba U Khun ba la kha marwei U don ha kane ka pyrthei U don don ha ka shadem jong U Kpa.

Ah katno ka jingphylla kata ka jingpaw kata ka jingieit! Uta Uba lui lui U la shah shitom na ka bynta u bymman; Uba hok na ka bynta ubym hok; U Nongthaw na ka bynta u jingthaw; U Nongthawaiñ na ka bynta u nongpynkheinaiañ; U Syiem na ka bynta ki nongialeh pyrshah ia U, kiba don hapoh jong U. Namar ba U Blei U khlem shym la pyllait ia U Khun jong U hynrei U la aiti noh ia U na ka bynta jong ngi – namar ba U Khrist U aiti ia lade na ka bynta jong ngi da ka mon sngewbha jong U – kumno ba U Blei lem bad ma U Un ym ai kylluid ia kiei kiei baroh? U Jingieit bymjukut Um lah ban shem kano kano ka jingpynpaw ia lade kaba kham khraw ban ia kane. To ai ba U Trai Un ong, “Lah ban leh sa aiu pat ia ka brisoh ka jong Nga, kaba Ngam shym leh ha ka?”

KA HOK U BLEI

***“Hynrei phim ia wad shuwa ia ka hima U Blei, bad ia ka hok jong U: te kine kiei kiei baroh yn sa ai lang tam ha phi.”
Mathaios 6:33***

Ka hok U Blei, ong U Jisu, ka long kata kawei kaei kaei kaba dei ban iit ha kane ka jingim. Ka bam ka dih bad ki jaiñ kup jaiñ phong ki long kiba rit eh haba ia nujor bad ka. U Blei Un pyndap ia ki, kumba ngi ju tip, khnang ba yn ym donkam ban pynlut ka por ha ka jingklusai bukhoh bad ka jingsheptieng halor kine kiei kiei; hynrei ka thong ha ka jingim jong ngi ka long ban ioh ia ka hima U Blei bad ka hok jong U.

Ha 1Korinth 1:30 la iathuh ha ngi ba U Khrist la pynlong ha ngi ka hok bad ka jingstad, bad namar ba U Khrist U long ka jingstad U Blei bad ha U kata ka jingdap baroh jong ka jinglong Blei ka shong tylli, ka long kaba paw ba kata ka hok kaba ia U la pynlong ha ngi ka long ka hok jong U Blei. To ngin ia peit kadei kaei kane ka hok.

Ha ki Salm 119:172 u nongthoh Salm u ong kumne shaphang U Blei. “To u thylliej jong nga un rwai ia ka ktien jong Me, naba ka hukum jong Me ka long ka hok.” Ki hukum ki long ka hok, ym tang ha ka jingpyrkhat, hynrei ki long shisha ka hok U Blei. Pule ia kane ban pynshisha:- “To khmied ia ki khmat sha ki bneng, to khmih ruh ia ka khyndew shapoh: naba ki bneng kin jah noh kum ka tdem, ka khyndew ruh kan man rim kum ka jaiñ, bad kiba shong ha ka kin iap kumjuh: hynrei ka jingpynim jong Nga kan sah ha la ka rta, ka hok jong Nga ruh kan ym duh noh. To sngew ia nga, phi kiba tip ia ka hok, u paidlang uba don ka hukum jong Nga ha la ka dohnud; wat sheptieng ia ka jingkrenbein ki briew, lymne wat khaweit ia ki jingkyonoh bein jong ki.” Isaiah 51:6,7.

Kaei ka jinghikai ba ngi ioh nangne? Ba kita kiba tip ia ka hok U Blei ki long kita kiba ha ka dohnud ka jong ki ka don ka hukum jong U, bad namar kane ka hukum U Blei ka long ka hok U Blei.

Ia kane ruh ngi lah ban pynshisha biang, kumba hangne harum: “Kabym hok baroh ka long ka pop.” 1Ioannis 5:17. Uwei pa uwei baroh uba ia leh ia ka pop u ia leh ruh ia ka jingpalat hukum: te ka pop ka long ka jingpalat hukum.” 1Ioannis 3:4. Ka pop ka long ka jingpalat hukum, bad ka long ruh ka jingbymhok; namar kata, ka pop bad ka jingbymhok ki long

kumjuh. Hynrei lada ka jingbymhok ka long ka jingpalat hukum, ka hok pat ka dei ban long ka jingkohnguh hukum. Ne, ban buh ia kane ka jingpyrkhat ha ka dur jong ka jingkheĩn:-

Kabym hok = ka pop. 1 İoannis 5:17

Ka jingpalat hukum = ka pop. 1 İoannis 3:4.

Namarkata, katkum ka jingong ba ka jingryngkat jong ar kiei kiei bad kaei kaei ka pynlong ia kine ki ar ban ia ryngkat bad iwei iwei, kaei kaba ngi İoh ka long:-

Kabymhok = ka jingalat hukum...kaba long ka jingbuh jingkheĩn kaba negative. Kane kajuha ka jingong, lada buh ia ka ha ka jingbuh jingkheĩn ba positive, kan long:-

Ka hok = ka jingkohnguh hukum.

Mynta pat, ka jingkohnguh ne ka jingbymkohnguh ia kano ka hukum kaba pynlong ia ka hok ne ka pop? Ka long kata ka hukum kaba ong, “Men ym klim,” naba u apostol Paul u ong ha ngi ba kane ka hukum ka pyntip ia u shaphang ka pop. Rom7:7. Ka aiñ jong ki shiphew hukum, te, ka long ka jingthew ia ka hok U Blei. Namar ba ka long ka hukum U Blei bad ka long ruh ka hok, ka dei ban long ruh ka hok U Blei. Da shisha, ym don da kawei pat ka hok.

Naba ka hukum ka long ka hok U Blei – ka jingthoh jong ka jonglong ka jong U – ka long kaba suk ban İohi ba ban sheptieng ia U Blei bad ban sumar ia ki huykum ki jong U ka long baroh ka kamram ka jong u briew. Eklesiastes 12:13. Wat leit ai ba uno uno ruh un pyrkhat ba ka kamram ka jong u kan duna lada shu buh beit thik tang ha ki shiphew hukum, naba ki long kiba “jlan eh.” “Ka hukum ka long kaba kynja mynsiem,” bad ka jingmut jong ka ka long kaba kham iar ban ia kaei ba u nongpule uba mata madei un lah ban kem bad sngewthuh. “Hynrei u briew uba kynja doh um pdiang ia kiei kiei ruh ki jong U Mynsiem U Blei; namar ki long ka jingbieit ha u; bad um lah hi ban ithuh ia ki, naba da kaba kynja mynsiem ba bishar ia ki.” 1 Korinth 2:14. Ka jingjlan bakhraw jong ka jingiar ka hukum U Blei lah ban sngewthuh tang da kita kiba la puson halor jong ka lem bad ka jingduwai. Katto katne ki dkhot na ka Jingthoh ka la biang ban pyni ia ngi katto katne shaphang ka jingiar jong ka.

Ha ka jingialap halor u lum, U Khrist U ong, “Phi la iöhsngew ba la ong ha kiba mynbarim, Men ym pyniäp: uno uno ruh uba pyniäp te kan dei ia u ban hap ha ka jingbishar: hynrei Nga ong ha phi, ba uno uno ruh uba da sngew bitar ia u paralok jong u khlem ñia, kan dei ia u ban hap ba ka jingbishar: uno uno ruh de uban khot ia u paralok jong u, Raka, kan dei ia u ban hap ha ka jingbishar bah: uno uno ruh de uban khot ia u, Me uba mutlop runar, kan dei ia u ban hap ha ka dujok ding.” Mathaios 5:21,22. Bad sa shisien, “Phi la iöhsngew ba la ong ha kiba mynbarim. Men ym klim: hynrei nga ong ha phi, ba uno uno ruh uba da khmih ia ka briew ia kaban kwah ia ka, u la lah klim lypa ia ka kumta ha la ka dohnud.” Ki dkhot 27, 28.

Kane kam mut ba ki hukum, “Men ym pyniäp,” bad “Men ym klim” ki long kibym janai ne ba mynta U Blei U dawa ia ka jinglong babha ba kham kynsai na ki Khristan ban ia kaei kaba U ju dawa na ki briew jong U ia kiba la khot ki Jiwi. U dawa kajuh na baroh ki briew ha baroh ki yrta. U Nongpynim U shu batai ia kine ki hukum bad U pyni ia ka jinglong bakynja mynsiem jong ki. Ia ka jingkynnoh jong ki Pharisee, ba U khlem shym la pynphai ktien, ba U la kyntait bad pynpoh ia ka hukum, U jubab da kaba ong ba U la wan da ka jingthmu ban ban pynskhem ia ka hukum bad kam lah ban shah pynduh, te Un sa batai bniah ia ka jingmut jong ka hukum ha kata ka rukom ba kin sngewthuh ba dei ma ki ba kyntait bad bym kohnguh ia ka. U pyni ba tang ka jingpeit ne ka jingpyrkhat ka la dei ka jingpynkheñ ia ka hukum bad da shisha ka long ka nongbishar ia ki jingmut jingpyrkhat bad ki jingthmu jong ka dohnud.

Ha kane U Khrist U khlem shym la pynpaw ia ka jingshisha bathymmai pynban U pynshai bad pynpaw ia kaba rim. Ka hukum ka long kit jingmut kumjuh mynba U kren ia ka na U Sinai bad mynba U batai bniah ia ka halor u lum ha Judia. Ha kato ka por ba, da ki sur ba pynkhih ia ka pyrthei, U ong, “Men ym pyniäp,” U mut ban ong, “Men ym ri kyndong ia ka jingdom ha ka dohnud; men ym kyrsum ha ka jingbishni, ne ha ka jingiakajia, ne ha kaei kaei kaba rit tam kaba ia don jingiadei bad ka jingpyniäp.” Baroh kine bad kham bun shuh ruh ki don ha ki kyntien, “Men ym pyniäp.” Bad ia kane la hikai da ki kyntien ba la pyrsad mynsiem jong ka Testament Barim, naba U Solomon u pyni ba ka hukum ka treikam bad kiei kiei kibym iöhi bad kiba iöhi ruh kumjuh, haba u thoh:- “Kane ka long ka jingkyllum; ia baroh la iöhsngew: sheptieng ia U Blei, bad sumar ia ki hukum jong u; namar kane baroh ka long ka kamram u briew. Namar U Blei Un wallam ia ka kam baroh ha ka jingbishar, bad ia

kaei kaei baroh ba la burieh, la ka long kaba bha lane kaba sinew.”
Ekleſiastis 12:13,14.

Ka jingiakren ka long kume:- Ka jingbishaſ ka hap ha baroh kiei kiei kiba la burieh; ka hukum U Blei ka long ka jingthew ha ka jingbishaſ – ka kdew ia ka rai ia ka jingtbit jong kawei pa kawei ka jingleh, la ka long kaba bha ne kaba sinew; namarkata, ka hukum U Blei ka maham pyrshah ia ka jingsniew ha ka jingmut jingpyrkhat bad ruh ha ki jingleh. Te ka jingkren kyllum jong ka mat ka long ba ka hukum U Blei ka don ha ka ia baroh ka kamram jong u briew.

Shim ia ka hukum banyngkong eh, “Men ym ioh kiwei kiwei ki blei nalog jong nga.” U apostol u ong ha ngi shaphang kiwei “kiba u blei jong ki long ka kpoh.” Philipi 3:19. Hynrei ka jinglalot bad ka jingbymadkar ki long ka jingpyniap ia lade, bad ngi shem ba ka hukum banyngkong ka don ruh ha ka bahynriew. Hynrei kam kut tang hangne naba u ong ruh ba ka jingikwah ka long ka jingmane blei-thaw. Kolossai 3:5. Ym lah ban pynkheĩn ia ka hukum ba shiphew lynda pynkheĩn shuwa ia ka hukum banyngkong bad baar. Ha kiwei pat ki kyntien, ka hukum bashiphew ka ia snoh bad ka banyngkong, bad ngi shem ba ka shiphew hukum ka long ka jylli (circle) kaba don ka khappud (circumference) kaba khraw kat ka bneng salonsar bad kaba don ha ka ia ka kamram ka jingim babha jong uwei pa uwei u jingthaw. Ban kren lyngkot, ka long ka jingthew ia ka hok U Blei, uba don haduh bymjukut. Haba ka long kumne, ka jingbeit jong ka jingong ba “ki nongleh keĩn jong ka hukum yn pynksan,” ka long kaba lah ban sngewthuh. Ban pynksan ka mut ban pynlong hok ne ban pyni ba uwei u long uba hok. Mynta ka long kaba paw ba ka jingkohnguh bajanai ia ka hukum ba don ka jinglong hok bajanai kan pynong ia uwei, u briew uba hok. Ka long ka jingthmu jong u Blei ba kum kata ka jingkohnguh dei ban ai ia ka hukum da ki jingthaw jong U baroh, bad ha kane ka rukom ka hukum la buh khnang ba kan pynim. Rom 7:10

Hynrei ban ong ba uwei u long “u nongleh jong ka hykum” ka long kaba kongsan ba u la sumar ia ka hukum ha ka jinglong bapura ka jong ka ha man la ka khyllipmat ka jingim jong u. Lada u la khlem shym la kot ia ka thong ha kane ka liang, ym lah ban ong shaphang jong u ba u la leh ia ka hukum. Um lah ban long u nongleh jong ka hukum lada u la leh tang shibynta. Ka long ka jingshisha basngewsih, namarkata, ba ym don uwei ruh u briew jong ka jaidbynriew uba long u nongleh jong ka hukum, naba U Jiw bad U Jentil ruh ki long “baroh hapoh ka pop. Kumba la thoh: Ym

don uba hok, em ym don uwei ruh: ym don uba shemphang, ym don keiñ uba wad ia U Blei; baroh ki la iasakma noh, ki la iakylla bymmyntoi lang noh; ym don uba leh babha, ym don wat uwei ruh.” Rom 3:9-12. Ka hukum ka kren ia baroh kiba don hapoh ka bor jong ka, bad ha baroh kawei ka pyrthei ym don uwei ruh uba lah ban plie ia la ka shyntur ban pyllait ia lade na ka jingkyntoh jong ka pop ba ka wallam pyrshah ia u. Baroh ka shyntur yn pynsngap noh jar bad baroh ka pyrthei kan long kaba shah pynrem ha khmat U Blei (dkhot 19), namar baroh ki la leh pop, bad ki la duh lehnohei ia ka burom ka jong U Kpa” (dkhot 23).

Namarkata, watla, “ki nongleh keiñ jong ka hukum yn pynksan,” ka long kaba shisha ruh ba “na ki jingleh jong ka hukum yn ym pynksan ia kawei ka doh ha khmat jong U; namar da ka hukum long ka jingtip ia ka pop.” Dkhot 20. Ka hukum, namar ba ka long “kaba khuid, bad kaba hok, bad kaba bha,” kam lah ban pynksan ia u nongpop. Ha kiwei pat ki kyntien, ka hukum kaba hok kam lah ban pynbna ba uta uba pynkheñ ia ka u long uba lui lui. Ka hukum kaba pynksan ia u briew u bymman ka long ka hukum ka bymman. Ka hukum kam dei ban shah isih namar ba kam lah ban pynksan ia u nongpop. Hynrei pynban, dei ban kyntiew ia ka namar kata ka daw. Ka jingshisha ba ka hukum kan ym ñiew ia u nonpop ba u long uba hok – ba kan ym ong ba ki briew ki la sumar ia ka haba ki la pynkheñ ia ka – ka don ha ka ia ka sabut kaba biang bha ba ka long kaba bha. Ki briew kin iaroh ia u nongbishar jong ka pyrthei uba beit, uta ubym lah ban shah pynbam pisa bad uban ym pynbna ba u briew uba la rem u long uba shida. Da shisha keiñ, ki dei ban kyntiew burom ia ka hukum U Blei, kaban ym sakhi lamler. Ka long ka jingjanai jong ka jinglonghok bad namarkata la pynbor ia ka ba kan pynbna ia ka jingshisha ba sngewsih ba ym don uwei ruh na ka jaidbynriew U Adam uba la lah ban kot ia ka jingdawa jong ka.

Nalor kata, ka jingshisha ba ka jingleh ia ka hukum ka shu long tang ka kamram u briew ka pyni ba lada u duna wat tang ha kawei ka bynta ruh um lah ban siewkylliang ia ka. Ki jingdawa jong kawei-pa-kawei ka nongrim jong ka hukum ki long kiba iar bha – ka hukum baroh ka long kaba kynja mynsiem – ba u angel um lah ban leh ei ei lait noh tang ban kohnguh. Da shisha, khamtam eh, ka hukum ka long ka hok jong U Blei – ka jingthoh jong ka jinglong ka jong U – bad namar ba ka jinglong ka jong U kam lah ban iapher na kaei ba ka long, ka bud ba U Blei ruh Um lah ban long kham bha ban ia ka jingthew jong ka jingbha ba ka hukum ka dawa. Um lah ban long Uba kham bha ban ia kaei kaba U long bad ka hukum ka

phla ba U long kumno. Te, ka jingkyrmen aïu keiñ, ba uno uno uba la rem, wat tang ha iwei i nongrim ruh, un lah ban pynlang kham bun ka jingbha kaba la shu biang kat ban ai ia ka kum ka jingsiewkylliang bapura? Uta uba pyrshang ban leh ia kata u buh ha khmat jong u ia ka thong kabym lah long ba un kham bha ban ia kaei kaba U Blei U dawa, hood, kham bha wat ban ia U Blei ruh.

Hynrei kam shym long ba ki briew ki la rem tang ha kawei ka bynta. Ki la long kiba rem ha man la kawei-pa-kawei ka bynta. “Baroh ki la iasakma noh, ki la iakylla bymmyntoi lang noh; ym don uba leh babha, ym don wat uwei ruh.” Ym dei tang kumta, hynrei kam long kaba lah ia u briew uba la hap, lem bad ka bor batlot jong u, ban leh wat tang iwei ruh i kam iba lah ban kot ia ka kyrdan bajanai. Kane ka jingai jingmut kam donkam ki sabut ba kham bun lait noh tang ban shu ban biang ia ka mat jong ka jingshisha ba ka hukum ka long ka jingthew ia ka hok U Blei. Da shisha ym don mano mano ruh kiban sngewmeng haduh katta katta haduh ba kin da nud ban kam ba kano kano ka jingleh jong ki ka la long bad ka la lah ruh ban long kaba bha kumba lada leh hi U Trai. Baroh ki dei ban ia ong lem bad U Nongthoh Salm, “Ngam don ka jingbha ei ei nalor jong Me.” Salm 16:2.

Kane ka jingshisah ka don ha ki jingong baskhem ha ka Jingthoh. U Khrist Ubym “da donkam ba uno uno ruh un phla shaphang u briew: naba U hi U la tip kaei kaba la don ha u briew” (Iöannis 2:25), U ong, “Naba na shapoh, na ka dohnud ki briew, ki mih noh ki jingmut bymman, kiba klim, kiba iakai kynthei, kiba pyniap, kiba tuh, kiba kurup, kiba pynsniew, kaba arsap, kaba nuti, kaba khwan lalot, kaba khmih sniew, kaba kren beiñ, kaba sngewkhrav, bad kaba leh bieit: kine kiei kiei baroh ki bymman ki mih noh na shapoh, bad ki pyntngit ia u briew.” Markos 7:21-23. Ban shu ong ha kiwei pat ki kyntien, ka kham suk ban leh ia ka bymman ban ia ka badei, bad kiei kiei kiba u briew u noh ban leh ki long kiba sinew. Ka jingsniew ka don hapoh, bad ka long shibynta bad ka jinglong jingman. Namarkata, u apostol u ong, “Ka jingiamut brai jong kata ka doh [ka jingmut bakynja doh] ka long ka jingshun ia U Blei: namar kam pynhapoh ia lade ia ka hukum U Blei, lymne shisha kam lah keiñ. Kumta kita kiba long ha ka doh kim lah ban pynsngewbha ia U Blei.” Rom 8:7,8. Bad sa shisien biang, “Namar kata ka doh ka kwah marpyrshah ia U Mynsiem, bad uta U Mynsiem marpyrshah ia kata ka doh, namar kine ki iamarpyrshah, katba phim ioh leh ia kita kiei kiei kiba phi da mon.” Galatia 5:17. Namar ba ka jingsniew ka long shibynta bad ka

jinglong jingman u briew, haba uwei pa uwei u la ioh pateng na ka ka jinghiar pateng ba jrong bha na ki patymmen bapop, ka long kaba paw shai bha ba kano kano ka jinglong hok kaba wan na u kadei ban long tang kum ka “jaiñ babit tngit” (Isaiah 64:6), haba ia nujor bad ka jaiñ kup ka hok U Blei ba khlem thoh bria.

U Jisu U la pyni ia ka jingbymlah ban pynmih ia ki kam kiba bha na ka dohnud kaba pop. “Namar ia u dieng baroh yn ithuh na u soh jong u hi; naba kim juh kheit ia ki soh dumbur na ki dieng shiah, lymne kim kheit ia u soh waiñ na ka law lynnong dieng shiah. U briew uba bymman ruh u sei ia ka bymman na ka jingkynshew kaba bymman ka dohnud jong u: naba na ka jingshlei ka dohnud, ka shyntur jong u ka kren.” Lukas 6:44,45. Kane ka kdew ba u briew um lah ban leh ia kaba bha haduh ba un da long bha shwa. Kumta ki kam ba leh da u briew uba pop kim lah satia ban pynlong ia u uba hok hynrei namar ba ki wan na ka dohnud kaba pop, ki dei hi kiba sniew bad ki nang pynpura shuh shuh ia kata ka jinglong pop jong u. Tang kaba sniew kalah ban mih naka dohnud kaba pop. Kumta ka long kabym don jingmut ba u briew uba pop un pyrkhata ba u lah ban long uba hok da ki kam ki jong u. U dei shwa ban shah pynlong uba hok shwa ba un leh ia ki kam kiba bha kiba dawa na u bad kiba u hi u kwah ban leh. Ka nia kumta ka long:

1) Ka hukum u Blei ka long kaba hok janai bad ka dawa ia ka jingbud thik thik ia ka da baroh kiban rung haka hima ka bneng.

2) Hynrei ka hukum kam lah satia ban pynioh shi saphit ruh ka hok ia uno uno u briew naba baroh ngi long ki nongpop bad ngim lah satia ban bud thik thik ia ki jingdawa jong ka (hukum). Kam pher lada u briew u long uba minot ne shitrhem katno katno ruh, um lah satia ban pyndep ia ki jingdawa ka hukum. Ka (hukum) kalong kaba eh palat ba un pynhun; um lah ban ioh ia ka hok da kaba rakhie ia ka hukum. “Naba kumta na ki jingleh ka hukum yn ym pynksan ia kawei ka doh ha khmat jong U”. A! ka apot sepsngi! Ngi hap ban ioh ia ka hok jong ka hukum hynrei ngin ym lah ban rung sha ka bneng; ha kajuh ka por ka hukum pat kam lah ban ai wat ia uwei na ngi ia ka hok. Kam lah ban ai ia ka hok ia ngi kaban pynbit ia ngi ban iohi ia u Trai, wat hapdeng ka jingpyrshang ba iaineh bad ba ratbah ka jong ngi.

Mano keiñ uta uba lah ban shah pynim? Hato lah ban don uta uba hok? Hoodid, naba ka Baibl ka kren shaphang kita. Ka kren shaphang u Lot kum

uta uba 'hok'. Ka ong, "Ong phi shaphang uba hok, ba kan bha ia u: namar kin bam ia u soh ki kam jong ki" Isaiah 3:10. Kane ka pynpaw ba kin don kita ki riwhok kiban ioh ia ka nong ka jongki. Kan don ruh ka jaidbynriew kaba hok ha kaba khatduh. Ia kane la pynpaw ha Isaiah 26:1,2 "Ha kata ka sngi yn rwai ia kane ka jingrwai ha ri Judah: Ngi don ka nongbah badonbor; ia ka jingpynim un pynlong ki kynroh bad ki jingker. To plie phi ia ki khyrdop, ba ka jaid bynriew bahok kaba bat ia ka jingshisha ka lah ban rung hapoh." U Dabid u ong, "Ka hok jong me ka long ka hok kaba junom, bad ka aiñ jong me ka long ka jingshisha." Kam dei tang ka jingshisha hynrei kadei ka jingkyllum jong ka jingshisha baroh. Kumta ka jaidbynriew kaba bat ia ka jingshisha kan dei ka jaidbynriew kaba bat ruh ia ka hukum jong U Blei. Kita kin dei ki nongleh jong ka mon ka jong U bad kin rung sha ka hima ka bneng. Mathaios 7:21.

U TRAI KA HOK JONG NGI

Ka jingkylli ka long, kumno yn lah ban ioh ia kata ka hok kaban pynbit ia u briew ban rung ha kata ka nongbah? Ka kam jong ka gospel ka ai ia ka jubab. To ngin sngewthuh shwa ia ka jingpynksan ne ka jingpynioh jong ka hok. Kane kan iarap ia ngi ban sngewthuh ia kane ka jinghikai. La ai nuksa ha Lukas 18:9-14 ha kine ki ktien: - “Te U la kren ia kane ka pharshi ruh ha kita kiba la shaniah skhem ha lade ba ki long kiba hok, bad kiba ibeiñ ia kiwei. Ar ngut ki briew ki la leit kiew sha ka templ ban duwai; uwei u Pharisi bad uwei pat u nongkhrong. Uta u Pharisi, haba u la ieng, u la duwai ha lade kumne; Ah U Blei, nga nguh ia me ba ngam long kum kiwei ki briew, kiba shim da ka bor, kibym hok, kiba klim, lane kum une u nongkhrong ruh. Nga shah jingit arsien shi taiew; nga ai kaba shiphew na kiei kiei baroh katba nga don. Hynrei uta u nongkhrong u da ieng na jngai, um nud wat ban khmied da la ki khmat sha bneng, hynrei u la iaithap ia la ka shadem, u da ong, Ah U Blei, to isynei ia nga uba pop! Nga ong ha phi, ba une u la leit hiar pat sha la iing uba la ksan, ban ia uta uwei pat: naba ia uei uei baroh uba pynkhrav ia lade, yn pynpoh; te ia uta uba pynpoh ia lade, yn pynkhrav.”

Katei ka pyni kumno ngi lah bad kumno ngim lah ban ioh ia ka hok. Ki Pharisi kim pat duh jaid; ki bun ha kine ki sngi kiba tharai ba kin ioh ia ka hok da ki kam ki jong ki hi. Ki shaniah ha lade ba ki long kiba hok. Kim kren sarong da ki ktien shaphang kata ka hok ha jong ki hynrei ki pyni da kiwei pat ki rukom ba ki shaniah haka hok lajong hi. Ka mynsiem ki Pharisi- ka mynsiem kaba sngew ba lah ban ioh ia ka jing kubur U Blei da ki kam lajong- ka don ha kiba bun kiba phla ia lade kum kita ki Khristan kiba sngew shah ban ruh da ki pop ki jong ki. Ki tip ba ki la leh pop bad ki sngewthuh ia ka jingpynrem. Ki bynñiaw bad ki sngewsih ia ka jinglong pop bad jingtlot jong ki. Ki jingphla jong ki kim juh kiew palat ban ia kane. Bunsieñ ki kiar na kaban kren ha ki jingialang bad bunsieñ kim juh nud ban leit sha U Blei ha ka jingduwai. Hadien ba ki sngew ki la leh ka pop ka bajur haduh katta katta, ki kiar na kaba duwai sha U Blei haduh ba kin da kham klet noh ia ka jingshah jop jong ki ha ka pop lane haduh ba kin da sngew ba ki la pyniabiang ia lade da kaba leh bha kyrpang. Na kaei ka mih kane ka jingpynpaw? Na kata ka mynsiem Pharisi kaban ym wan ha khmat U Blei hynrei kaba sngew ba ka lah ban shaniah ha ki kam bha lade.

Ki kwah ban ong ia u Blei, “Ha khmih katno nga la long uba bha ha kine ki khyndiat sngi; Men pdiang ianga mynta khlem artatieñ.” Hynrei kaei kaba urlong? U briew uba shaniah haka hok ka jong u hi um don satia ia kata katba u briew uba dwai da ka mynsiem kaba sngewrit bad ba sngewsih kaba ong,” Trai, isynei ia nga u nongpop” u la leit phai sha iing kum u briew uba hok. U Khrist U ong u la leit sha iing da kaba la shah pynksan, kaba mut la pynlong hok ia u.

Khmih ba une u nongkhrong u leh palat ban ia kaba shu iam sngewsih ia la ki pop. U pan ia ka jingisynei. Kaei ka jingisynei? Kadei ka jinglehbha bad jingmap kaba ngim dondor ban ioh. Kadei ka jinglong ban leh bha ia kiwei palat ban ia kaei kaba kidei ban shah leh. Ka ktien ba la pyrsad mynsiem ka kren shaphang U Blei kumne, “Naba katba ka bneng ka jrong ha khlieh ia ka khyndew, kaba khraw katta keiñ ka jingisynei jong U ka long ia kita kiba sheptieng ia U.” Kata ka long ba ka jingleh bha jong U Blei ia ngi haba ngi wan sha U kalong kaba iar kum ka jingjngai jong ka pyrthei na ka bneng. Ha kano ka rukom ba U Blei U leh bha ia ngi palat ban ia kaba ngi dei ban iohpdiang? Ha kaba shim noh ia ki pop jong ngi, naba ka dkhot kaba bud ka ong, “Katba ka mihngi ka jngai na sepngi, katta u la pynjngai na ngi ia ki jingpalat jong ngi.” Ki ktien jong u apostol Ioannis ruh ki ia mynjur bad kane ha kaba u ong, “Lada ngi phla ia ki pop jong ngi, U long Uba iaineh bad Uba hok ban map noh ia kita ki pop jong ngi bad ban pynkhuid ia ngi na kabym hok baroh.”

Ban sngewthuh shuh shuh ia ka jingisynei U Blei bad kumno U pynpaw ia ka, pule ia U Micah 7:18,19, “Uei uba long U Blei kat ma Me, Uba map ia ka jingbymhok, bad uba iaaid lait ia ka jingryngkang jong kita kiba sah ka jingioh kynti jong u? Um bat ia la ka jingbitar junom, namar U sngewbha ha ka jingisynei. Un phai pat bad Un isynei ia ngi; Un iuh ia ki jingbymhok jong ngi hapoh ki slajat jong U: bad Men bred ia ki pop jong ki ha kiba jylliew ka duriaw.” To ngin pule na ka Baibl hi ban sngewthuh kumno la ai ia ka hok.

U apostol Paul, haba u la pynshisha ba baroh ki la leh pop bad ki la hap noh na ka burom U Blei bad ba da ki kam ka hukum ym lah ban pynksan ia uno uno ruh, u la bteng ruh ban ong ba ia ngi “la pynksan (pynlong hok) ei da ka ka jingaiei jong U keiñ da kata ka jingsiewspah kaba ha U Khrist Jisu; ia Uba la buh paw U Blei ban long ka jingpyniasuk da ka jingngeit ha ka snam jong U, ban pynpaw ia ka hok jong U, na ka bynta kaba map ia kita ki pop ia kiba la leh mynshwa, ha ka jingiaishah ka jong

U Blei; ia kaban pynpaw ia ka hok jong U ha kane ka por kaba mynta, ba Un long Uba hok, bad Uba pynksan ruh ia uta uba don ka jingngeit ha U Jisu” Rom 3:24-26.

“Lah pynlong hok ei.” Kumno pat kan long? Namar ba ka jingleh jong u briew uba pop kam lah ban wanrah khyndiat ruh ka hok wat lada u trei shitom bad shit rhem bha ha ki kam bha, ka pynpaw keiñ ba ka lynti ba un ioh ia kane ka hok kalong sa tang ba un iohpdiang ia ka kum ka jingaiei. U apostol Paul u kren shai shaphang ka hok da ka jingaiei ha ki shithi Sha Ki Nong Rom 5:17, “Namar lada da kata ka jingryngkang ka jong uta uwei kata ka jingiap ka la synshar da uta uwei; da khamtam shibun keiñ kita kiba pdiang ia ka jingkynei ka jong kata ka jingaiei, bad ka jong kata ka jingai ka jong ka hok, kin ioh synshar ha ka jingim da uta uwei, uba U Jisu Khrist.” Kadei namar ba ka hok kadei ka jingaiei, kumta ka jingimbymjukut kaba long ka bainong jong ka hok ka long ruh ka jingaiei jong U Blei lyngba U Jisu Khrist U Trai jong ngi.

U Blei u phah ia U Khrist ban long Uta lyngba Uba ngi lah ban ioh ia ka jingmap jong Ki pop jong ngi bad kane ka jingmap ka shong haka jingpynbna jong ka hok ka jong U (Kaba dei ka hok U Blei). U Blei uba dap shlei da ka jingisynei (Ephesos 2:4) bad U ba shem sngewbha ha ka, U ai ia ka hok ka jong U hi ha u nongpop uba ngeit ha U Jisu kum U nongmih bujli na bynta ki pop ki jong u. Kane kadei shisha ka jingiabujli kaba pynioh nong bha ia u nongpop bad kam don ka jingduh eiei ruh ia U Blei naba U dei U ba hok sha ki bymjukut bad ka jingkyrsoi ka hok ka jong U kan ym duh satia.

Ki dkhot kiba ngi la dep khmih (Rom 3:24-26) ki kren ia kajuh hi ka mat jong ki dkhot 21,22 kiba bud ia ka jingphla ba da ki kam jong ka hukum ym lah ban pynksan ia uno uno ruh (Rom 3:20). U apostol u la ong shuh shuh, “Hynrei mynta la pynpaw shynna ia ka hok U Blei khlem ka hukum, ba la phla shai noh ia ka da kata ka hukum bad da ki nongiathuhlypa: kata ka long ka hok U Blei kaba da ka jingngeit ha U Jisu Khrist ia kita baroh bad ha kita baroh kat kiba ngeit”. U Blei U ai ia ka hok ka jong U ha uba ngeit. U pynkup ia u da kane ka hok bad ka pop kam paw shuh. Bad kumta uta uba la shah map ulah ban phla kum u nongiathuhlypa: - “Ngan shad kmen eh ha U Trai, ka mynsiem jong nga kan sngewkmen ha U Blei jong nga; namar U la pynkup ia nga da ki jaiñkup ka jingpynim, U la pynphong ia nga da ka jaiñ ka hok, kumba u nongleitkurim u sien ia lade

da ka jingsien syntiew, bad kumba ka nongleitkurim ka pynitynnad ia lade da la ki jingdeng.” Isaiah 61:10

Hynrei kaei shaphang ka ‘hok jong U Blei khlem ka hukum’? Kumno ba kata ka iahap bad ka jingong ba ka hukum kadei ka hok jong U Blei bad ba shabar jong ki jingdawa jong ka, kam don shuh ka hok? Kam don ka jingiapyrshah hangne. Ym shym la ieh noh ia ka hukum ha kane ka bynta. Khmih bha, mano ba la ai ia ka hukum? U Khrist. U la kren kumno ia kane? Kum Uta Uba don ia ka bor, kum U Blei. Ka hukum ka mih na U Jisu kum na U Kpa bad kadei ka jingphla jong ka hok ka jinglong ka jong U. Kumta ka hok kaba wan da ka jingngeit jong U Jisu Khrist kadei kajuh ka hok kaba paw ha ka hukum bad kaba la pynthikna ba ia ka la ‘phla shai da kata ka hukum’.

To ai ba ki nongpule kin ialeh ban iohi ia kane. Hangne ieng ka hukum pyrshah u nongpop. Kam kylla bad kan ym khot ia u nongpop uba hok. U nongpop u iai ialeh ban ioh ia ka hok lyngba ka hukum hynrei man la ka por ka hukum ka ialeh pyrshah ia u. Ym lah ban thied ia ka hok na ka hukum da ka jingkylla lane ka jinglehbha. Hangne keiñ U ieng U Khrist, ‘Uba dap da ka jingisynei’ bad ka jingshisha, Uba khot ruh ia u nongpop sha Lade hi. Kumta u nongpop, uba la thait iar na ka jingialeh ban ioh ia ka hok na ka hukum, u sngap ia ka sur jong U Khrist bad mareh sha ki kti kiba kner ki jong U. Da kaba rieh ha U Jisu, u nongpop u shah pynkup da ka hok ka jong U bad mynta, to khmih, u la ioh lyngba ka jingngeit jong u ha U Jisu, ia kata ka hok kaba u la thrang. U la ioh ia kata ka hok kaba ka hukum ka dawa bad kadei kaba sngur bad nylla naba u la ioh ia ka na Uta Uba long U Thymmei jong ka hok, Uba long ruh U Thymmei jong ka hukum. Ka hukum ruh ka phla ia ka jingnylla jong kane ka hok. Ka ong ba katba u nongpop u don ia ka, u lah ban leit sha ka iing shari bad kane ka hok kan iada ia u na ki nongkynnoh bad nongkynthoh baroh. Kan phla ia ka jingshisha ba u long u briew uba hok. Da ka hok “kaba da ka jingngeit ha U Jisu Khrist, ka hok kaba na U Blei da ka jingngeit” (Philipi 3:9), U Paul u la thikna ba un ieng skhem ha ka sngi ka jong U Khrist.

Ha kane ka jingpyniaid kam don nongrim ban shah kynnoh. U Blei U long U bym leh shiliang bad ha kajuh ka por U dei U Nongpynksan jong uta uba ngeit ha U Jisu. Ha U Jisu don ka jingpura jong ka jinglong Blei. U long Uba ia ryngkat bad U Blei ha kawei pa kawei ka jinglong. Kumta ka jingpynim kaba don ha U – Ka jinglah ban thied pat ia u briew uba la pop – ka long ba junom. Ka jingleh pyrshah jong u briew ka long pyrshah ia U

Khun kumba ka long pyrshah ia u Kpa, naba baroh Ar Ki long Kawei. Kumta haba U Khrist U ai ia lade na bynta ki pop jong ngi, U la dei U Syiem Uba la shah shitom na bynta ki briew kiba ia leh pyrshah ia U – Uba shah shitom U ia id lyngba ka jingpynshitom bad Um peit ia ki pop jong u nongleh pyrshah. Yn ym don uno uno u nongkren pyrshah uba lah ban kyntait ia ka hok jong uno uno u briew ba u lah ban map noh ia uno uno uba leh sniew ia u; kumta balei ngin ujur kai haba U Blei ruh u pyndonkam da kane hi kajuh ka hok ka jong U ban map ia ngi? Shisha, haba U jied ban map noh ia ki pop ba la leh pyrshah ia U, U don ka hok, bad kham bun shuh shuh namar ba U pynksan ia ka jinglong hok jong ka hukum ka jong U da kaba ai noh ia Uta Uba kum ka jinglong ka jong U ban kit ia kata ka kuna jong ka pop kaba la dei ban hap ha u nongpop. “Hynrei Uta Uba lui lui U la hap ban mad ia ka jingsaja na ka bynta uba la shah pynrem” Shisha, Uta Uba hok U la ai mon sngewbha ia lade khnang ba Un lah ban leh hok ia ka synshar ka jong U, kata ban leh ia kaei kaba ka jingieid ka dawa bad kata ka long ban Un ym khein shuh ia kata ka pop ba la leh pyrshah ia U naba U long Uta U Syiem jong kaei kaei baroh.

Mynta pule ia kaei kaba U Blei hi U kren shaphang ka kyrteng bad ka jinglong ka jong U- ka jingkren hapdeng ka jingñiewbein kaba khraw eh kaba la pyni ia U: - “Bad U Trai U la wan hiar ha u lyoh, bad U la ieng hajan jong u hangta, bad U la pynbna ia ka kyrteng jong U Trai. Te U Trai U la ia id lait ha shuwa jong u, bad U la pynbna, U Trai, U Trai, U Blei U ba isynei bad ba ai ei, U ba iaishah slem, bad U ba kynrei ha ka jingbha bad ka jingshisha; U ba kat ka jingisynei ia ki hajar, U ba map ia ka jingpalat, bad ia ka jingryngkang, bad ia ka pop: bad Un ym pynksan da lei lei ia u bymman; Uba pynwan ia ka jingjingpalat jong ki kpa ha ki khun, bad ha ki khun jong ki khun, haduh kaba lai bad kaba saw pateng bynriew.” Eksodos 34:5-7.

Katei kadei ka kyrteng jong U Blei. Kadei lyngba ka jinglong ba u pynpaw ia lade ha u briew, kadei lyngba kane ka jingsngewthuh ba U mon ia ki briew ba kin burom bad khmih ia U. Hynrei kaei pat shaphang ka jingpynbna ba “Un um pynksan da lei lei ia u bymman”? Kane ka ia dei bad ka jingiaishah ka jong U, ka jingshlei ka jingbha jong U bad ka jingbym jngoh shuh jong U ia ki pop jong ki briew ki jong U. Kadei kaba shisha ba U Blei Un ym pynksan noh ia ki bymman. Um lah ban leh ia kane bad long pat U Blei Ubym leh shiliang. Hynrei U leh ia kaei kaei kaba kham bha. U weng noh ia ka pop khnang ba uta uba juh don ia ka

pop um donkam shuh ban shah pynksan naba la ñiew ia u kum uta uba khlem pop.

To wat ai ba uno uno un uxor halor ka jingong “ba kup noh ia ka hok” kumba kane ka long ka jingleh mynleh. Kidon kibym sngewthuh ia ka jingaiei jong ka hok, kiba ong ruh ba kim kwah ka hok kaba shu pynkup hynrei ba ki kwah tang kata ka hok kaba wan na ka jingim. Ha kane ka jingkren ki pynhiar dor ia ka hok ka jong U Blei kaba wan lyngba ka jingngait ha U Jisu Khrist kaba U ai ruh ha baroh kita kiba ngeit. Ngii ahap bad kata ka jingkren jong ki ba kadei ban ym long tang ka jingleh mynleh, ka jing-i-riewblei khlem ha bor. Hynrei ngii kwah pat ba ki nongpule kin sngewthuh ia kane: Ka don ka jingiiapher kaba iar bha haba ngii kup ia ka hok. Lada ngii ialeh ban kup hi ia kane ka hok, ngim ioh eiei shisha na ka hynrei sa tang ka jaiñ jot, kam pher wat la ka itynnad katno katno ruh ha ki khmat jong ngii; hynrei haba U Jisu Khrist hi U pynkup pat ia kane hangi, ngim dei ban ñiew beiñ ia ka lane kyntait ia ka. Khmih ka jingkren ha U Isaiah: “U la pynphong ia nga da ka jaiñ ka hok”. Ka hok kaba U Khrist U pynkup ia ngii kadei ka hok kaba pdianghun da U Blei bad haba U Blei U la hun ia kane, shisha ki briew kim dei ban ialeh ban wad pat da kawei kaba ki sngew ka kham bha.

Ngii rah shaphrang ia kane ka mat ban pynsuk ia ki jingeh ba lah ban shem ha ka. U Sekharaiah 3: 1-5 u ai ia ka jubab. U ong kumne: - “Bad U la pyni ha nga ia U Joshua u rangbah lyngdoh ba u ieng ha khmat u angel U Trai, bad u Soitan u ieng ha ka kti kamon jong u kum u nongialeh pyrshah. Te U Trai U la ong ha u Soitan, To U Trai Un sneng ia me, U Soitan; shisha, U Trai Uba la jied ia ka Jerusalem Un sneng ia me: hato une um long u diengtyllaw ia uba la knieh na ka ding? Te ia U Joshua la kup da ki jaiñ tngit, bad u la ieng ha khmat uta u angel. U te u la iathuh bad u la kren ha kita kiba ieng ha khmat jong u, To law noh ia kita ki jaiñ tngit na u. Bad ha u u la ong, Ha khmih nga la pynkynriah noh ia ka pop jong me na me, bad ngan pynkup ia me ha ki jaiñkup kiba kordor. Bad nga la ong, To kin pynspong ia ka spong lyngdoh baitynnad ha ka khlieh jong u, bad ki la pynkup ia u da ki jaiñkup; bad u angel U Trai u la ieng hajan.”

Khmih ba ha kitei ki dkhot, ka jingshim noh ia ki jaiñ ba tngit ka long kajuh bad ka jingshim noh ia ki pop jong u briew. Bad kumta ngii sngewthuh ba haba U Khrist U pynkup ia ngii da kata ka hok ka jong U, Um pynioh ia ka jaiñkup ka hok na bynta ka pop ka jong ngii hynrei U

weng noh syndon hi ia ka pop. Kane ka pyni ba ka jingmap jong ki pop ka kit ka jingmut kaba kham khia bad kam dei tang ka jingpynrung kyrteng ha ki kot ka bneng kaba pyni ba ia ki pop la weng duh. Ka jingmap ia ki pop kadei ka jingshisha. Kadei kaei kaei kaba lah ban sngewthuh bad kaba don ka jingktah ha u briew. Ka da pynkhuid noh syndon ia u na ka pop bad haba ia u lah pynkhuid na ka pop, u la long uba la pynksan bad uba la pynlong hok. U la iaaid lyngba ka jingkylla kaba pyniapher hi bak la bak. U la kylla long uwei pat u briew naba u la ioh pdiang ia kane ka hok ha U Jisu kaba dei na bynta ka jingmap ia ki pop. La ioh ia kane ka hok da kaba kup ia U Khrist. “Kumta lada uei uei ruh u don ha U Khrist, u long u jingthaw bathymmai” 2 Korinth 5:17. Kumta ka jingmap ei bad ka jingmap lut jong ka pop ka wanrah ruh ia ka jinglehphylla U Blei kaba ngi khot ka jingkhapat naba U briew un ym lah ban long u jingthaw bathymmai khlem da ioh ia ka jingkhapat. Kane ka long kajuh kum ka jingioh jong u dohnud uba thymmai bad bakhuid.

U dohnud uba thymmai u dei uba ieid ia ka hok bad uba isih ia ka pop. U dei u dohnud uba kloï ban shah ialam ha ki lynti ka hok. Udei kum une u dohnud ba U Blei U la kwah ia ki khun Israel ba kin don ha ka por ba U ong, “Ah ban da don ha ki ka dohnud kat kane, ia kaban sheptieng ia Nga, bad ban sumar ia ki hukum jong Nga baroh ha la ka sngi, ba kan da long bha ia ki, bad ia ki khun jong ki ha la ka rta!” Deuteronomi 5:29. Ban shu kren lyngkot, udei u dohnud uba la lait na ka pop bad na ka jingsngewkhia jong ka. Hynrei kaei kaba pynlong ia u briew ba un da thrang shisha ia ka jingmap jong ki pop? Ka shu dei beit ka jingisih jong u ia ki pop bad ka jingthrang jong u ia ka hok; ia kane ka jingisih bad ka jingthrang la pynrhem da U Mynsiem Bakhuid.

U Mynsiem U Blei U iakhun bad ki briew baroh. U wan kum U Nongsngeng ia ki pop ki jong ngi. Haba ngi shah skhor ia ka jingsngeng jong U halor ki pop jong ngi, U Mynsiem U kylla long U Nongpyntngen jong ngi. Ka jinglong jong u briew ban pyndem bad aiti noh ia lade kadei kajuh ka jinglong kaban pynlong ia u ban sngap ia ki jingsngeng jong U Mynsiem bad ban bud ia ki jinghikai jong U. U Paul u ong, “Namar kat kiba la ialam da U Mynsiem U Blei, kita keiñ ki long ki khun U Blei.” Rom 8:14.

Kaei kaba wanrah ka jingpynksan ne ka jingmap noh ia ki pop? Kadei ka jingngeit naba U Paul u ong, “Namar kata, ba la pynksan ia ngi da ka jingngeit, ngi don ka jingiasuk bad U Blei da U Trai jong ngi U Jisu Khrist” Rom 5:1. Ia ka hok ka jong U Blei la ai bad la pynkup ha uwei pa

uweï uba ngeit. Rom 3:22. Kane ka jingngeit ka pynlong ia u briew u khun U Blei naba ong U apostol Paul, “Namar phi baroh phi long ki khun U Blei da ka jingngeit ha U Khrist Jisu.” Galatia 3:26

U Paul u pyni ha ka shithi jong u sha U Titos ia ka jingshisha ba baroh kiba la ioh jingmap ia ki pop ki la kylla long ki khun U Blei. U wanrah shuwa ia ka jinglong basniew jong ngi bad hadien pat u ong (Titos 3:4-7) :- “Hynrei haba la paw ka jingleh sbun U Blei U Nongpynim jong ngi bad ka jingieit jong U sha u bynriew, U la pynim ia ngi, ym na ki jingleh ka hok kiba ngi hi ngi la leh, hynrei katba kum ka jingisnei jong U, da ka jingsait ka jingkha arsien, bad ka jingpynthymmai U Mynsiem Bakhuid, ia uba u la theh noh kyrhai ha ngi, da U Jisu Khrist U Nongpynim jong ngi; ba, haba la pynksan ia ngi da kata ka jingaiei jong U, yn ioh pynlong ia ngi ki nongioh pateng, katba kum kata ka jingkyrmen ka jingim bymjukut.”

Khmih ruh ba kadei da ka jingpynksan da ka jingisnei jong U Blei ba ia ngi la pynlong kita ki nongiohkynti. Ngï la shem ha Rom 3:24,25 ba kane ka jingpynksan da ka jingaiei kalong lyngba ka jingngeit ha U Khrist bad Galatia 3:26 ka iathuh ia ngi ba ka jingngeit ha U Jisu Khrist ka pynlong ia ngi ki khun ki jong U Blei. Kumta ngi tip ba uno uno uba la shah pynksan da ka jingaiei U Blei- uba la shah map ruh- udei u khun bad nongiohkynti jong U Blei.

Kane ka pyni ba kam don nongrim ban ong ba u briew udei ban iaïd lyngba ka por ka jingpyntbit ban ioh ia ka jinglong hok shuwa ba U Blei Un pdiang ia u kum u khun jong U. U Blei U pdiang ia ngi kumba ngi long. Um ieit ia ngi namar ka jingbha jong ngi hynrei ba U iohi ba ngi long kiba donkam ia ka jingaiei. Um pdiang ia ngi namar kaei kaei kaba ngi long hynrei namar jong U naba U sngewthuh ba tang ka bor jong U ka lah ban thaw thymmai ia ngi. Kadei haba ngi sngewthuh ia ka jingkhraw bad jinghok jong U Blei bad ba hapdeng kine ki jinglong jong U, U dang wan hiar sha ngi kiba la pop bad kiba la hiar dor, ban ting khun ia ngi sha ka longiing ka jong U, ba ngi lah ban pyrta kum u apostol, “Ha khmih phi kaba kumno ka jingieit Uta U Kpa U la ai ha ngi, ba la khot ia ngi ki khun U Blei” 1 Ioannis 3:1. Baroh kiba la ioh ia kane ka jingpynkup burom kin pynlong sngur ia lade kumba U long Uba sngur.

U Blei Um ting khun ia ngi namar ba ngi long kiba bha hynrei ba ma U hi Un pynlong ia ngi kiba bha. Ong U Paul, “Hynrei U Blei, ba U long Uba kynrei ka jingisynei, namar ka jingieit kaba khraw jong U da kaba U la ieit

ia ngi, wat mynba ngi la long kiba iap da ki jingryngkang jong ngi, U la pynim ia ngi lem bad U Khrist (da ka jingaiei la pynim ia phi), bad U la pynmih ia ngi lem bad U, bad U la pynshong ia ngi lem bad U ha ki jaka bneng, ha U Khrist Jisu; ba Un ioh pyni ha ki rta kiban sa wan ia kata ka jingkyngrei eh ka jingaiei jong U, ha ka jinglehsbun sha ngi ha U Khrist Jisu.” Ephesos 2:4-7. Bad u iaibteng, “Namar da ka jingaiei la pynim ia phi, da ka jingngeit keiñ: kata ruh ym na phi hi; ka long ka jingai U Blei: ym da ki jingleh keiñ, ba uno uo ruh un ym ioh ban sngew sarong: namar ngi long ka jingthaw jong U, ba la pynlong ha U Khrist Jisu ia ki jingleh babha, ia kiba U Blei U la lah khreh lypa ba ngin ioh iaaid ha ki.” Dkhot 8-10. Kine ki dkhot ki pyni ba U Blei U ieit ia ngi wat haka por ba ngi long kiba iap ha ka pop. U ai ia U Mynsiem jong U ban pynim ia ngi ha U Khrist bad dei Une Ujuh U Mynsiem Uba kdew ba ia ngi la ting khun da U Blei sha ka longiing bakynja Blei ka jong U. U Blei U ting khun ia ngi khnang ba kum ki jingthaw bathymmai ha u Khrist, ngin leh ki kam bha kiba U hi U mon bad pynkyntang ia ngi.

KA JINGPDIANGHUN HA U BLEI

Ki bun ki briew ki artatien ban shakri ia U Blei namar ki sheptieng ba U Blei Un ym pdiang ia ki; kiba bun hajar pat kiba kam ba kidei ki nongbud jong U Khrist ki dang artatien halor ka jingpdiang jong U Blei ia ki. Na bynta kum kine nga thoh bad ngan ym pynkulmar ia ki jingmut jingpyrkhat jong ki da ki jingantad jongnga hynrei ngan ialeh ban ai ha ki ia ka jingsngewskhem na ka ktien ka jong U Blei.

“Hato U Blei Un pdiang ia nga?” Nga jubab da kawei pat ka jingkylli: Hato u briew un pdiang ia kata kaba u la thied? Lada phi leit sha ka dukan bad thied jingthied, hato phin pdiang ia kita ki tiar haba la ai ia ki ha phi? Da shisha, phin shim: Kam don jaka na bynta kum kitei ki jingkylli. Ka jingthied jong phi ia kitei ki tiar da kaba siew ia ka pisa kadei ka sabut kaba biang ban pyni ba phi kwah ia kitei ki tiar bad phim suk haduh ba phin da ioh pdiang ia ki. Lada phim shym la kwah ia ki, phin ym shym la thied ia ki. Shuh shuh, lada phi la siew dor kaba heh ia ki, katta ruh kan long ka jingsahnud jong phi ban ioh noh ia kitei ki tiar. Lada ka dor kaba phi siew ka long kaba heh bad phi la jan hap ai sa ia ka jingim ban ioh ia katei ka pisa ban siew, kam don jingkylli ei ei halor ka jingpdiang jong phi ia kitei ki tiar ynda la ai ia ki ha phi. Ka jingsahnud kan don lada don ka jingthut haka jingiohpdiang jong phi ia kitei ki tiar.

To ngin pyndonkam kane kajuh ka nuksa kaba suk ha ka jingiadei jong u nongpop uba wan sha U Khrist. Nyngkong eh, U la thied pat ia ngi. “Hato phim tip ba kata ka met jong phi ka long ka iingshong U Mynsiem Bakhuid Uba hapoh jong phi, ia Uba phi la ioh na U Blei, bad ba phim long la ki jong hi? Namar la thied noh ia phi da ka dor bah”. 1 Korinth 6: 19, 20.

Ka dor ba la siew na bynta jong ngi kadei ka snam jong U hi – ka jingim jong U. U Paul u ong ha ki rangbah jong ka Ephesos: “To sumar shaphang ia lade bad shaphang kata ka kynhun baroh, ha kaba U Mynsiem Bakhuid, U la pynlong ia phi ki nongsharai, ban bsa ia ka balang U Blei, ia kaba U la thied da ka snam jong U hi.” Ki Kam 20:28. “Haba phi tip ba ym da kiei kiei kiba sep, kum ka rupa lane ka ksiar, ba la siewspah ia phi na kata ka jinglong jingim bathala jong phi ia kaba la aiti pateng la pateng na ki kpa; hynrei da ka snam bakordor, kum ka jong U Khun langbrot bakhlem pop bad bakhlem thohbria, ka jong U Khrist keiñ”. 1 Petros 1: 18, 19. “Uba la aiti noh ia lade na ka bynta jong ngi”. Titos 2:14. “Uba la aiti noh ia lade

namar ki pop jong ngi, ba Un ioh pyllait noh ia ngi na kane ka pyrthei basniew kaba mynta, katba kum ka mon U Blei bad U Kpa jong ngi.” Galatia 1:4.

U la thied ym tang ia ki katto katne hynrei ia ki nongpop ka pyrthei baroh kawei. “Naba U Blei U la ieit katta katta ia ka pyrthei katba U la aiti noh ia la U Khun ba la kha marwei”. Ioannis 3:16.

U Jisu U ong, “bad Uta U kpu de, ia uba nga ngan ai, u long ka doh jong nga, ia kaba nga ngan ai na ka bynta ka jingim jong ka pyrthei.” Ioannis 6:51. “Namar U Khrist mynba ngi dang long kiba tlot bor, hamar kaba biang ka ia U la iap iapli ia ki bym riewblei.” “Hynrei U Blei U pyni shynna ia la ka jong ka jingieit sha ngi, ha kaba ngi dang long kiba pop, U Khrist U la iap ia phi ia ngi.” Rom 5:6. 8.

Ka dor ba la siew ka long sha ki bymjukut. Kumta, ngi sngewthuh ba U da thrang eh ia kata kaba U la thied. U la pynskhem ia la U dohnud ha kaban ioh ia kane kaba U la thied. Un ym sngewhun khlem ioh ia kane. Pule Philipi 2:6-8, Hebru 12:2, Isaiah 53:11.

“Hynrei ngam long uba shong dor.” Kane ka mut ba phim shong dor kat kaba kata kaba la siew ia phi bad kumta phi sheptieng ban wan sha U Khrist ioh jia ryngkhat ba U kyntait noh ia phi, uba U la thied. Phi lah ban don ka jingsheptieng halor kane lada ia ka jingiakutdor bad jingsiew ia ka dor ym pat la pyndep. Lada U kyntait noh ia phi halor ka jingbymbitdor jong phi, Un duh ym tang iaphi hynrei ia kata ka jingsiew ka jong U de. Lada ki mar kiba phi thied kim iahap bad ka dor kaba phi siew ia ki phim dei uba bieit haduh ban shu bret noh ia kita ki mar; hynrei, phin kwah ban iohnong na ka pisa jong phi ban ia kaba ym ioh eiei.

Phim don jingidei eiei ruh bad ka jingkylli shaphang ka jingbitdor. Ha ka por ba U Khrist U don ha kane ka pyrthei na bynta ka jingthied noh ia u briew, “Um da donkam ba uno uno ruh un phla shaphang u briew; naba U hi U la tip kaei kaba la don ha u briew.” Ioannis 2:25. U la siew ia ki mar da ki khmat kiba shai bad U la tip thik thik ia ka jingshongdor jong kita kiba U Ula thied. Um sngewsih haba phi wan sha U bad U shem ba phim bitdor. Phim dei ban khuslai halor ka jingbymbitdor jong phi. Lada ma U, Uba tip shai shaphang jong phi, U la kloï ban iakut ia ka dor bad siew ruh ia ka, phi dei uba khatduh eh ban uxor.

Kaba sngewtynnad eh ka jingshisha ka long ba U thied ia ngi namar ka jingbymbitdor ka jong ngi. Ki khmat kiba tbit ki jong U ki iohi ha phi ia kiei kiei kiba lah ban long kiba khraw. U la thied ia phi ym ia kaei kaei kaba phi long mynshuwa ne ia kaei kaba phi long mynta hynrei ia kaei kaba U lah ban pynlong ha phi. U ong, “Nga, ma nga hi, nga long Uta Uba pyndam noh ia ki jingryngkang jong me na ka bynta ia lade hi”. Isaiah 43:25. Ngim don ia ka hok; kumta U la thied ia ngi “khnang ba yn pynlong ia ngi ka hok U Blei ha U.” Ong U Paul, “Naba ha U kata ka jingdap baroh jong ka jinglong Blei ka shong tylli. Bad ha U la pyndap ia phi, Uba long U khlieh ka jingsynshar bad ka bor baroh”. Kolossai 2:9,10. Kane kadei ka lynti:- “ma ngi baroh... ngi la ju long na la ka tynrai ki khun ka jingbitar, kumjuh kum kita kiwei: hynrei U Blei ba U long Uba kynrei ka jingisynei, namar ka jingieit ka ba khraw ka jong U da kaba U la ieit ia ngi, wat mynba ngi la long kiba iap da ki jingryngkang jong ngi, U la pynim ia ngi lem bad U Khrist (da ka jingaiei la pynim ia phi), bad U la pynmih ia ngi lem bad U, bad U la pynshong ia ngi lem bad U ha ki jaka bneng ha U Khrist Jisu; ba Un ioh pyni ia ki rta kiban sa wan ia kata ka jingkynrei eh ka jingaiei jong U, ha ka jinglehsbun sha ngi ha U Khrist Jisu. Namar da ka jingaiei la pynim ia phi, da ka jingngeit keiñ; kata ruh ym na phi hi; ka long ka jingaiei U Blei: ym da ki jingleh keiñ, ba uno uno ruh un ym ioh ban sngew sarong: namar ngi long ka jingthaw jong U ba la pynlong ha U Khrist Jisu ia ki jingleh babha, ia kiba U Blei U la khreh lypa ba ngin ioh iaid ha ki.” Ephesos 2:3-10.

Ngini dei ban long “ia kaban iarah ia ka burom ka jingaiei jong U”. Ngini ym lah ban long kumne lada ngi long kiba don ka dor kaba iaryngkat bad kata kaba U la siew. Kan ym don ka jingiarah bad ka burom ia U lada kan jin da la long kumta. Un ym lah pyni ha ngi, ha ki rta junom, ia ka jingdapshlei jong ka jingaiei ka jong U. Hynrei haba U shim ia ngi kibym bitdor eiei bad U pynieng ia ngi ha ka jinglonghok ha khmat ka khet, kane keiñ kan dei na bynta ka burom jong U sha ki bymjukut. Yn ym don ruh mano mano kiban sngew bitdor bad sngew hok ha ka lade. Sha ki bym juh kut kita kiba la shah pynkyntang kin ia tylli lang ha kaban ong ia U Khrist, “Me long Uba dei... naba la pyniap keiñ ia Me, bad Me la siewspah ha U Blei da ka snam jong Me ia kiba na ka jait, bad na ka thylliej, bad na u paitlang, bad na ka kynja bynriew baroh: bad Me la pynlong ia ki ki syiem bad ki lyngdoh ha U Blei jong ngi, bad kin iasynshar ha ka pyrthei.” “Ki da ong da ka ktien bajam, U long Uba dei Uta U khun langbrot, ia Uba la pyniap, ban iohpdiang ia kata ka bor, bad ia ka jingkynrei spah, bad ia ka

jingstad, bad ia ka jinglah bad ia ka jingpyndon burom bad ia ka burom bad ia ka jingkyrkhu.” Jingpynpaw 5:9,10,12.

Shisha, kam dei shuh ban don ka jingartatien halor ka jingpdiang ha U Blei hynrei kam long kumta. Ka dohnud kaba pop ka dang iai artatien. “Nga ngeit lut kine hynrei-.” Sangeh, sangeh noh hangto. Lada phi ngeit shisha, phin ym ong ‘hynrei’. Haba ki briew ki pyndonkam ia ka ktien ‘hynrei’ haka jingkren jong ki, ka shu mut beit ba ki ong ‘nga ngeit, hynrei ngam ngeit.’ Phi lah ban ong pat ianga, “Hooïd phi dei hynrei to sngap lem ia nga. Kaei kaba nga mut ban ong ka long ba nga ngeit ia ki kyntien Baibl kiba phi la sot hynrei ka Baibl ka ong ba lada ngi dei ki khun ki jong U Blei ngin don ia ka jingphla jong U Mynsiem bad ngin don ia kane ka jingphla ha lade hynrei ngam sngew don kane ka jingphla. Kumta ngam lah ban ngeit ba nga dei u jong U Khrist. Nga ngeit ia ka ktien ka jong U hynrei ngam don ia ka jingphla.” Nga sngewthuh ia ka jingsngew eh ka jong phi. To ngin peit lada lah ban weng noh ia ka.

Halor ka jingdei jong phi jong U Khrist, ma phi hi phi lah ban rai ia kata. Phi la iohi kaei kaba U la ai na ka bynta jong phi. Ka jingkylli mynta ka long, hato phi la aiti ia lade ha U? Lada phi la aiti ia lade, phi la lah ban sngew skhem ba U la pdiang ia phi. Lada phim dei U jong U, kadei ba phi hi phim shym pat la ai ha U ia kata kaba U la wan ban thied. Phi shukor ia U. U ong, “... Baroh shi sngi nga la kner noh ia la ki kti ha u paitlang ubym kohnguh bad uba iapharshi kylliang.” Rom 10:21. U iasaid bad phi ba phin ai ia kata kaba U la thied bad siew dor hynrei phi hi phi kyntait bad phi kynnoh pat ia U ba Um kloï ban pdiang ia phi. Hynrei lada naduh mynsiem phi la ai ia lade sha U ban long u/ka khun jong U, phi lah ban long thikna ba U la pdiang iaphi.

Mynta halor ka jingngeit jong phi ia ki ktien ki jong U hynrei ka jingartatien pat ia ka jingpdiang jong U ia phi namar phim sngew ia ka jingphla ha mynsiem jong phi, ngan dang kdew hi ba kadei ba phim ngeit. Lada phi ngeit, phin don ia ka jingphla. To sngap ia ka ktien ka jong U, “Uta uba ngeit ha Uta U Khun U Blei, u don kata ka jingphla ha lade hi; uta ubym ngeit ia U Blei, u pynlong ia U Uba lamler, naba um shym la ngeit ha kata ka jingphla ia kaba U Blei U la phla shaphang Uta U Khun jong U.” 1 Ioannis 5:10. Ban ngeit ia U Khun ka shu dei beit ban ngeit ia ka ktien ka jong U bad ka jingthoh shaphang jong U.

“Uta uba ngeit ha Uta U Khun U Blei, u don kata ka jingphla ha lade hi.” Phin ym lah ban don ia ka jingphla haduh ba phin da ngeit bad shisien ba phi ngeit, phi don ia kata ka jingphla. Kumno ka long kumta? Namar ka jingngeit jong phi ha ka ktien U Blei kadei ka jingphla. U Blei hi U ong, “Te ka jingngeit ka long kata ka jingsngew skhem ia kita kiei kiei ia kiba ngi kyrmen, kata ka jingtynjuh ia kita kiei kiei ki bym iohi.” Hebru 11:1.

Lada phi iohsngew ia ka sur ktien jong U Blei ba U ong ba phi dei u/ka khun jong U, phin ngeit. Haba U Blei U kren lyngba ka ktien ka jong U, ka long kumjuh kum haba u kren da ka sur ktien. Ka jingngeit jong phi kadei ka sabut ba phi iohsngew bad phi ngeit ia kata ka ktien ka jong U.

Kane kadei ka mat kaba ngi dei ban pynleit jingmut bha. Ngin pule sa khyndiat ki jingthoh ba iadei bad kane. Nyngkong eh ngi pule ba “phi baroh phi long ki khun U Blei da ka jingngeit ha U Khrist Jisu.” Galatia 3:26. Kane kadei ka jingpynthikna halor kaei kaba nga kren shaphang ka jingbymngeit jong ngi ha ka jingphla. Ka jingngeit jong ngi ka pynlong ia ngi ki khun jong U Blei. Hynrei kumno ngi ioh ia kane ka jingngeit ha ka ktien U Blei? Shu ngeit beit ba U Blei Um lah ban thok lane shukor. Phin ym khot ia U Blei U nongthok ha khmat jong U hynrei phi leh pat ia kane haba phim ngeit ia ka ktien ka jong U. Kaei kaba phi dei ban leh ban ngeit ka long ban shu ngeit beit. “Kata ka ktien ka long hajan jong me, ha ka shyntur jong me, bad ha ka dohnud jong me. Kata ka long keiñ, kata ka ktien ka jong ka jingngeit ia kaba ngi ialap. Ba lada men phla shynna da la ka shyntur ia U Jisu ba U long U Trai bad men ngeit ha la ka dohnud ba U Blei U la pynmih pat ia U na kiba iap, yn pynmih ia me. Namar da ka dohnud keiñ u briew u ngeit ia kaban ioh ia ka hok, bad da ka shyntur keiñ ba phla shynna ia kaban ioh ka jingpynim. Namar kata ka jingthoh ka ong: Ia uno uno baroh uba ngeit ha U yn ym pynrain bukhoh.” Rom 10:8-11.

Katei baroh ka iadei bad ka jingthoh ba la ai lyngba U Paul. “Uta U Mynsiem hi keiñ U iaphla shai ryngkat bad ka mynsiem jong ngi, ba ngi long ki khun U Blei; kumta lada ngi long ki khun, ngi long ki nongioh pateng ruh; ki nongioh pateng U Blei keiñ bad ki nongioh pateng lem bad U Khrist de”. Rom 8:16,17. U Mynsiem Uba phla bad ka mynsiem ka jong ngi U dei U Nongpyntngen Uba U Jisu U la kular. Ioannis 14:16. Bad ngi tip ba ka jingphla jong U ka dei kaba shisha naba U dei Uta U ‘Mynsiem ka jingshisha.’ Kumta, kumno pat U phla? Da kaba pynkynmaw ha ngi ia kata ka ktien ia kaba la buh jingthoh. U pyrsad mynsiem ia kitei ki ktien (1

Korinth 2:13; 2 Petros 1:21) bad kumta U pynkynmaw ia ngi; ka long kumjuh hi kumba U kren mar khmat bad ngi. U shat ha ka jingmut jingpyrkhat jong ngi ia ka ktien kaba la buh jingthoh, katei khyndiat ngi la sot. Ngi tip ba ka jingthoh ka long kaba shisha naba U Blei Um lah ban thok. Ngi ong ia U Soitan ba un leit noh bad la ka jingphla lamler ki jong u shaphang U Blei. Ngi ngeit pat ia ka jingthoh bakhuid bad haba ngi ngeit ia kane, ngi tip shai ba ngi dei ki khun jong U Blei bad ngi kyang 'Abba, ko Pa!'. Kumta hi ka burom jong ka jingshisha ka kyrsoi hapoh ka mynsiem. Ka jingiaikren ia kitei ki jingshisha ka kylla long doh long snam ha ngi. Udei U Kpa jong ngi; ngi dei ki khun ki jong U. Katno ka jingkmen kane ka jingsngewthuh ka ai! Te ngi tip ba ka jingphla kaba ngi don ha ngi kam dei ka jingshon kaba rit lane ka jingsngew ka bym don jingmut. U Blei Um dawa ia ngi ban shaniah ia ki jingphla kibym hok kum ki jingsngew ki jong ngi. Uta uba shaniah ha la ka dohnud udei u bieit, ong ka Baibl. Hynrei ka nongphla kaba ngi dei ban shaniah kadei ka ktien jong U Blei kabym kylla bad ia kane ka jingphla ngi don lyngba U Mynsiem, ha ka dohnud ka jong ngi. "To long noh ka jingnguh ia U Blei namar kata ka jingai jong U kabym lah ong shuh!"

Kane ka jingpynthikna kam ai jingbit pat ia ngi ban khein sting ia ka jingminot jong ngi bad ban hun noh kumba ngi lah ioh ia ka jinglong bajanai. Ngi dei ban kynmaw ba U Khrist U pdiang ia ngi ym namar jong ngi hynrei namar jong U; ym dei namar ba ngi long kiba janai hynrei khnang ba ha U ngin long kiba janai. U kyrkhu ia ngi ym namar ba ngi la long kiba bha bad ngi dei hok ban ioh ia ki jingkyrkhu hynrei U kyrkhu ia ngi khnang ba ha ka bor jong ka jingkyrkhu, ngin lah ban phai noh na ki pop ki jong ngi. Ki Kam 3:26. Ha baroh uba ngeit ha U Khrist, ka bor- ka hok lane ka kabu- la ai ba kin long ki khun jong U Blei. Ioannis 1:12. Kadei da "ki jingkular kiba khraw tam bad bakordor" jong U Blei lyngba U Khrist ba ia ngi la pynlong "ki nongioh bynta na ka jinglong mynsiem bakynja Blei". 2 Petros 1:4.

To ngin ia puson halor ka jingtreikam jong kitei ki dkhot ha ka jingim jong ngi ba man la ka sngi.

KA JINGJOP JONG KA JINGNGEIT

Ka Baibl ka ong, “Hynrei uta uba hok da ka jingngeit un ioh im.” Ka hok ka jong U Blei ka paw “da ka jingngeit sha ka jingngeit.” Rom 1:17. Kim don kiwei kiwei kiba lah ban pynpaw ia ka jingtrei jong ka jingngeit kumba lah kita ki nuksa kiba la buh jingthoh na bynta ka jinghikai ka jong ngi. Khnang “ba da ka jingiaishah bad ka ka jingpyntngen jong kita ki jingthoh, ngin dup ioh ka jingkyrmen.” Rom 15:4. Ngin shim nyngkong shuwa ia kawei ka jingjia ba la buh jingthoh ha ka lynnong 20 jong 2 Ki Khronikl. To ai ba u/ka nongpule kan bud kan bud ia ka jingai jingmut hangne da kaba kynjoh ruh bad la ka Baibl.

“Te ka la jia hadien kane, ba ki khun Moab, bad ki khun Ammon, bad ryngkat bad ki katto katne na ki nong Ammon, ki la iawan ban ialehthma ia U Jehoshaphat. Te don kiba la wan ban iathuh ia U Jehoshaphat, ki ia ong, La wan u paidbah bakhraw ban ialeh bad me na sha shiliang ka duriaw, na Syria keiñ; bad ha khmih, ki don ha Hasason-tamar (kaba long ka Engedi.” Dkhot 1,2

Une u paid bynriew uba khraw u lah pynsheptieng haduh katta katta ia u syiem bad ki briew ki jong u hynrei ki la leh ia kaba bha eh da kaba ialang lang, “ban wad ka jingiarap na U Trai: na ki shnong Judah baroh keiñ ki la wan ban wad ia U Trai.” Dkhot 3,4. La bud pat ka jingduwai jong U Jehoshaphat kum uta u nongialam jong ka jingialang. Ka don ka jingmut bajylliew haba pule bniah ia kane ka jingduwai naba kadei ka jingduwai ka jingngeit bad ka la don ha ka ka jingsdang jong ka jingjop. “Bad U Jehoshaphat u la ieng ha ka jingiaseng lang ka Judah bad ka Jerusalem, ha ka iing U Trai, ha khmat ka phyllaw bathymmai; bad u la ong, Ah Trai, U Blei ki kpa jong ngi, Me mem long U Blei ha bneng? bad Me Mem long U Nongsynshar halor ki hima ki jaid bynriew baroh? bad ha ka kti jong Me ka long ka bor bad ka jinglah, kumta ba ym don ba lah ban leh pyrshah ia Me” 5,6.

Ka jingsdang jong katei ka jingduwai ka long kaba biang eh. Ka sdang da ka jingithuh ia U Blei ha bneng. Kumta ka nuksa jong ka jingduwai ka sdang, “Ko Kpa jong ngi uba ha bneng.” Ka mut aiu kane? Ba U Blei, U Blei ha bneng, U long U Nongthaw. Ka kynthup ruh ia ka bor ka jong U Blei halor ki hima jong ka pyrthei bad ka bor ka jingdum. Ka jingshisha ba U Nongthaw Uba long U Blei Uba don ha bneng ka pyni ba U don ka bor bad ka jingkhraw bad ym lah mano mano ba lah ban ieng pyrshah ia U. U

briew uba lah ban sdang ia ka jingduwai jong u da kaba ithuh ia ka bor U Blei wat hapdeng ka jingma bashyrkhei kattei, ula ioh lypa ia ka jingjop. Naba peit thuh, U Jehoshaphang u khlem shym shu pynbna ia ka bor ba phylla U Blei hynrei u kam ruh ia ka bor U Blei kum ia la ka jong da kaba ong, “U Blei ki kpa jong ngi, Me Mem long U Blei ha bneng?” U La pyndep ia ka jingdawa jong ki jingthoh bakhuid, “namar ka dei ia uta uba wan hajan U Blei ban ngeit ba U don, bad U long Uba ainong ia kita kiba wan ia U.”

U Jehoshaphat u la pynkynmaw ia la ki briew kumno ba U Blei U la seng ia ki ha kata ka jaka bad kumno ba ki Moab bad ki Ammon kila wan hiar thma pyrshah ia ki ban weng noh ia ki na ka jaka ka jingiohpateng jong ki. Wat lada ma ki hi ki khlem kwah ialeh thma eiei ruh bad kine ki jaidbynriew naba U Blei U khlem shym la ai jingbit ia kane. Dkhot 7-11. Bad kumta U la pynkut, “Ah U Blei jong ngi, hato Men ym bishar ia ngi? namar ngim donbor ban ialeh ia une u paid bakhraw uba wan ban ialeh ia ngi, lymne ngim tip aiu ngin leh: hynrei ki khmat jong ngi ki long ha Me.” Dkhot 12. Kam long kaba eh bad U Blei ban iarap, la ia kiba bun ne ia kita kibym don bor ei ei ruh (2 Khronikl 14:11); bad namar ba ki khmat jong U Blei ki peit shane bad shatei halor ka pyrthei baroh ban pyni ba U long Uba khlain na ka bynta kita kiba ka dohnud jong ki ka don bad U (2 Khronikl 16:9), ka dei biang ia ngi ha ka jingdonkam jong ngi ban shaniah tylli beit ha U marwei. Ka jingleh jong U Jehoshaphat bad ki briew ki jong u ka iahap bad ka jingbthah jong ki apostol, “da kaba khmih sha U Jisu U Nongpynlong bad U Nongpynjanai ia ka jingngeit ka jong ngi.” Hebru 12:12. U dei Uba sdang bad Uba kut bad baroh ka bor ha pyrthei bad ha bneng ka don ha ki kti jong U.

Kaei ka jingmih? U nongiathuhlypa U Blei u la wan ha ka bor jong U Mynsiem bad u la ong, “To shahshkor phi ki Judah baroh, bad phi kiba shong ha Jerusalem, bad me u syiem Jehoshaphat: kumne U ong U Trai ha phi, Wat sheptieng, lymne wat khaweit namar une u paidbah bakhraw; namar ka thma kam long ka jong phi, hynrei ka jong U Blei.” Dkhot 15. Kumta ka la wan ka hukum ba kidei ban leit ialeh ha ka por mynstep bad kin iohi ia ka jingpyllait im ka jong U Blei naba U hi Un don bad ki.

Mynta ngi wan sha ka bynta bakongsan bha:- “Bad ki la khie dang step lashai, bad ki la leit mih sha ka khlaw Tekoa: te katba ki dang leit, U Jehoshaphat u la ieng bad u la ong, To sngew ia nga ko Judah, bad phi ki nong Jerusalem; to ngeit ha U Trai U Blei jong phi, kumta yn pynskhem ia

phi, to ngeit ia ki nongiathuhlypa jong U, kumta phin man bha. Bad haba u la lah iapyrkhat bad u paidbah, u la thung ia kita kiban rwai ha U Trai, bad kiban iaroh ia ka jingitynnad ka jingkhuid, katba kila iaiaid ha shuwa ki paidiapom, bad ba kin ong, To ainguh ia U Trai: namar ka jingisynei jong u ka neh junom.” Dkhot 20,21.

Shisha, ka la i long phylla ban leit sha ka thma kumne. Khyndiat eh ki nongiäpom ki la leit sha ka thma bad kum kine ki nonglam lynti. Hynrei kaei kaba la jia?

“Te haba kila sdang ban rwai bad ban iaroh, U Trai U la buh ki nongapthap pyrshah ia ki Khun Ammon, Moab bad lum Seir, kiba la wan ban ialeh ia ka Judah; bad la jop ia ki. Namar ki khun Ammon bad Moab ki la iaeng ialeh ia kiba shong ha u lum Seir, ban pyniap bad ban pynduh noh khoit ia ki: bad haba ki la dep ia kiba shong ha u lum Seir, uwei uwei baroh u la iarap ban pyniap paralok. Te haba ki Judah ki la wan sha ka kut Apphira ha ri khlaw, ki la khmih ha uta u paidbah; bad, ha khmih, ki la long ki metiap ba la kyllon ha khyndew, bad ym don uwei ba la ioh lait.” Dkhot 22-24.

Lada don khyndiat ki noniapom kiba liet sha ka thma bad kum kitei ki nonglamlynti, kumba la long ki nongiäpom U Jehoshaphat, ka long kaba thikna ba don tang khyndiat ruh ki nongiäpom kiba ia ioh mad ia kum katei ka jingjop kaba khraw. Kam long kaba bakla ban pule bniah ia ka jingshongnia jong kata ka jingjop jong ka jingngeit. Haba ki nongshun kiba sngewskhem ha ka jingbun paid ka jong ki, ki iohsngew ba ki khun Israel ki wan ha kata ka step da kaba rwai iaroh jam, kila pyrshah aiü? Ym don mano mano palat ban ia ki khun Israel kiba la ioh ia ki nongapthap bad kiba la shah ai bor haduh ba ka la long kaba lehnohei ban ialeh pyrshah ia ki. Ha kajuh ka por, ka jingkhaweit ka la wan hap ha ki nongshun ki Israel bad uwei pa uwei ua la peit ia la u para marjan kum u nongshun jong u.

Hato ki khlem bakla ha ka jingpyrkhat jong ki ba ki khun Israel ki la ioh ia ki nongapthap? Shisha, ki la dei eh naba ka jingthoh ka ong, “Te haba ki la sdang ban rwai bad ban iaroh, U Trai U la buh ia ki nongapthap pyrshah ia ki khun Ammon, Moab bad lum Seir.” Ki shipai jong U Blei, ha kiba U Jehoshaphat bad ki briew jong u kila shaniah, kila ialeh na ka bynta jong ki. Ki la ioh shisha ia ki nongiäpom bad khlem artatein, lada la plie ia ki khmat jong ki briew, kin jin da la iohi ia kita ki nonapthap kumba u

nongtrei jong U Elisha ula iöhi ha kawei ka por ba kita kiba don bad ki ki kham bun ban ia kita kiba don bad ki nongshun jong ki.

Ka mat kaba dei ban puson bha ka long ba ka dei haba ki khun Israel ki sdang ban rwai bad ban iaroh ia U Blei ba U la buh ia ki nongapthap pyrshah ki nongshun. Ka don jingmut aïu kane? Kane ka pyni ba ka jingngeit ka jong ki ka long kaba shisha. Ka jingkular U Blei ka long ha ki kaba thikna kumba ka la urlong. Kumta ki la ngeit ha U Blei ne ki la tei ha U Blei bad kumta ki la pynskhem bad ki la pyntei. Kumta ki la pynshisha ia ki ktien, “te kane ka long kata ka jingjop kaba la jop noh thiaw ia kata ka pyrthei, ka jingngeit jong ki keiñ.” 1 Iöannis 5:4.

To ngin pyndonkam ia katei ka nuksa ha ka jinialeh pyrshah ia ka pop. Hangne ka wan ka jingpynshoi kaba khlaiñ ban leh ia kaei kaei kabym dei. Ngi la ju mad bunsien ia ka jingkhelaiñ jong ka jingpynshoi namar ba ka la jop ia ngi bad ngim don bor ban ialeh bad ka. Hynrei ki khmat jong ngi mynta ki long ha U Trai, Uba la ong ha ngi ban leit da ka jingshlur ha khmat ka khet ka jingaiei khnang ba ngin iöhpdiang ia ka jingisynei bad jingaiei ha ka por ka jingdonkam jong ngi. Kumta ngi sdang ban duwai sha U Blei na ka bynta ka jingiärap. Bad ngi duwai sha U Blei Uba la pynpaw ha ngi lyngba ka Baibl kum Uta U Nonthataw jong ka pyrthei bad ka bneng. Ngi sdang ban kren ym shaphang ki jingtlot ki jog ngi hynrei da ka jingkmän jong ka jingkyrmen halor ka jingtip jong ngi shaphang ka bor kaba khraw ka jong U Blei.

Haba ngi la kam ia ka bor U Blei, ngi lah pat ban batai ia ki jingeh bad ki jingtlot jong ngi. Lada ngi kren shuwa shaphang ki jingtlot jong ngi bad ki jingiashem kiba pynduh jingkyrmen, ngi buh ia lade ha shuwa U Blei. Ha kata ka jingjia, U Soitan un kyntiew ia kita ki jingeh jong ngi bad un pynshat da ka jingdum suda sawdong jong ngi bad ngin ym iöhi eiei shuh hynrei sa tang ki jingtlot jong ngi. Kumta wat lada ki nongpyrta bad ki nongiasaid jong ngi kin long kiba shitrhem bad ba tynggeh, kin long kiba lehnohei naba kim don ia ka jingngeit ba U Blei U long bad U dei baroh kumta kumba U la pynpaw ia lade. Hynrei haba ngi sdang da ka jingithuh ka bor U Blei, te ngin lah pat ban kren shaphang ki jingtlot jong ngi naba ha kata ka rukom ngi buh ia ki jingtlot jong ngi ha ka bor ka jong U bad na kane ka jingiäpher, ngi sdang ban iöh ia ka jingshlur.

Te kumta katba ngi duwai, ka jingkular ka jong U Blei ka wan ha ka jingmut jingpyrhat ka jong ngi lyngba U Mynsiem Bakhuid. Ka lah ban

long ba ngin ym kynmaw ia ki jingkular kiba kyrpang bad kiba iadei thik thik bad ka jingiashem ka jong ngi hynrei ngi lah ban kynmaw ia kane ka “ktien kaba shisha, bad kaba bit ia kaban pdiang baroh phar, ba U Khrist Jisu U la wan sha ka pyrthei ia kaban pynim ia kiba pop” (1 Timothi 1:15) bad “uba la aiti noh ia lade namar ki pop jong ngi, ba un ioh pyllait noh ia ngi na kane ka pyrthei basniew kaba mynta, katba kum ka mon U Blei bad U Kpa jong ngi” (Galatia 1:4) bad ngi lah ban long thikna ba kane ka kynthup iwei pa iwei i jingkular naba “Uta ubym shym la bynnud wat ia la U Khun jong U hi, hynrei U la atiti noh ia U na ka bynta jong ngi baroh, kumno te Un ym ai ei lem bad u ruh ia kiei kiei baroh ha ngi?” Rom 8:32

Kumta ngi lah ban kynmaw ba U Blei U lah ban kren shaphang kiei kiei kibym pat long kumba ki la long. Kata ka long ba haba U Blei U ai ia ki jingkular, ka la long hi kumba ki la long. Te kumta haba ngi tip shai ba ka dei ka mon U Blei ban pyllait ia ngi na ka jingsniew (Galatia 1:4), ngi lah ban kheiñ lypa ba ka jingjop ka long ka jong ngi bad ngi sdang ban ainguh ia U Blei na ka bynta “ki jingkular kiba khraw tam bad bakordor”. Katba ka jingngeit jong ngi ka kner ia kine ki jingkular bad pynlong shisha ia ki, ngim lah khlem da iaroh ia U Blei na ka bynta ka jingieit kaba khraw ka jong U; haba ngi leh ia kane ruh, ia ka jingmut jingpyrkhat ka jong ngi la weng noh na kaba sinew bad ka jingjop ka long ka jong ngi. U Trai Jisu U buh ia ki nongapthap pyrshah ia ki nongshun. Ka jingiaroh jong ngi ka pyni ba ngi la ioh ia kita ki nongapthap bad namar ba u la ioh mad ia ka bor kaba don ha kum kane ka jingiarap, u tip ba um lah eiei ha kane bad kumta u ieh noh ia ngi. Kane ka pyni ia ka bor jong ka jingbthah ka jong u apostol:- “Wat khuslai ia kaei kaei ruh; hynrei ha kaei kaei baroh da ka jingduwai bad ka jingkyrpad lem bad ka jingainguh, to phin pyntip ia ka jingpan jong phi sha U Blei.” Philipi 4:6.

KI MRAW BAD KI RIEW LAITLUIT

Īa ka bor jong ka jingngeit ha kaba wanrah Īa ka jingjop lah ban pyni da kiwei pat ki laiñ na ka Baibl kiba ĩadei bha bad ka jingim ba man la ka sngi. Nyngkong eh, dei ban sngewthuh ba u nongpop u long u mraw: U Khrist U ong, “U briew baroh uba ĩaleh ĩa ka pop u long u mraw jong ka pop.” Īoannis 8:34. Da kaba buh ĩa lade ha ka jaka u briew u bym pat la long thymmai, U Paul ruh u ong “Namar ki tip keiñ ba kata ka hukum ka long kaba kynja mynsiem; hynrei ma nga nga long uba kynja doh ĩa uba la die noh keiñ hapoh ka pop.” Rom 7:14. U briew uba shah dei u dei u mraw, kumta u briew uba shah die hapoh ka pop u long u mraw jong ka pop. U Petros ruh u wanrah ĩa kane kajuh ka jinghikai haba u kren shaphang ki nonghikai kiba lamler bad kiba pyut. U da ong, “Ki la kular ha ki ka jinglailuid haba ma ki hi ĩa lade ki long ki mraw ka jingpynpyut: namar da uba la jop noh ĩano ĩano ruh, da uta la pynlong mraw keiñ ĩa u. (2 Petros 2:19)

Ka jinglong jong u mraw ka long ba um lah ban leh katba u mon hynrei u long uba shah teh naba u hap beit ban leh ne pyndep ĩa ka mon jong uwei pat, khlem da kheĩñ lada ka long kaba jynjar katno katno ruh. U Paul ruh u pynshisha keiñ ĩa ka jingkren ka jong u haba u ong ba u long uba kynja doh, u mraw ruh jong ka pop.

“Namar ĩa kata ka ba nga leh, ngam shemphang; namar ym ĩa kata kaba nga mon, ĩa kata nga leh.” “Mynta te ngam dei shuh ma nga uba leh ĩa ka, hynrei kata ka pop kaba shong sah hapoh jong nga. Namar ba nga tip ba ha nga, kata ha ka doh jong nga, kam shong sah ei ei kaba bha; namar ĩa kaban mon shisha ka don eh ha nga; hynrei ĩa kaban leh ĩa kata kaba bha, kam don. Namar ĩa kata kaba bha ĩa kaba nga mon, ngam leh; hynrei pleng ĩa kata kaba sinew ĩa kaba ngam mon, ĩa kata keiñ nga leh.” Rom 7:15, 17-19.

Ka jingshisha ba ka pop ka pynĳaid lut, ka pynshisha ba u briew u long u mraw bad watla baroh kiba leh pop ki dei ki mraw kiba shah teh ha ka pop, kane ka jingiatehmraw ka kylla long kaba kham eh ban shah shisien ba u nongpop u la ĳoh ĩa i jingshai iba luk liak jong ka jinglailuid bad u da thrang eh ban pynlailuid ĩa lade na ki kynjri kiba khum ĩa u ha ka pop. Ka jingbym lah jong u briew ubym pat long thymmai ban leh ĩa kaba bha kaba u kwah eh ban leh la pynpaw ha Rom 8:7,8 bad Galatia 5:17.

Katno ngut ki bried kiba ha ka jingiashem jong ki la pynthikna ia ki jingnshisha kiba don ha kitei ki dkhot? Katno kiba la kut jingmut man man la ka por hynrei kita ki jingkut jingmut jong ki kiba sngur ki kylla kiba tlot kum ka um haba iakynduh bad ki jingpynshoi? Kim shym la don bor bad kim shym tip kaei ban leh bad ka nang kham sniew naba kim peit sha U Blei hynrei ki peit sha lade bad ia u nongshun jong ki. Ka jingiashem jong ki ka kylla long kawei ha kaba ki don ka jingiakhun kaba iaineh bad ka jingshah jop ruh kaba iaineh.

Hato phi lah ban kot ia kum katei ka jingiashem kaba shisha U Khristan? Ki don kiba mutdur ba ka long shisha kumta. Balei pat keiñ ba u apostol ha ka jingsngewsih ka mynsiem ka jong u, u kyang, “Ah nga u bried uba shah lanot khop! Uei ban pyllait noh ia nga na ka met ka jong kane ka jingiap?” Rom 7:24. Hato u khristan bashisha u mad ia ka met ka jingiap kaba shyrkhei haduh katta katta ba ka mynsiem ka shah pynbor ban kyang na bynta ka jingpyllait? Da shisha, Em.

Ha kajuh ka por, uei uta uba ban jubab ia katei ka jingkyrpad kaba sngur u pynpaw ia lade kum uta u nongpyllait? U ong u apostol, “Nga ainguh ia U Blei da U Jisu Khrist Uba U Trai jong ngi.” Ha kawei pat ka jaka u ong shaphang U Khrist:- “Namar kata haba kita ki khun ki long ki nongioh bynta na ka doh bad ka snam, ma U hi ruh da kajuh ka rukom U la shim bynta na kajuh; ba da ka jingiap Un ioh pynduh noh ia uta uba don ka bor ka jingpyniap, uta u long U Soitan keiñ; bad ba un ioh pyllait ia kita baroh kiba da kaba sheptieng ia ka jingiap ki la ju long baroh shirta hapoh ka jinglong mraw.” Hebru 2:14,15.

Ha kajuh ka por, U Khrist U pynbna ia ka kam kaba kyrpang ka jong U: “U Mynsiem U Trai U Blei U ha nga; naba U Trai U la pynsleh ia Nga ban ialap ia kiei kiei kiba bha hakiba jemnud; U la phah ia Nga ban spaiñ ia kiba la pait dohnud, bad ialap ia ka jingpyllait noh ha kiba la ring mraw, bad ia kaba plie ia ka byndi ha kiba la khum.” Isaiah 61:1

La dep pyni kaei kane ka jingshahteh bad ka jingshahring mraw. Kadei ka jingshahteh jong ka pop – ka jinglongmraw kaba pynbor ia ngi ban leh pop pyrshah ia ka mon ka jong ngi lyngba ka bor kaba la hiar pateng bad kaba ngi la ioh ban leh ia kiei kiei kiba sinew. Hato U Khrist U pyllait na ka jingiashem kaba shisha jong U Khristan? Da shisha, Em. Haba kumta, ka jingshahteh jong ka pop ia kaba u apostol u ud ha Rom ka lynnong ba hynñiew kam dei ka jingiashem jong U Khun U Blei hynrei jong u shakri

ka pop. Kadei ban pyllait ia ki briew na kane ka jingsshahring mraw ba U Khrist U wan. Kam dei ban pyllait ia ngi da ki jingiakhun jong kane ka jingim hynrei na ka jingsshahjop khnang ban pynkhlañ ruh ia ngi ha U Trai bad ha ka bor ka jong U. Kumta ngi ruh ngin lah ban ai ia ki jingainguh jong ngi sha U Kpa “Uba la pyllait ia ngi na ka bor jong ka jingdum bad uba la pynkynriah noh ia ngi sha ka hima jong U Khun ka jingieit jong U” da kaba pynioh ruh ha ngi ka jingsiewspah lyngba ka snam ka jong U Khrist.

Kumno ia kane ka jingpyllait la pyntreikam? Lyngba U Khun U Blei. Ong U Khrist, “... Lada phi iaisah ha ka ktien jong Nga, phi long ki synran jong Nga da shisha: bad phin ioh ithuh ia kata ka jingshisha, bad kata ka jingshisha kan pyllait noh ia phi.” “Namar kata lada U Khun U pyllait noh ia phi, phin long kiba la lait noh shisha.” İoannis 8:31,32,36. Kane ka jinglaitluid ka wan ha baroh kiba ngeit, naba ha kita kiba ngeit ha ka kyrteng jong U, U ai “bor ban long ki khun U Blei.” Ka jinglaitluid na ka jingpynrem ka wan ha kita kiba long ha U Khrist Jisu (Rom 8:1), bad ngi kup ia U Khrist da ka jingngeit (Galatia 3:26,27). Ka dei da ka jingngeit ba U Khrist U im ha ki dohnud jong ngi.

KI NUKSA BASHONGNIA HALOR KA JINGSHAH PYLLAIT NA KA JINGSHAHTEH MRAW

To ngin iapeit ia ki kato katne ki nuksa jong ka bor jong ka jingneit ban pyllait na ka jingshahteh mraw. Ngin pule Lukas 13:10-17:- “Te haba U dang hikai na kawei na ki synagog ha ka sngi Sabbaton, ha khmih, la don kawei ka briew kaba la don u mynsiem ka jingkhrew jin khadphra snem, kaba la kdor ryngkdung ruh katba kam lah shuh ban pynbeit ia lade. Haba U Jisu te U la iohi ia ka, U la khot ia ka, bad U la ong ha ka, Ko kynthei, la pyllait noh ia pha na ka jingkhrew jong pha. U la buh ruh ia la ki kti ha ka, bad kumne kumne ruh la pynieng beit ia ka, te ka la pyndon burom ia U Blei. Hynrei u nongsynshar ka synagog ba u da sngew bitar eh, namar ba U Jisu U la lah pynkhiah ha ka Sabbaton, u la iathuh bad u la ong ha u paidbah, Don hynriew sngi ha kiba ki briew ki dei ban trei jingtrei; ha kita namar kata to wan ban yn pynkhiah ia phi, te ym ha ka sngi Sabbaton. Hynrei U Trai U la iathuh ha u, bad U la ong, Phi kiba arsap, hato phi baorh ha ka sngi Sabbaton phim ju pyllait na sem ia la u masi lane ka kadda, bad ialam dih um ruh? Ia kane ka briew te, kaba long ka khun U Abraham, ia kaba U Soitan u la khum, ha khmih, la jin khadphra snem, kam dei ban pyllait ia ka na kane ka jingkhum ha ka sngi Sabbaton? Te katba u dang kren ia kine kiei kiei, la pynsngew lehraiñ ia ki nongialeh pyrshah jong U baroh, hynrei u paidbah baroh u la leh kmen namar kiei kiei baorh kiba phylla kiba U la leh.”

Ngin lah ban iaidlait noh na ki jingwohdaw jong utei u nongsynshar arsap, ban khmih ia ka kambah. Ia kane ka kynthei la shah teh bad shah khum; ma ngi lyngba ka jingsheptieng bad ka jingiap, ngi lah shah teh shah khum baroh ka jingim jong ngi. U Soitan u la teh la khum ia kane ka kynthei; U Soitan u la buh ia ki jingriam ia ki kjat ki jong ngi bad u la ring mraw ia ngi. Kane ka kynthei kam shym la lah ban khyllie ia lade; ki pop jong ngi ki la bat ia ngi haduh ba ngim lah ban khmied sha jrong. Psalm 40:12. Da ka jingkren bad ka jingtah, U Jisu U la lah ban pyllait ia katei ka kynthei na ka jingkhrew jong ka. Mangi ruh ngi don Ujuh U Lyngdoh mynta ha bneng, Uba shah ktah da ki jingsngew ki pop jong ngi, bad kajuha ka ktien kan pyllait ia ngi na ka jingsniew.

Na bynta kaei ba la buh jingthoh ia kine ki kambah U Jisu? U Ioannis u iathuh ia ngi. Kam dei tang ban pyni ba U Jisu U lah ban pynkhiah ia ka jingpang hynrei ban pyni ruh ba U don ka bor halor ka pop. Pule Mathaios 9:2-8. Hynrei U Ioannis u ong:- “Te bun ruh kiwei kiwei ki dak

U Jisu U la leh ha khmat ki synran jong U, ia kibym shym la thoh ha kane ka kitab; hynrei la thoh ia kine kiei kiei ruh, ba phin ioh ngeit ba U Jisu U long Uta U Khrist, U Khun U Blei; bad ba, haba U da ngeit, phin ioh ka jingim ha ka kyrteng jong U.” İoannis 20:30,31.

Kumta ngi la iohi ba la buh jingthoh ia kitei kum ki jinghikai jong ka jingieit U Khrist, ka jingkloi jong U ban pynkhiah bad ka bor jong U halor ki kam U Soitan, la ha ka met ne ka mynsiem. Sa kawei de ka kambah kaba iadei. Kane kadei kaba la buh jingthoh ha ka lynnong balai jong Ki Kam. Ngan ym sot ia ka jingthoh baroh kawei hynrei nga kyrpad ia ki nongpule ba kin bud ia katei ka jingthoh ha ka Baibl jong ki.

U Petros bad U İoannis ki la iohi ia uwei u briew uba la palat sawphew snem u shong ha ka khyrdop jong ka templ. Une u la long uba dkhoh naduh ba la kha ia u. Um pat ju iaid mynno mynno ruh. U la khrong hangta bad U Petros u la ngeit lyngba U Mynsiem ban ai ia kaei kaei kaba kham bha ha une u briew ban ia ka ksiar lane ka rupa. “Hynrei U Petros u la ong, Ka rupa bad ka ksiar ngam don, hynrei ia kaba nga don, nga ai ia me. Ha ka kyrteng U Jisu Khrist Uba na Nasaret, to iaid. Bad u la shim ia u na ka kti kamon, bad u la pynieng ia u; te kumne kumne ruh ki kjat bad ki matsohlah jong u ka la khlain. Bad haba u la kynrong joit u la ieng, bad u la sdang iaid, bad u la leit rung lem bad ki shapoh ka templ, u da iaid, u da sied, bad u da iaroh ia U Blei.” Dkhot 6-8

Kane ka jinglehphylla ha uta uba baroh ki la iohi ka la wanrah ka jingkhieh kaba phylla ha ki briew bad haba U Petros u la iohi ia ka jinglyngngoh jong ki, u la iathuh kumno la leh ia kane ka kam phylla. U da ong, “Ko ki rangbah Israel, balei phi sngewphylla ia kane? lane balei phi iakhmih shain ia ngi, kumba da ka bor lane da ka jingriewblei jong ngi hi ba ngi la pyniaid ia une u briew? U Blei U Kpa jong ngi U la pyndonburom ia U Khun jong U U Jisu, ia Uba phi la aiti noh, bad phi la len ha khmat U Pilat, mynba u la lah thmu ban pyllait boh ia U. Hynrei phi phi la len ia uta U Bakhuid bad U Bahok: bad phi la iapan ban pyllait ha phi ia u nongpyniap briew: bad ia U Syiem ka jingim phi la pyniap noh; ia Uba U Blei U la pynmih pat na kiba iap; shaphang kata ngi ngi long ki nongphla. Bad da ka jingngeit ha ka kyrteng jong U, ia une u briew uba phi iohi bad ba phi ithuh, ka kyrteng jong U ka la pynkhlain: kata ka jingngeit kein kaba da U, ka la ai ha une ia kane ka jingkhiah khraw ha khmat jong phi baroh.” Dkhot 12-16.

Mynta pynlong ka jingpynsyriem. “U briew uba dkoh naduh ka kpoh jong ka kmie jong u,” um lah ban iarap ia lade. Un jin da la kmen eh ban iaïd hynrei u khlem lah. Ma ngi ruh baroh ngi lah ban ong kum U Dabid, “Ha khmih, la thaw dur ia nga ha ka jingbymhok; bad ha ka pop ka kmie jong nga ka la pun ia nga.” Psalm 51:5. Ka jingmih ka long ba ngi long kiba tlot haduh katta katta ba ngim lah satia ban leh ia kita kiei kiei kiba ngi mon. Kumba man la u snem une u briew u lah nang tlot ban iaïd na ka jingkhia ka met jong u katba ki kjat pat kim san bad long kiba khlaiñ, kumta ruh, ka jingmlien jong ngi ban leh ia ka pop katba ngi dang san, ka pynkhlaiñ ia ka bor jong ka (pop) halor jong ngi. Ka la long ka bym lah long ba uta uwei u briew un iaïd, hynrei ka kyrteng U Jisu, lyngba ka jingngeit ha ka, ka la ai ka jingjanai bad jinglaitluid ia utei u briew na ka jingpang jong u. Te kumta mangi ruh, lyngba ka jingngeit kaba long da U, ngi lah ban ioh khiah nadong shadong ban leh ia kata kaei kaei kaba ju long bymlahlong: Naba kiei kiei kibym lah long bad u briew ki long kiba lah ban long bad U Blei. U dei U Nongthaw. “Ha ubym don bor U pynroi ka bor.” Kawei ka jingphylla ka jingngeit kumba la pyni ha ki jingim jong ki pateng kiba rim ka long ba “ha ka jingtlot la ai bor ia ki.”

Lyngba kitei ki nuksa ngi iohi kumno ba U Blei U pyllait na ka jingshah khum ia kita kiba shaniah ha U. Mynta to ngin iapeit ia ka jingtip halor kumno ia kane ka jinglatiluid yn lah ban pynneh. Ngi lah iohi ba da ka jinglong hi jong ngi, baroh ngi long ki shakri jong ka pop bad jong U Soitan bad ba ha kajuh hi ka por ba ngi pyndem pat ha U Khrist, ia ngi la pyllait shi syndon na ka bor jong U Soitan. Ong U Paul, “Phim ju tip, ba ha uba phi aiti noh ia lade kum u mraw ia kaban kohnguh, phi long ki mraw keiñ ia uta uba phi kohnguh: la ki jong ka pop sha ka jingiap, lane ki jong ka jingkohnguh sha ka hok?” Rom 6:16. Kumta keiñ, ha kajuh ka por hi ba ia ngi la pyllait na ka jingshahteh ha ka pop, ngi kylla long ki shakri jong U Khrist. Shisha, ka jingpyllait ia ngi na ka bor jong ka pop kadei ka jubab ia ka jingngeit jong ngi bad ka pynshisha ia ka jingpdiang jong U Blei ia ngi kum kita ki shakri ki jong U. Ngi kylla long shisha ki shakri kiba shahteh ha U Khrist hynrei uta uba long u shakri jong U Trai u dei u briew uba laitluid namar ia ngi la khot sha ka jinglaitluid (Galatia 5:13), bad hangta haba don U Mynsiem jong U Trai, ka don ruh ka jinglaitluid.” (2 Korinth 3:17).

Bad mynta ka wan biang ka jingialeh. U Soitan um kloï ban shu duh noh ia u mraw u jong u. U wan bad la ki nonpynshoi kiba jur ban pynlong ia ngi ban shakri biang ia u. Ngi tip lyngba ki jingkynduh kiba sngewsih ba u

long uba don bor ban ia ngi bad lada ngim ioh jingiarap, ngin ym lah ban ialeh bad u. Ngi sheptieng ia ka bor jong u bad ngi kyang na ka bynta ka jingiarap. Kumta hi ngi kynmaw ba ngim long shuh ki shakri U Soitan. Ngi la aiti ia lade ha U Blei bad U la pdiang ia ngi kum ki shakri ki jong U. Kumta ngi lah ban ong kum u nongthoh Salm, “Ah Trai, da shisha nga long u shakri jong Me: nga long u shakri jong Me, u khun ka shakri jong Me: Me la loit noh ia ki jingkhum jong nga.” Salm 116:16. Hynrei ka jingshisha ba U Blei U la loit noh ia ki jingkhum jong ngi – bad kane U la leh lada ngi ngeit ba U la leh – ka pyni ba U Blei hi Un iada ia ngi naba u sngew ia la ki jong bad ngi don ka jingthikna ba Uta Uba la sdang ia ka kam babha ha ngi, “Un pynjanai ia ka haduh ka sngi U Jisu Khrist.” (Philipi 1:6) Ha kane ka jingskhem ngi long kiba khlain ban ialeh.

Ha kajuh ka por, haba ngi la aiti ia lade ban long ki shakri jong U Blei, ngi long shisha ki shakri ki jong U lane ha kiwei pat ki kyntien, ngi long ki atiar jong ka hok ha ki kti ki jong U. Pule Rom 6:13-16. Ngim long ki atair kibym lah ban khih, kiba khlem jingim, khlem jingsngewthuh, kum kita kiba u nongrep u pyndonkam, kibym don sur la ka jong ban pynpaw kumno kiba dei ban shah pyndonkam. Hynrei ngi long ki atiar kiba im, kiba stad bad kiba la ioh ia ka jingbit ban jied ia ka kam. Watla katta ruh, haba pyndonkam ia ka ktien ‘atiar’ – ka pynpaw kaei kaei kaba don hapoh ka jingpyniaid jong u nongtrei. Ka jingiapher hapdeng jong ngi bad ki atiar u nongtrei kharkhana ka long ba mangi ngi lah ban jied mano uba lah ban pyndonkam ia ngi bad ha kum kano ka jingshakri yn pyndonkam ia ngi. Hynrei hadien ba ngi la pynlong ka jingjied bad ka jingaiti noh ia lade ha ki kti uta U Nongtrei, ngi dei ban long paka ha ki kti ki jong U kum kita ki atiar kibym don sur halor kumno ban pyndonkam ia ki. Haba ngi aiti sha U Blei, ngi long ha ki kti ki jong U kum ka dewbyrtha ha ki kti ki jong u nongthawkhiew khyndew khnang ba Un lah ban leh ha ngi kat kaba U ibit. Ka bor jong ngi ka shong ha ka jingjied jong ngi ban ailad lane ban ym ailad ia U ban trei ha ngi ia kata kaba bha.

Shisien ba ngi sngewthuh ia kane ka jingtip ba ngi long ki atiar ha ki kti ki jong U Blei, ka long ka jingiarap kaba phylla na bynta ka jingjop jong ka jingngeit. Khmih ba kaei kaba ka atiar un leh ka shong ha u briew uba pyndonkam ia ka. Shim ia ka nuksa jong ka tiar pynmih dak ha ka pisa. Kane ka tiar hi kam don jingma hynrei lah pat ban pyndonkam ia ka ha ki kam sniew bad ha ki kam bha. Lada kane ka tiar ka poi ha ki kti u riew sniew, u lah ban pyndonkam ia ka ban shna ki pisa thok. Yn ym pyndonkam ia ka ha kano kano ka kam bha. Hynrei lada kane ka kam ka

poi ha ki kti u briew uba äaid beit, u briew uba don akor, kam lah satia ban long ka tiar ban pynmih ki kam sniew. Kumjuh keiñ mangi, katba ngi la long ki shakri jong U Soitan, ngi khlem leh kiei kiei kiba bha (Rom 6:20), hynrei mynta ba ngi la aiti äa lade ha ki kti U Blei, ngi tip ba kam don ka jingbymhok ha U. Kumta ki atiar ha ki kti jong U, kim ym shah pyndonkam na ka bynta ki kam basniew. Ka jingaiti jong ngi sha U Blei kadei ban long kaba paka kum ka jingaiti kaba ngi la ai mynshuwa sha U Soitan, naba u apostol u ong:- “Nga kren keiñ kum ka rukom briew namar ka jingtlot jong ka doh jong phi: namar kat kumba phi la aiti shisien äa kita ki dkhot met jong phi kum ki shakri äa kaba jakhlia bad äa ka jingbymmman sha kaban nang bymman; kumta te mynta to atiti noh äa kita ki dkhot met jong phi kum ki shakri äa ka hok sha ka jingpynkhuid.” Rom 6:19

Ka buit baroh ban jop ka shong ha ka jingaiti lut jong ngi ha U Blei da ka jingthrang kaba sngur ban leh äa ka mon ka jong U. Kaba bud ka shong ha ka jingtip ka jong ngi ba ha ka jingaiti ka jong ngi ha U, U Blei hi U pdiang äa ngi kum kita ki shakri ki jong U bad hadien kane ka shong ha ka jingpynneh ka jong ngi ha äa kata ka jingaiti ha U bad ka jingieh jong ngi äa lade ha ki kti ki jong U. Barabor lah ban ïoh jingjop da kaba ong shi ong, “Ah Trai, da shisha nga long u shakri jong Me: nga long u shakri jong Me, u khun ka shakri jong Me, Me la loit noh äa ki jingkhum jong nga.” Kane ka long ka rukom ban shon äa ka jingong Ah Trai, nga la aiti äa lade ha ki kti ki jong Me kum u atiar ka hok; ai ba ka mon jong Me yn pyndep bad ym äa ka jingkwah jong ka doh. Hynrei shisien ba ngi sngewthuh äa ka bor jong katei ka dkhot bad ngi sngewthuh shisha ba ngi long ki shakri U Blei, mar mar kan wan ka jingpyrkhat, “Lada nga dei shisha u atiar ha ki kti U Blei, Um lah ban pyndonkam äa nga ban leh äa kaei kaei basniew ban Um lah ban shah äa nga ban leh äa kaei kaei ka basniew katba nga don ha ki kti jong U. U dei ma U Uba ri äa nga lada nga shah ri na kaba sniew naba U la pyni äa ka jingthrang ka jong U bad äa ka bor jong U ban pyndep äa ka jingthrang ka jong U ha kaba U la ai äa lade na ka bynta jong nga. Kumta äa ngi yn ri na ka jingsniew. “Kine ki jingpyrkhat baroh ki lah ban wan ha ka jingmut ki jong ngi bad kumta kan wan ruh ka jingkmen ba äa ngi yn ri na ka jingsniew. Kane ka jingkmen kan äalam äa ngi ban ainguh äa U Blei bad katba ngi ainguh äa U Blei, u nongshun u phet noh lem bad ki nongpynshoi ki jong u. Kumta hi, ka dohnud jong ngi ka dap da ka jingsuk kynjai bad ngi shem ba ka jingkmen ba ngi ïoh da kaba ngeit ka kham khraw ban äa kata kaba ngi ïoh haba ngi kyrni ha ka pop.

Baroh kitei ki nuksa kidei katkum ki ktien U Paul, “Te ngi ia pyndam noh ia ka hukum da kane ka jingngeit? Ym kumta, em! hynrei shisha ngi pynskhem ia ka hukum.” Rom 3:31. Ban “iapyndam’ noh ia ka hukum kam dei ban pynduh noh ia ka naba ym don mano mano ba lah ban pynduh noh ia ka hukum U Blei. Watla katta ruh, u nongthoh Salm u ong ba ia ka la pyndam. Salm 119:126. Ban pyndam ia ka hukum U Blei ka kham palat ban ia kaba shu kam ba kam don jingmut ei ei shuh. Ka dei pynban haba ngi pyni da la ka jingim ba kam long kaba donkam shuh. U briew u pyndam ia ka hukum U Blei haba u ailad ba kane ka hukum kan ym don bor ha ka jingim jong U. Haba kren lyngkot, ban pyndam ia ka hukum U Blei ka dei ban pynkheĩn ia ka; hynrei ka hukum hi ka sah hi kumjuh lada pynkeĩn ne rakhe ia ka. Ka jingpyndam noh ia ka hukum ka ktah tang ia ka shimet hi.

Kumta haba u apostol u ong ba ngim pyndam ia ka hukum U Blei lyngba ka jingngeit hynrei ba ngi pynskhem ia ka, u mut ba ka jingngeit kam ialam sha ka jingpynkheĩn ia ka hukum hynrei sha ka jingkohnguh. Em, ngim dei ban ong ba ka jingngeit ka ialam sha ka jingngeit hynrei ba ka jingngeit hi ka kohnguh. Ka jingngeit ka pynskhem ia ka hukum ha ka dohnud. “Te ka jingngeit ka long kata ka jingsngew skhem ia kita kiei kiei kiba ngi kyrmen.” Lada kata kaei kaei kaba ngi kyrmen ka dei ka hok, ka jingngeit ka pynskhem ia ka. Ha ka jaka ba ka jingngeit ka ialam sha ka jingpyrshah ia ka aiñ, ka long pynban tang ma ka hi kaba pyrshah ia ka jingpynkheĩn aiñ. Kam pher haduh katno ba u briew u sngew sarong ha kata ka aiñ U Blei; lada u kyntait ia ka jingngeit ha U Khrist, u don ha kajuh ka apot kum uta uba pynkheĩn ia ka hukum. U briew ka jingngeit udei tang ma u hi uba pyndonburom shisha ia ka hukum U Blei. Khlem ka jingngeit ka long kabym lah ban pynsngewbha ia U Blei (Hebru 11:6); bad ka jingngeit ruh, kiei kiei baroh ki long kiba lah (Markos 9:23).

Hooïd, ka jingngeit ka leh ia kiei kiei kibym lah long bad kadei katei hi kaba U Blei U kwah ia ngi ban leh. Ha ka por ba U Joshua u ong ha ki khun Israel, “Phi phim lah ban shakri ia U Trai”, u la kren ia ka jingshisha; hynrei watla katta ruh ka long ka jingshisha ba U Blei U dawa ia u briew ban shakri ia U. Kam don ka bor ha u briew ban leh ia kata kaba hok watla u kwah eh ban leh ia kata (Galatia 5:17); kumta kam long kaba dei ban shu ong ba kaei kaba U Blei U kwah ia ngi ban leh ka long ban shu pyrshang katba ngi lah. Uta u bym lah leh palat ban ia kata un ym lah ban leh ia ki kam U Blei. Em. U hap ban leh palat ban ia kaei kaba U lah. U dei ban leh ia kata kaba tang ka bor U Blei kaba trei ha u ka lah ban leh. Ka

long kabym la long ia u briew ban un iaïd ha ka um hynrei watla katta ruh, U Petros u la leh ia kane da kaba pyntreikam ia ka jingngreit jong u ha U Jisu.

Namar baroh ka bor ha ka pyrthei bad ka bneng la ai ha ki kti U Jisu bad kane ka bor ka don ruh na ka bynta ka jingpyndonkam ka jong ngi, wat haduh ba U Khrist hi u wan ban im hapoh ka dohnud lyngba ka jingngreit, kam don daw ban ngin iaïwad daw ia U Blei ba U kwah ia ngi ba ngin leh ia kabym lah long; naba “Kiei kiei ruh kibym lah bad u briew, ki long kiba lah bad U Blei.” Lukas 18:27. Kumta ngi lah ban long kiba shlur ban ong, “U Trai U long U Nongïarap jong nga, ngan ym sheptieng u briew un leh aïu ia nga?” Hebru 13:6.

Kumta, “uei uban pyniakhlad noh ia ngi na kata ka jingieit ka jong U Khrist? ka lanot ne ka shipa, lane ka jingshitom beiñ lane ka jingthngan, lane ka jinglyngkhuid, lane ka jingma, lane ka waitlam?” Hynrei ha kine kiei kiei baroh ngi jop thiaw da Uta Uba la ieit ia ngi.” Rom 8:35,37. “Namar nga ngeit skhem ba ka jingïap, lymne ka jingim, lymne ki angel, lymne ki nongsynshar, lymne kiba don bor, lymne kiei kiei ruh kiba long mynta, lymne kiei kiei ruh kiban sa long, lymne ka jingjrong, lymne ka jingjylliew, lymne kaei kaei ruh kawei pat ka jingthaw, kan ym lah keiñ ban pyniakhlad noh ia ngi na kata ka jingieit ka jong U Blei kaba ha U Khrist Jisu uba U Trai jong ngi.”

Lada phi kwah ban tip shuh shuh phi lah ban kynjoh ktien ia ngi lyngba ki phone number, ka email ba la ai harum. Phi lah ruh ban jngoh ia ka website bad ka facebook page ka jong ngi.

İa kane ka kot ym dei ban die. La sam ei ia ka sha kat kiba kwah. Phi lah ruh ban download ia kane ka kot na ka website ka jong ngi

Phi lah ban phone ia ngi ha kine ki number harum:

+91 87942 62391

+91 82588 77230

+91 70059 10655

+91 70056 73218

Email: ciyministries04@gmail.com

[Facebook page: Christ in you Ministries – khasi](#)

[Website: www.christinyouministry.info](http://www.christinyouministry.info)

U Elliot Joseph Waggoner u long uwei na arngut ki atiar kiba U Blei U la pyndonkam ratbah ha ki snem 1880 ban wanrah sha ki parabangeit jong u ia ka khubor shaphang ka hok da ka jingngeit. Ha ka balang kaba, da ki bun bun snem, ka la kyntiew eh tang ia ka hukum, kane ka ka jinghikai ka jong U E. J. Waggoner ka la long kaba pher haduh katta katta ba ka balang ha kaba u la long u dkhot kam banse ban wanrah ia kane ka jinghikai kum kawei na ki mat ban iakren bad ban iatainia ha ka jingialang jong ki parabangeit baroh kaba la pynlong ha ka synrai jong u snem 1888 ha Minneapolis, kaba ha Minnesota. Dei ha kane ka jingialang ba U Waggoner u la ioh ka lad ban pynpaw ia la ka jingsngewthuh kaba u la don halor kane ka subjek ha ka dur jong ki jingialap bad ki jingai jinghikai ia kiba la lum lang bad la pynmih ha ka dur jong ka kot kaba la jer kyrteng *U Khrist bad Ka Hok Jong U (Christ and His Righteousness)*, kaba phi bat mynta ha ki kti jong phi.

